

Kuriame
Lietuvos ateitį

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

PATVIRTINTA

Viešosios įstaigos Centrinės projektų
valdymo agentūros direktoriaus

2014 m. gruodžio 31 d.

įsakymu Nr. 2014/8-337

(2019 m. gegužės 8 d. įsakymo

Nr. 2019/8- 106 redakcija)

**VIEŠOJO IR PRIVATAUS SEKTORIŲ PARTNERYSTĖS
TIKSLINGUMO VERTINIMO IR PARTNERYSTĖS KLAUSIMYNO
RENGIMO METODINĖS REKOMENDACIJOS**

Turinys

ĮVADAS.....	5
VARTOJAMI SUTRUMPINIMAI IR SĄVOKOS	6
1. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės taikymo galimybių vertinimas.....	9
1.1 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės požymiai	9
1.2 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės taikymo priešastys	10
1.3 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės dalyviai	12
1.4 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės būdai: Koncesija ar VŽPP?	14
1.5 Viešojo ir privataus sektorių partnerystė: Sutartinė ar Institucinė?	15
2. Valstybės ir savivaldybės turto naudojimas PP	17
2.1 Perduodamo turto teisinio pagrindo nustatymas.....	17
2.2 Perduodamo turto būklės nustatymas.....	18
2.3 Apribojimai ir reikalavimai turtui	18
2.4 Naujo turto kūrimas	19
2.5 Naujo turto nuosavybė VPSP sutarties pabaigoje.....	20
3. Privataus subjekto vykdomos Veiklos	20
3.1 Viešojo subjekto teisė organizuoti ir / ar vykdyti Veiklas.....	20
3.2 Sričių, kuriose bus teikiamos Paslaugos nustatymas	21
3.3 IP ir PP apimčių skirtumų nustatymas.....	21
3.4 VPSP sutarties trukmės (metais) nustatymas	23
3.5 Perduodamos Viešosios paslaugos teikimo standarto (kokybės rodiklių) aiškumas	25
4. Rizikos pasidalinimo galimybių vertinimas.....	25
5. PP finansinių rodiklių apskaičiavimas.....	27
5.1 Maksimalūs Viešojo subjekto turtiniai įsipareigojimai PP.....	29
5.2 Maksimali Viešojo subjekto mokėjimų vertė Privačiam subjektui.....	30
5.3 Prisiimami Viešojo subjekto turtiniai įsipareigojimai PP	30
5.4 Koncesijos vertė	31
5.5 Tikėtinas skolos dydis viešojo sektoriaus balanse.....	31
6. PP finansinio gyvybingumo vertinimas	31
7. VPSP tikslingumo vertinimas.....	32
7.1 VPSP tikslingumo kriterijai	32
7.2 VPSP tikslingumo ir tinkamumo kriterijai VŽPP atveju.....	33
7.3 VPSP tikslingumo ir tinkamumo kriterijai Koncesijų atveju	35
8. Finansinių galimybių įgyvendinti VPSP sutartį vertinimas	38
9. PP patrauklumo rinkai vertinimas	39

9.1	PP patrauklumo Privatiems subjektams kriterijai	39
9.2	PP patrauklumo finansuotojams ir investuotojams vertinimas	39
9.3	PP patrauklumo statybos ir paslaugų tiekėjų rinkos dalyviams	40
9.4	PP komunikacijos plano parengimas.....	40
10.	Pirkimo būdo pasirinkimas	41
10.1	Pirkimui taikomo teisės akto pasirinkimas.....	41
10.2	Pirkimo vykdymas vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymu	41
10.3	Pirkimo vykdymas vadovaujantis Koncesijos įstatymu	44
11.	PP komandos sudarymas ir jos kompetencijos vertinimas	45
11.1	PP komandos sudarymas	45
11.2	PP komandos kompetencijos įvertinimas	46
PRIEDAI	49

Lentelė 1 IP ir PK rengimo etapų turinio paaiškinimai	10
Lentelė 2 Sutartinės ir institucinės partnerystės skirtumai.....	15
Lentelė 3 Viešojo subjekto ir Privataus subjekto vykdytinų Veiklų pavyzdys.....	23
Lentelė 4 Pinigų srautai, naudojami apskaičiuoti PK rodiklius	28
Lentelė 5 VPSP tikslingumo kriterijai ir jų vertinimas VžPP atveju.....	33
Lentelė 6 VPSP tikslingumo kriterijai ir jų vertinimas Koncesijų atveju	35
Lentelė 7 Skelbiamų derybų ir konkurencinio dialogo teisinis vertinimas	41
Lentelė 8 Skelbiamų derybų ir konkurencinio dialogo lyginamojo teisinio vertinimo apibendrinimas	43
Lentelė 9 Viešojo subjekto arba Viešųjų subjektų, kai PP įgyvendinančių institucijų yra kelios, paskirtų asmenų vertinimo balais lentelė	46

ĮVADAS

Rekomendacijos yra vienas iš metodinių dokumentų, naudotinų rengiant viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektą, rinkinio. Juose aprašoma, kaip Viešasis subjektas turi:

- įvertinti, ar konkretus IP iš esmės galėtų būti įgyvendinamas VPSP būdu, išnagrinėti teisinius ir kitus apribojimus ir galimybes perduoti turtą, Paslaugas ir su jais susijusią riziką Privačiam subjektui;
- apibrėžti planuojamos VPSP apimtį, vertę, laikotarpį ir būdą;
- įsitikinti, ar tikslinga būtų atsižvelgiant į analizės rezultatus ir nustatytas galimybes, IP įgyvendinti taikant VPSP.

Įvertinus minėtus aspektus, PP rengiamas, teikiamas vertinimui, vertinamas bei sprendimas dėl PP įgyvendinimo priimamas vadovaujantis Taisyklėmis.

Kartu su IP Viešasis subjektas parengia ir CPVA vertinimui teikia PK (Rekomendacijų 1 priedas), Snaudų naudos analizės skaičiuoklę (Rekomendacijų 2 priedas) ir Finansinių galimybių įgyvendinti VPSP projektą vertinimo lentelę (Rekomendacijų 3 priedas).

VARTOJAMI SUTRUMPINIMAI IR SĄVOKOS

CPVA – viešoji įstaiga Centrinė projektų valdymo agentūra.

Direktyva 2014/23/ES – Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. vasario 26 d. direktyva 2014/23/ES dėl koncesijos sutarčių suteikimo.

ES – Europos Sąjunga.

Eurostatas – Europos Sąjungos statistikos tarnyba.

Investicijos (angl. Investment) – piniginės lėšos ir įstatymais bei kitais teisės aktais nustatyta tvarka įvertintas materialusis, nematerialusis ir finansinis turtas, kuris investuojamas į PP, siekiant iš jo gauti pelno (pajamų), socialinį rezultatą (švietimo, kultūros, mokslo, sveikatos, socialinės apsaugos, teisėtvarkos, transporto bei kitose srityse) arba užtikrinti valstybės/savivaldybės funkcijų įgyvendinimą. Į Investicijų sumą įskaičiuojamos visos investicijos, įskaitant ir Reinvesticijas (ES struktūrinės paramos projektuose – tinkamumo finansuoti reikalavimus atitinkančių ir neatitinkančių išlaidų suma).

Investicijų įstatymas – Lietuvos Respublikos investicijų įstatymas.

IP – investicijų projektas (angl. Investment project), kuris finansiškai (ekonomiškai), techniškai ir socialiai pagrindžia investavimo tikslus, įvertina investicijų grąžą bei kitus efektyvumo rodiklius, nurodantis projekto įgyvendinimui reikalingas lėšas bei finansavimo šaltinius ir terminus ir kuris yra rengiamas vadovaujantis IP metodika.

IP metodika – Investicijų projektų, kuriems siekiama gauti finansavimą iš Europos Sąjungos struktūrinės paramos ir (ar) valstybės biudžeto lėšų, rengimo metodika, patvirtinta CPVA direktoriaus įsakymu (<http://www.ppplietuva.lt>).

Koncesija – Viešojo subjekto Privačiam subjektui pagal Koncesijų įstatymą ir sudaromą VPSP sutartį suteikiamas leidimas vykdyti ūkinę komercinę veiklą, apimančią Paslaugų teikimą ir (ar) darbų vykdymą, ir (ar) Viešųjų paslaugų teikimą, kai Privatus subjektas prisiima visą ar didžiąją dalį su tokia veikla susijusios rizikos bei atitinkamas teises ir pareigas, o jo atlygį už tokią veiklą sudaro tik teisės užsiimti atitinkama veikla suteikimas ir pajamos iš tokios veiklos arba tokios teisės suteikimas ir pajamos iš tokios veiklos kartu su atlygiu, mokamu Privačiam subjektui Viešojo subjekto, atsižvelgiant į jos prisiimtą riziką.

Koncesijų įstatymas – Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymas.

LR – Lietuvos Respublika.

Paslauga (Paslaugos) – nemateriali komercinio pobūdžio arba teisės aktuose Viešojo subjekto nustatytoms funkcijoms priskirta (-os) veikla (-os), kuri (-ios) tiesiogiai arba netiesiogiai prisideda prie visuomenės poreikių tenkinimo, ir (arba) Privataus subjekto pagal VPSP sutartį vykdoma (-os) ūkinė (-s) komercinė (-s) veikla (-os).

Pirkimas – Viešųjų pirkimų įstatyme arba Koncesijų įstatyme nustatytas tiekėjo/koncesininko atrankos organizavimas bei procedūros iki VPSP sutarties sudarymo.

PP –partnerystės projektas (angl. Partnership Project), tai VPSP būdu įgyvendinamas IP.

PK – viešojo ir privataus sektorių partnerystės klausimynas, skirtas identifikuoti galimybę ar būtinybę taikyti VPSP būdą, PP ypatumus (turtas, Paslaugos), teikiamą naudą, o taip pat įvertinti finansines galimybes įgyvendinti PP ir kuris yra pildomas vadovaudamasis šiomis Rekomendacijomis.

Privatus subjektas (Privatūs subjektai) – fizinis ar bet kokios teisinės formos juridinis asmuo, viešasis juridinis asmuo, išskyrus viešąjį ir privatų juridinius asmenis, kuris Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymo nustatyta tvarka priskiriamas prie valdžios sektoriaus, arba tokių asmenų grupė, suinteresuotas dalyvauti įgyvendinant PP, dalyvaujantis Pirkime ir (ar) pasirašęs su Viešuoju subjektu VPSP sutartį.

Rekomendacijos – šios Viešojo ir privataus sektorių partnerystės tikslingumo vertinimo ir partnerystės klausimyno rengimo metodinės rekomendacijos.

Reinvesticijos (angl. Reinvestment) – išlaidos, kurios patiriamos visiškai pakeičiant ilgalaikį turtą, į kurį buvo investuotos projekto lėšos (pavyzdžiui, projekto ataskaitinis laikotarpis yra 15 metų, kompiuterinę techniką numatyta keisti kas 5 metus, todėl šios išlaidos laikomos Reinvesticijomis). Kadangi Reinvesticijomis visiškai ar iš dalies pakeičiamas ilgalaikis turtas, skaičiavimuose padidinama Investicijų likutinė vertė bei perskaičiuojama metinė materialiojo turto nusidėvėjimo (nematerialiojo turto amortizacijos) suma.

Rizika – bet kuris įvykis, kuris turi neigiamos (teigiamos) įtakos sėkmingam projekto įgyvendinimui.

Taisyklės – Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų rengimo ir įgyvendinimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. lapkričio 11 d. nutarimu Nr. 1480.

Turto įstatymas – Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas.

Veikla / Veiklos – fizinio ar viešojo ar privataus juridinio asmens veiksmai, kuriais siekiama gauti socialinę ir / ar ekonominę naudą ir / ar pajamų per tęstinį laikotarpį. Veiklos apima įvairių rūšių paslaugas, įskaitant ir viešąsias paslaugas ir / ar komercinio pobūdžio veiklas.

gauti pajamų ar kitokios ekonominės naudos per tęstinį laikotarpį:

Viešasis subjektas – viešasis arba privatus juridinis asmuo arba tokių asmenų grupė, kuris (kurios) pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus gali būti PP įgyvendinanti institucija (institucijos).

Viešoji paslauga (Viešosios paslaugos) – įstatyme (įstatymuose), jų pagrindu priimtuose įgyvendinamuosiuose norminiuose teisės aktuose ar savivaldybės tarybos sprendime (sprendimuose) nurodyta visuomenei teikiama nauda, kuriai valstybė ar savivaldybė gali skirti valstybės ar savivaldybės biudžeto ar kitų valdomų pinigų fondų lėšas ir kurią teikiant nėra siekiama gauti pelno. Už suteiktą naudą visuomenei gali būti imamas pagal valstybės ar savivaldybių nustatytus kriterijus apskaičiuotas ir valstybės arba savivaldybių nustatytas atlyginimas.

Viešųjų pirkimų įstatymas – Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas.

VPSP –viešojo ir privataus sektorių partnerystė (angl. Public private partnership (PPP)).

VPSP sutartis – rašytinė sutartis, sudaryta tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto įgyvendinti IP VPSP būdu. Ši sąvoka vartojama apibendrintai visoms VPSP sutarčių rūšims.

VPSP tikslingumo kriterijai – kriterijai, skirti įvertinti VPSP pranašumą, naudą ir padėti Viešajam subjektui nuspręsti, ar tikslinga ir galima IP įgyvendinti VPSP būdu.

VŽPP – valdžios ir privataus subjektų partnerystė (angl. Public Finance Initiative (PFI)).

Vyriausybė – Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

1. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės taikymo galimybių vertinimas

1.1 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės požymiai

ES teisinis reglamentavimas VPSP sąvokos neapibrėžia. Pagal Europos Komisijos žaliąją knygą dėl viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės (Green Paper on public-private partnerships and Community law on public contracts and concessions [COM(2004) 327 final]) VPSP suprantama kaip įvairios viešojo ir privataus subjektų bendradarbiavimo formos, kurių metu privatus subjektas užtikrina infrastruktūros, reikalingos viešojo subjekto paslaugų teikimui, finansavimą, vykdo jos statybą ir eksploatavimą, o taip pat teikia Paslaugas.

Lietuvos teisiniame reglamentavime VPSP apibrėžimas pateiktas Investicijų įstatyme. Jame nustatyta, kad VPSP – valstybės ar savivaldybės institucijos ir Privataus subjekto įstatymuose nustatyti bendradarbiavimo būdai, kuriais valstybės arba savivaldybės institucija perduoda jos funkcijoms priskirtą Veiklą Privačiam subjektui, o Privatus subjektas investuoja į šią Veiklą ir jai vykdyti reikalingą turtą, už tai gaudamas įstatymų nustatytą atlyginimą. VPSP būdai nustatyti Investicijų įstatyme, Koncesijų įstatyme ir Turto įstatyme.

Vertinant, ar planuojamas Viešojo subjekto ir Privataus subjekto bendradarbiavimas galėtų būti laikomas VPSP, svarbu išsiaiškinti, ar toks bendradarbiavimas atitiktų visus žemiau nurodytus VPSP požymius:

- **Planuojamo bendradarbiavimo ilgalaikiškumas.** PP rengimas yra imlus laikui ir brangus procesas, dėl ko pasirengimo sąnaudos turi būti proporcingos VPSP teikiamai naudai bei masto ekonomijai, kuri gali pasireikšti tik ilgesniu laikotarpiu. Todėl VPSP gali būti taikoma tik tose srityse, kur Paslaugos (ir jai teikti reikalingos infrastruktūros) poreikis yra stabilus ir ilgalaikis, bei tik tuomet, jeigu Privačiam subjektui ketinama perduoti Paslaugos arba bent jos dalies, susijusios su naudojamo turto palaikymu, teikimą. Socialinio pobūdžio projektuose, kurie pilnai finansuojami valstybės ar savivaldybių biudžeto lėšomis, dažniausiai Viešąsias paslaugas (pvz.: švietimo ir ugdymo, sveikatos apsaugos, viešosios tvarkos) teikia pats Viešasis subjektas, o Privatus subjektas užtikrina Paslaugos teikimui reikalingos infrastruktūros priežiūrą. Ekonominio pobūdžio projektuose, kai už Paslaugą moka patys jos gavėjai, Paslaugos teikimas perduodamas Privačiam subjektui. Abiem atvejais Paslaugos poreikiai ir jų pokyčių tendencijos turi būti aiškūs planuojamam VPSP laikotarpiui.

- **Planuojamų perduoti Paslaugų / Viešųjų paslaugų kompleksiskumas.** VPSP nauda pasireiškia per visą turto gyvavimo ciklą, todėl naudingiausia, jeigu Privačiam subjektui perduodami įgyvendinti visi etapai: Paslaugų teikimui reikalingos infrastruktūros projektavimas, sukūrimas, eksploatavimas, Paslaugos arba jos elementų teikimas. Kuo sudėtingesnės Paslaugų teikimo sąlygos (pvz., ligoninės atveju – skirtingi zonų veikimo režimai, skirtingi reikalavimai apšvietimui, pasiekiamumui, švarai, saugumui, įrangos ir aparatūros veikimui), tuo daugiau galimybių panaudoti Privačiam subjektui būdingą efektyvumą, inovatyvumą ir leisti Viešajam subjektui koncentruotis ties perduodamos Paslaugos reglamentavimu ir kokybe.

- **Poreikis investuoti į infrastruktūrą.** Jeigu Viešasis subjektas planuoja kurti naują arba atnaujinti turimą infrastruktūrą, pritaikant ją Paslaugos teikimo poreikiams, Investicijoms įgyvendinti reikalinga pakankamai didelė lėšų suma, kurios paprastai Viešasis subjektas neturi, arba turi ne visą reikiamą sumą. Valstybės lygiu dažnai už infrastruktūros kūrimą arba atnaujinimą yra atsakingos biudžetinės įstaigos, kurios neturi galimybės skolintis iš finansų įstaigų. Todėl Viešasis subjektas

ieško Privataus subjekto, kuris galėtų užtikrinti visą reikalingą Investicijų sumą per statybos laikotarpį, prisiimdamas finansavimo riziką, užbaigtų statybas laiku ir neviršijant sutarto biudžeto. Be to, atitinkamai padalinus rizikas tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto, galima pasiekti, kad viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimo pagrindu sudarytos sutartys būtų apskaitomos už Viešojo subjekto balanso ribų ir neįtakotų fiskalinių rodiklių.

- **Rizikos perdavimas Privačiam subjektui.** VPSP tikslas yra paskirstyti riziką tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto taip, kad atskirus rizikos veiksnius valdytų tas subjektas, kuris geriausiai moka tą daryti. Pavyzdžiui, Privatus subjektas dažniausiai geriau gali valdyti statybos, tinkamumo, paklausos rizikas, o Viešasis subjektas – teisinio reglamentavimo bei politinę rizikas. Svarstant, ar planuojamas bendradarbiavimas gali būti VPSP, vertinama, ar yra galimybė bent dvi iš trijų (statybos, tinkamumo, paklausos) rizikų perduoti Privačiam subjektui. Detalesnė informacija apie rizikas ir jų pasidalinimą tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto pateikiama Rekomendacijų 4 skyriuje „Rizikos pasidalinimo galimybių vertinimas“.

- **Privataus subjekto pajamos.** Priklausomai nuo pasirinkto VPSP būdo, Privataus subjekto pajamas sudaro arba Viešojo subjekto mokėjimai tik už kokybiškai suteiktas Paslaugas ir (ar) Viešąsias paslaugas (VžPP atveju), arba trečiųjų asmenų mokėjimai už suteiktas Paslaugas ir (ar) Viešąsias paslaugas kartu su Viešojo subjekto mokėjimais arba be jų (Koncesijos atveju). Taigi, VPSP atveju Privačiam subjektui mokama ne už sukurtą turtą, o už tinkamai teikiamas ir kokybiškas Paslaugas ir (ar) Viešąsias paslaugas.

Dėl VPSP procesų ilgalaikiškumo ir galimų ilgalaikių valstybės ar savivaldybės turtinių įsipareigojimų, labai svarbu, kad planuojamo PP poreikis būtų pagrįstas ir būtų priimti politiniai sprendimai ir įsipareigojimai dėl planuojamo PP įgyvendinimo. Todėl poreikis įgyvendinti projektą turi būti numatytas galiojančiuose valstybės ir (ar) savivaldybių strateginio planavimo dokumentuose:

Valstybės strateginio planavimo dokumentais gali būti:

1. Vidutinės trukmės dokumentai – Vyriausybės programa, Nacionalinė pažangos programa, Plėtros programa;
2. Trumpos trukmės dokumentai – Vyriausybės prioritetai, Strateginiai veiklos planai, Tarpinstituciniai veiklos planai, Metiniai pažangos darbai, Metiniai veiklos planai, Veiksmų planai.

Savivaldybės strateginio planavimo dokumentais gali būti:

1. Vidutinės trukmės dokumentai – Savivaldybės bendrasis planas, Savivaldybės plėtros strateginis planas, Atskirų sričių strategijos (pvz. sporto, turizmo ir kt.);
2. Trumpos trukmės dokumentai – trimetis strateginis veiklos planas.

1.2 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės taikymo priežastys

VPSP yra vienas iš IP įgyvendinimo būdų, kuris nekeičia investavimo tikslų ir siekiamo Viešosios paslaugos pokyčio bei investicijų socialinės ekonominės naudos, bet gali leisti Viešosios paslaugos ir (ar) Paslaugos pokytį įgyvendinti per trumpesnę laikotarpį, sumažinti projekto riziką ir efektyviau naudoti turtą ir teikti Viešąsias paslaugas ir (ar) Paslaugas. PK rengimo metu yra nagrinėjama, kokios apimties ir trukmės VPSP leistų geriau ir greičiau pasiekti IP rezultatus. IP ir PK rengimo etapų turinio paaiškinimai pateikiami žemiau lentelėje.

Lentelė 1 IP ir PK rengimo etapų turinio paaiškinimai

Etapas	Investicijų pagrindimas	VPSP pagrindimas
Analizės objektas	Kokia Viešosios paslaugos teikimo problema sprendžiama?	Kodėl IP sudėtinga įgyvendinti pačiam Viešajam subjektui?

Etapas	Investicijų pagrindimas	VPSP pagrindimas
	<p>Kokie yra problemos sprendimo būdai ir investavimo alternatyvos?</p> <p>Kiek kainuos investicija ir Viešosios paslaugos ir (ar) Paslaugos teikimas?</p> <p>Kokia alternatyva teikia didžiausią socialinę ekonominę naudą?</p> <p>Kokia yra projekto įgyvendinimo rizika?</p>	<p>Kokios teisinės galimybės perduoti turtą, Viešosios paslaugos ir (ar) Paslaugos teikimą Privačiam subjektui?</p> <p>Kokios galimybės dalintis rizika?</p> <p>Kokias papildomas Paslaugas gali teikti Privatus subjektas ?</p> <p>Koks VPSP tikslingumas ir nauda, ar VPSP daro IP įmanomu?</p> <p>Kokie galimi maksimalūs valstybės ar savivaldybės turtiniai išsipareigojimai, ar jie priimtini?</p> <p>Kokie realūs pasirengimo VPSP projektui ir Pirkimo terminai, ar jie priimtini?</p>
Projekto ribos	<p>Nustatomas siekiamas Viešosios paslaugos ir (ar) Paslaugos kokybės/apimties pokytis, formuluojami siekiami tikslai ir rezultatai.</p> <p>Išvardinamos Veiklos.</p>	<p>Privačiam subjektui planuojama perduoti IP Veiklų dalis.</p> <p>Papildomos Veiklos, kurias Privatus subjektas galėtų vykdyti savo rizika.</p>
Analizės laikotarpis	<p>Turto, į kurį investuojama, ekonominio naudingumo laikotarpis.</p>	<p>VžPP - turto, į kurį investuojama, ekonominio naudingumo laikotarpis arba trumpesnis periodas.</p> <p>Koncesija – Investicijų atsipirkimo laikotarpis.</p>
Pinigų srautas (viešojo sektoriaus atžvilgiu)	<p>Investicijos: pirmieji 2-3 projekto metai.</p> <p>Eksploatavimo ir priežiūros išlaidos – 3-30 metai.</p> <p>Pajamos (jei gaunamos) – 3-30 metai.</p> <p>Reinvesticijos – 1-2 kartai eksploatavimo metu.</p>	<p>VžPP - metinis atlyginimas Privačiam subjektui, įskaitant dotacijas / subsidijas (jei mokamos), nuo Viešosios paslaugos ir (ar) Paslaugos teikimo momento pradžios iki VPSP sutarties pabaigos.</p> <p>Koncesija – metinis atlygis Privačiam subjektui, jei jis mokamas Viešojo subjekto Privačiam subjektui, įskaitant dotacijas / subsidijas (jei mokamos), ar gaunamas koncesijos mokestis, jei jis mokamas Privataus subjekto Viešajam subjektui, įskaitant nuomos ir/ar kitus Privačiam subjektui nustatytus mokėtinus mokesčius, kuriuos Privatus subjektas turi mokėti Viešajam subjektui, nuo Viešosios paslaugos ir (ar) Paslaugos teikimo momento pradžios iki VPSP sutarties pabaigos.</p>

Motyvai lemiantys VPSP pasirinkimą yra skirtingi VŽPP ir Koncesijų atvejais.

Partnerystė turi būti pasirenkama įvertinus, kad PP parengimas reikalauja reikšmingų laiko, žmogiškųjų ir finansinių išteklių, siekiant išvengti netikslingų viešojo subjekto išlaidų, rengiant [VPSP](#) projektus, kurių įgyvendinimas [VPSP](#) būdu akivaizdžiai neperspektyvus ir nenaudingas. Planuodamas PP, projekto rengėjas turi suprasti, koks jo pagrindinis IP įgyvendinimo [VPSP](#) būdu motyvas? Toliau šis motyvas nulems VPSP santykių formavimą ir Privataus subjekto atrankos kriterijus.

3 dažniausiai praktikoje pasitaikantys motyvai, tačiau jų sąrašas gali būti platesnis ir pritaikytas prie konkretaus projekto.

1) Skuba – nustatyta fiksuota data, iki kurios tam tikra infrastruktūra ar kitas objektyvus rezultatas turi būti sukurtas ir (arba) pradėti funkcionuoti. Skubą gali lemti grėsmė užtikrinant Viešosios paslaugos teikimo saugumą ir iš anksto nustatytų reikalavimų (įvairių ES ar LR teisės aktų įsigaliojimas ir pan.) atitikimą, taip pat įvykiai (ekstremalios situacijos, įvairūs sporto čempionatai, valstybiniai renginiai ir pan.).

2) Teikiamų Viešųjų paslaugų neefektyvumas – tokia situacija gali būti užfiksuota atliekant palyginamąsias kelių ES valstybių narių mokslines studijas (pavyzdžiui, pirminės sveikatos priežiūros sąnaudų įvertinimo vienam pacientui) ir identifikuojant vartotojų požiūrį į vienokį ar kitokį Viešųjų paslaugų teikimą kontroliuojančių institucijų ataskaitose.

3) Viešojo subjekto lėšų investicijoms trūkumas – kadangi IP įgyvendinant VŽPP būdu Investicijoms reikalingų lėšų poreikis išsidėsto tolygiai per analizės laikotarpį, VPSP gali būti pasirinkta dėl lėšų neturėjimo ar negalėjimo jas skirti trumpuoju laikotarpiu (pvz., artimiausius trejus metus), nors per visą ataskaitinį laikotarpį Viešasis subjektas disponuos reikalingomis lėšomis (pvz., planuoja gauti pajamų privatizavus turtą ar numatytas papildomas finansavimas ateityje).

Koncesijos atveju, motyvai yra kitokie. Viešasis subjektas, kaip taisyklė, pats niekada neteikia Paslaugų, todėl po IP parengimo svarsto, kaip būtų efektyviausia organizuoti Paslaugos teikimą – steigiant kitą savo juridinį subjektą, steigiant bendrą juridinį subjektą su Privačiu subjektu, ar suteikiant Koncesiją Privačiam subjektui. Pažymėtina, kad nuo 2017 m. liepos 1 d. įsigaliojus Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 9¹ straipsnio naujai redakcijai, savivaldybėms yra apribota teisė steigti naują juridinį asmenį Paslaugų teikimui arba patikėti naujos Paslaugos teikimą jau veikiančioms savivaldybės valdomiems juridiniams asmenims. Todėl motyvai pasirinkti Koncesiją gali būti:

- 1) Daug metų neefektyviai veikiantis Viešojo subjekto valdomas juridinis subjektas.
- 2) Galiojantys teisės aktai, įskaitant teisės aktus reglamentuojančius valstybės pagalbą, numato prievolę skelbti konkursą dėl Paslaugos teikimo.
- 3) Didelis investavimo poreikis.
- 4) Technologiniai iššūkiai, su kuriais nesusitvarkys dabartinis Paslaugos teikėjas.

Viso PK rengimo proceso metu yra nagrinėjama, ar VPSP yra teisėta ir tikslinga, o motyvų formulavimas pačioje PK proceso rengimo pradžioje padės pačiam Viešajam subjektui teisingai formuluoti nagrinėtinius klausimus ir padalinti rizikas bei suprasti, ko galima tikėtis iš Privataus subjekto.

1.3 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės dalyviai

Rengiant ir įgyvendinant VPSP projektą, visame procese dalyvauja ne tik Viešasis ir Privatus subjektai, bet ir finansuotojai (bankai, investiciniai ar pensijų fondai ir kt.), draudimo kompanijos ir kt.

Pagal Investicijų įstatyme pateiktą VPSP sąvoką, Viešasis subjektas suprantamas, kaip valstybės arba savivaldybės institucija. Tačiau būtina atkreipti dėmesį, kad nuo 2018 m. sausio 1 d. įsigaliojus naujai Koncesijų įstatymo redakcijai, Viešuoju subjektu gali būti ne tik valstybės ar savivaldybės institucijos, bet ir kiti juridiniai asmenys, atitinkantys Koncesijų įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje išvardintus požymius. Bet kokių atveju, vertinant ar juridinis asmuo gali inicijuoti ir įgyvendinti PP, būtina nustatyti ar teisės aktai jam priskiria Veiklą, kurią planuojama perduoti Privačiam subjektui ir ar jis atitinka Viešajam subjektui Investicijų įstatymo ar Koncesijų įstatymo keliamiems reikalavimams.

Viešasis subjektas:

Jeigu IP numatoma įgyvendinti taikant VŽPP būdą, pagal Investicijų įstatymo 2 straipsnį Viešuoju subjektu (*valdžios subjektu*) yra savivaldybės vykdomoji institucija, kai Privačiam subjektui perduodama savivaldybės funkcijoms priskirta Veikla arba valstybės institucija ar įstaiga, kai Privačiam subjektui perduodama centrinės valdžios subjektui priskirta Veikla.

Jeigu IP numatoma įgyvendinti, taikant Koncesiją, pagal Koncesijų įstatymo 15 straipsnį Viešuoju subjektu (*suteikiančiąja institucija*) yra valstybės ar savivaldybės institucija arba juridinis asmuo, jeigu visa ar tam tikra jo Veiklos dalis yra skirta specialiai nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio viešiesiems interesams tenkinti ir jis atitinka bent vieną iš Koncesijų įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje nurodytų požymių, arba tokių asmenų susivienijimai, arba asmuo, kuris veikia remdamasis specialiomis arba išimtinėmis teisėmis, suteiktomis vienai iš Koncesijų įstatymo 2 priede nurodytų rūšių Veiklai vykdyti. Pažymėtina, kad pagal Koncesijų įstatymą, PP gali įgyvendinti daugiau kaip vienas Viešasis subjektas.

Investuotojas

IP numatant įgyvendinti tiek VŽPP, tiek Koncesijų būdu, investuotoju būtų laikomas fizinis asmuo ar juridinis asmuo, dalyvavęs Pirkime ir jį laimėjęs, nes fizinio asmens ar juridinio asmens pasiūlymas Pirkimo metu buvo pripažintas naudingiausiu. Fizinio asmens ir juridinio asmens samprata pateikiama Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse. Juridiniu asmeniu galėtų būti bet kokios rūšies įmonė, konsorciumas, asociacija, įstaiga, organizacija arba kitokios teisinės formos ar rūšies subjektas, įsteigtas ir veikiantis pagal taikytinus Lietuvos Respublikos ar užsienio valstybės įstatymus.

Privatus subjektas

Siekiant geresnio ir patogesnio VPSP sutarties valdymo ir administravimo, praktikoje kaip taisyklė reikalaujama, kad investuotojas PP įgyvendinti iki VPSP sutarties sudarymo turi įsteigti juridinį asmenį, kuris būtų atsakingas už VPSP sutartimi numatytų įsipareigojimų įgyvendinimą VPSP sutarties galiojimo laikotarpiu. Tokiu juridiniu asmeniu yra privatus subjektas VŽPP atveju ir koncesininkas – Koncesijų atveju. Privatus subjektas/koncesininkas yra kontroliuojami investuotojo – Pirkimą laimėjusio fizinio ar juridinio asmens ar tokių asmenų konsorciumo visą VPSP sutarties galiojimo laikotarpį.

Finansuotojas ar kiti paskolos teikėjai

Praktikoje dažniausiai Privatus subjektas neturi pakankamai nuosavų ar skolintų lėšų VPSP sutarčiai įgyvendinti. Tokiu atveju VPSP sutarties įgyvendinimui Privatus subjektas pasitelkia finansuotoją (kredito įstaiga, investiciniai fondai ir pan.) arba kitą paskolos teikėją (Privataus subjekto akcininkai, pensijų kaupimo fondai ir pan.). Finansuotoju būtų laikomas subjektas, suteikiantis Privačiam subjektui/projekto bendrovei pagrindinį finansavimą (praktikoje toks finansavimas būna apie 70-80 proc. visos investicijų vertės), reikalingą VPSP sutartyje numatytų įsipareigojimų įgyvendinimui, o kiti paskolos teikėjai suteikia likusią PP finansavimo dalį.

1.4 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės būdai: Koncesija ar VžPP?

Bendrojo VPSP teisinio reglamentavimo ES nėra, tačiau atskiri klausimai yra reguliuojami 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/23/ES dėl koncesijos sutarčių suteikimo ir 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB. Lietuvos Respublikoje pagrindiniai įstatymai, reglamentuojantys VPSP yra Investicijų įstatymas ir Koncesijų įstatymas.

Pažymėtina, kad VPSP yra būdingos trys pagrindinės rizikos – statybos, tinkamumo ir paklausos rizikos. Praktikoje Viešasis subjektas iš anksto gali apsispręsti kas geriau gali valdyti statybos ir tinkamumo riziką ir kaip taisyklė šios dvi rizikos perduodamos Privačiam subjektui, tačiau iš anksto dažnai neįmanoma žinoti, kuri VPSP sutarties šalis valdys paklausos riziką arba didžiąją jos dalį, todėl būtina atlikti rizikos padalinimo tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto galimybių analizę ir įvertinti, kokią paklausos rizikos dalį (ar visą) tikėtina gali prisiimti Viešasis subjektas, o kokią dalį (ar visą) - Privatus subjektas. Atsižvelgiant į paklausos rizikos priskyrimą yra pasirenkamas atitinkamas VPSP būdas. .

Lietuvos teisės aktai apibrėžia du VPSP būdus – VžPP ir Koncesijas.

VžPP – valdžios ir privataus sektorių bendradarbiavimas efektyvinant ar užtikrinant valstybės/savivaldybės institucijos teisės aktuose nustatytoms funkcijoms priskirtų Veiklų, kurios finansuojamos valstybės ar savivaldybių biudžeto lėšomis, vykdymą. Vartotojai šias Viešąsias paslaugas gauna už jas nemokėdami tiesiogiai – jų prieinamumą užtikrina viešasis sektorius, atitinkamai paskirstydamas į biudžetą surenkamus mokesčių srautus. Todėl Viešasis subjektas yra vienintelis arba pagrindinis Viešųjų paslaugų pirkėjas ir prisiima visą paklausos riziką ir išpareigojimą finansuoti. VžPP atveju, Pirkimas turi būti vykdomas pagal Viešųjų pirkimų įstatymą, o Viešojo subjekto mokėjimų srautas yra pagrindinė PP gyvybingumo prielaida.

VžPP pavyzdžiai yra bendrojo lavinimo mokyklų Veikla, įkalinimo įstaigų infrastruktūros kūrimas ir priežiūros/eksploatavimo paslaugos, gatvių apšvietimo infrastruktūros kūrimas, priežiūra ir eksploatavimas, kelių infrastruktūros kūrimas ir priežiūra/eksploatavimo paslaugos, sveikatos apsaugos, socialinio būsto infrastruktūros kūrimas ir priežiūros/eksploatavimo paslaugos ir t. t. Tam tikra nežymi pajamų dalis gali būti gaunama iš trečiųjų asmenų (pvz.: įkalinimo įstaigų infrastruktūros kūrimo, priežiūros ir eksploatavimo projektuose gali būti numatyta, kad Privatus subjektas gali vykdyti parduotuvės, kirpyklos ir kt. komercines veiklas).

Koncesija – viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimas suteikiant Privačiam subjektui teisę vykdyti ūkinę komercinę veiklą ir (ar) teikti Viešąsias paslaugas. Visą ar didesnę Privataus subjekto pajamų dalį Koncesijos sudaro tiesioginių Paslaugų vartotojų mokymai. Kadangi Privatus subjektas yra Paslaugų teikėjas, jis prisiima visą arba didesnę dalį paklausos riziką. Koncesijų atveju, Pirkimas turi būti vykdomas pagal Koncesijų įstatymą, o vartotojų mokėjimai už šias Paslaugas yra pagrindinis Investicijų ir Paslaugos teikimo sąnaudų finansavimo šaltinis.

Koncesijų atveju, paprastai vartotojų mokesčiai turėtų kompensuoti visas Privataus subjekto sąnaudas bei užtikrinti jam priimtina Investicijų grąžą ir Veiklos pelną, tokiu atveju Viešasis subjektas gali visai neturėti jokių turtinių išpareigojimų Privačiam subjektui. Tačiau Viešasis subjektas turi užtikrinti, kad Paslaugos būtų prieinamos kuo didesnei visuomenės daliai, todėl jis gali reguliuoti Paslaugos tarifų ir apimties nustatymą. Jei Viešojo subjekto nustatytiems socialiai priimtiniams tarifams arba kitiems Paslaugos teikimo reikalavimams, pavyzdžiui, Paslaugos teikimas mažai apgyvendintose vietovėse, kur yra tik keli vartotojai, vartotojų mokesčiai nekompensuos visų su Paslaugos teikimu susijusių sąnaudų, Viešajam subjektui gali tekti kompensuoti arba kitais būdais

garantuoti pakankamas pajamas Privačiam subjektui (pvz., apriboti konkurenciją, leisti papildomai naudoti turtą ūkiniams komerciniams tikslams ir kt.). Todėl visada yra rizika, kad Viešasis subjektas, reguliuodamas Paslaugos teikimą, prisiims vis didesnę Paslaugos paklausos rizikos dalį. Tais atvejais, kai Viešasis subjektas prisiims didesnę paklausos rizikos dalį ir / ar daugiau kaip 50 proc. Privataus subjekto pajamų sudarys pajamos gaunamos iš Viešojo subjekto, būtina įvertinti ar vis dar yra pagrindo PP įgyvendinti koncesijos būdu ir ar neturi būti perkvalifikuotas ir įgyvendinamas VŽPP būdu Tokiu atveju Pirkimui taikomas Viešųjų pirkimų įstatymas.

1.5 Viešojo ir privataus sektorių partnerystė: Sutartinė ar Institucinė?

VPSP gali būti:

- *Sutartinė* – bendradarbiaujama VPSP sutarties pagrindu Privačiam subjektui ar jų grupei įsteigiant atskirą juridinį asmenį (praktikoje - uždarąją akcinę bendrovę) įgyvendinti IP.
- *Institucinė* – bendradarbiaujama veikiant kartu mišraus – viešojo ir privataus – kapitalo juridiniame asmenyje, kurio akcijų dalis priklauso valstybei arba savivaldybei.

Pažymėtina, kad institucinės partnerystės sąvoka yra apibrėžta Turto įstatyme. Šio įstatymo nuostatos yra taikytinos valstybei arba savivaldybei investuojant į naujai steigiamą juridinį asmenį arba investuojant papildomus įnašus į jau įsteigtą juridinį asmenį.

Praktikoje institucinė partnerystė dažniausiai įgyvendinama dviem būdais, t. y. kai:

- tam tikrai Paslaugai teikti įsteigiama naujas juridinis asmuo, kurio akcijos priklauso valstybei ar savivaldybei ir Privačiam subjektui, ir su šiuo naujai įsteigtu juridiniu įmone sudaroma VPSP sutartis;
- Privatus subjektas įneša savo dalį į jau egzistuojantį Viešojo subjekto kontroliuojamą juridinį asmenį, vykdančią Veiklą pagal sudarytą VPSP sutartį.

Bet kokių atveju, ES viešuosius pirkimus ir Koncesijas reglamentuojantys teisės aktai reikalauja, kad Viešasis subjektas parinktų Privatų subjektą, kuriam suteikiama teisė tapti mišraus kapitalo juridinio asmens dalyviu, arba tiekėją, su kuriuo pasirašoma VPSP sutartis pagal skaidrią ir sąžiningą procedūrą.

Sutartinės ir institucinės partnerystės skirtumai pateikiami lentelėje Nr. 2.

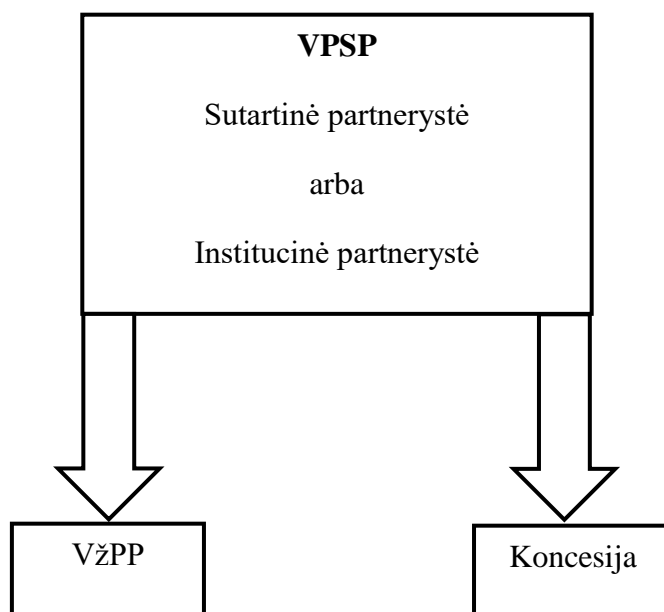
Lentelė 2 Sutartinės ir institucinės partnerystės skirtumai

<i>Sutartinė partnerystė</i>	<i>Institucinė partnerystė</i>
Galimybė pilnai dvi iš trijų rizikų VŽPP atveju – statybos ir tinkamumo, o koncesijų atveju visas tris pagrindines rizikas – statybos, tinkamumo ir paklausos perduoti Privačiam subjektui.	Rizikos perduodamos priklausomai nuo Viešojo subjekto turimų akcijų proporcijos, pvz.: jeigu Viešasis subjektas turi 51 proc. akcijų kartu su Privačiu subjektu steigiamame juridiniame subjekte, kuris bus atsakingas už PP įgyvendinimą, atitinkamai jis prisiima 51 proc. statybos, tinkamumo ir paklausos rizikų.
Privačiam subjektui perdavus IP rizikas (statybos ir tinkamumo ir (arba) paklausos) pagal Eurostato vertinimą, valstybės/savivaldybės skolos apskaitoje bus apskaitomi tik einamųjų metų Viešojo subjekto mokėjimai, o ne viso VPSP sutarties metu sukurto turto vertė.	Kadangi pagal Turto įstatymą Viešasis subjektas turi turėti ne mažiau, kaip 51 proc. akcijų kartu su Privačiu subjektu steigiamame juridiniame subjekte, kuris bus atsakingas už PP įgyvendinimą, todėl pagal Eurostato vertinimą PP metu sukurto turto vertė turi būti

	apskaityta valstybės / savivaldybės balanse, kas įtakoja biudžeto deficitą.
Visi galimi valstybės/savivaldybės turtiniai įsipareigojimai per visą VPSP sutarties galiojimo laikotarpį yra aiškiai apibrėžiami VPSP sutartyje.	Iš anksto apibrėžti galimus turtinius įsipareigojimus nėra galimybės, kadangi statybos kainų pokyčio, darbų vėlavimo, paklausos pokyčio rizikas Viešasis subjektas iš dalies prisiima sau, priklausomai nuo turimų akcijų proporcijos.
Viešasis subjektas nedalyvauja kartu su Privačiu subjektu steigiamo juridinio subjekto, kuris bus atsakingas už PP įgyvendinimą, valdyme.	Viešasis subjektas turi realią galimybę aktyviai dalyvauti kartu su Privačiu subjektu steigiamo juridinio subjekto, kuris bus atsakingas už PP įgyvendinimą, valdyme.
Viešasis subjektas gali gauti pajamas tik tuo atveju, jeigu tai aiškiai numatyta VPSP sutartyje ir tik Koncesijų atveju.	Yra galimybė Viešajam subjektui gauti papildomas pajamas – dalintis su Privačiu subjektu investicijų grąžą dividendų forma, priklausomai nuo turimų akcijų proporcijos.
Viešasis subjektas nepriima atsakomybės dėl Privataus subjekto steigiamo juridinio subjekto, kuris atsakingas už PP įgyvendinimą, likvidavimo arba tolimesnės Veiklos klausimus.	VPSP sutarties pabaigoje Viešasis subjektas turi spręsti kartu su Privačiu subjektu steigiamo juridinio subjekto likvidavimo arba tolimesnės Veiklos klausimus.

Pažymėtina, kad tiek sutartiniai partnerystei, tiek instituciniai partnerystei gali būti priskirti abu VPSP būdai.

Jeigu rengiant IP iš karto analizuojama, ar IP gali būti įgyvendinamas, taikant VPSP, Rekomendacijose nurodyta informacija dėl PP įgyvendinančios institucijos, VPSP būdų, institucinės ar sutartinės partnerystės turi būti įvertinta IP rengimo etape.

1 pav. Bendroji VPSP informacija

Pastaba.

Viešasis subjektas pateikia informaciją, kodėl IP tikslinga įgyvendinti VPSP būdu, įvertina VPSP požymius ir galimybę būti PP įgyvendinančia institucija. Atitinkamai užpildo PK A „Bendrieji duomenys“ dalies 1-6 punktus.

Jei PP įgyvendina daugiau, kaip vienas Viešasis subjektas, kiekvienas jų, vadovaudamasis metodiniais dokumentais, atskirai atlieka analizę ir pildo atskirą PK.

2. Valstybės ir savivaldybės turto naudojimas PP

2.1 Perduodamo turto teisinio pagrindo nustatymas

Viešajam subjektui vertinant, ar IP tikslinga įgyvendinti taikant VPSP, svarbu aiškiai įvardinti, kokį turtą, reikalingą PP įgyvendinimui, Viešasis subjektas perduotų Privačiam subjektui, kas tą turtą valdo, naudoja ir juo disponuoja IP ir PK rengimo metu, kokia teise jis būtų perduotas Privačiam subjektui.

Pagal Turto įstatymo 7 straipsnio 1 dalį valstybės turto savininko funkcijas įgyvendina Lietuvos Respublikos Seimas ir Vyriausybė įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka, o pagal šio įstatymo 8 straipsnio 1 dalį savivaldybių turto savininko funkcijas įgyvendina savivaldybių tarybos Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo nustatyta tvarka. Valstybės ir (ar) savivaldybių turtas Viešajam subjektui valdyti, naudoti ir juo disponuoti perduodamas patikėjimo teise.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.106 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad turto patikėjimo teisė – tai patikėtinio teisė patikėtojo nustatyta tvarka ir sąlygomis valdyti, naudoti perduotą turtą bei juo disponuoti. Valstybės turtą patikėjimo teise valdo, naudoja ir juo disponuoja centralizuotai valdomo valstybės turto valdytojas, Lietuvos bankas, valstybės institucijos, įstaigos ir organizacijos, valstybės įmonės, savivaldybės Turto įstatymo 11 straipsnyje nustatytais atvejais. Savivaldybės turtą patikėjimo teise valdo, naudoja ir disponuoja juo savivaldybių institucijos, įmonės, įstaigos ir organizacijos. Tais atvejais, kai valstybės ir (ar) savivaldybės turtas valdomas, naudojamas ir juo disponuojama patikėjimo teise Viešasis subjektas turi teisę priimti sprendimus, susijusius su valstybės ir (ar) savivaldybės turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo, t. y. Viešasis subjektas patikėjimo teise perduotą turtą turi teisę išnuomoti, perduoti panaudos teise Privačiam subjektui.

Valstybės ir (ar) savivaldybės turtas, ar jų kontroliuojamų juridinių asmenų turtas, išskyrus žemę, jeigu jis yra reikalingas PP įgyvendinimui, Privačiam subjektui galėtų būti perduodamas patikėjimo teise, nuomos arba panaudos pagrindais, priklausomai nuo PP įgyvendinimo būdo. Valstybei ar savivaldybei priklausanti žemė, jeigu ji reikalinga PP įgyvendinimui, visam VPSP sutarties laikotarpiui ar tik vykdant darbus Privačiam subjektui perduodama pagal nuomos sutartį.

Kokia teise Viešasis subjektas perduos turtą Privačiam subjektui priklausys nuo to, koks VPSP būdas bus pasirinktas IP įgyvendinti, taikant VPSP. Investicijų įstatymo 15² straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad VžPP sutarties galiojimo laikotarpiu valdžios subjektas gali perduoti Privačiam subjektui patikėjimo teise pagal patikėjimo sutartį arba panaudos teise pagal panaudos sutartį valdyti ir naudoti valstybės ar savivaldybės nekilnojamąjį turtą ir kitą turtą, reikiamą VžPP sutartyje nustatytai Veiklai vykdyti, išskyrus žemę. Pagal Investicijų įstatymo 15² straipsnio 5 dalį žemė VžPP sutarties laikotarpiu Privačiam subjektui išnuomojama be aukciono. Atsižvelgiant į tai, kad taikant VžPP būdą pagrindinis mokėtojas yra valstybė arba savivaldybė (Viešasis subjektas), kurioms

nuosavybės teise gali priklausyti su konkrečiu VžPP projektu susijęs žemės sklypas, todėl siekiant racionaliai naudoti viešąsias lėšas, praktikoje rekomenduojama žemės sklypą Privačiam subjektui išnuomoti tik darbų vykdymo ir remonto (esant poreikiui ir jeigu tai numatyta VPSP sutartyje) laikotarpiui.

Nuo 2018 m. sausio 1 d. Koncesijų atveju valstybės ar savivaldybės, ar jų kontroliuojamų asmenų turtas, išskyrus žemę, jeigu jis yra reikalingas PP įgyvendinimui, Privačiam subjektui gali būti perduotas patikėjimo teise, nuomos arba panaudos pagrindais. Be to, Koncesijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalis numato galimybę Privačiam subjektui jam perduotą turtą, išskyrus žemę, subnuomoti ar perduoti tretiesiems asmenims panaudos pagrindais, jeigu tai yra numatyta VPSP sutartyje. Valstybei ar savivaldybei priklausanti žemė, jeigu ji yra reikalinga PP įgyvendinimui, Privačiam subjektui perduodama pagal nuomos sutartį su teise ją subnuomoti tretiesiems asmenims, kiek tai numatyta VPSP sutartyje

2.2 Perduodamo turto būklės nustatymas

Siekiant išvengti galimų rizikų, susijusių su perduodamu turtu, svarbu aiški perduodamo turto būklė. Todėl Viešasis subjektas turi žinoti ir pildydamas PK nurodyti:

- perduodamo turto pavadinimą;
- perduodamo turto unikalų numerį, adresą pagal VĮ Registrų centro pateiktus duomenis;
- pagrindines perduodamo turto charakteristikas (pavyzdžiui, bendras plotas, užstatymo plotas, aukštingumas ir kt.);
- perduodamo turto naudojimo paskirtį pagal VĮ Registrų centro pateiktus duomenis;
- informaciją, ar perduodamas turtas yra naudojamas, taip pat ar Privatus subjektas įpareigojamas investuoti į perduodamą turtą;
- juridinius ar fizinius asmenis, kurie šiuo metu turtą valdo ir naudoja;
- perduodamo turto sukūrimo datą, pateikiant VĮ „Registrų centras“ duomenis;
- paskutinių atliktų investicijų į turtą datą ir vertę, remiantis Viešojo subjekto apskaitos duomenimis;
- turto sukūrimo vertę, remiantis Viešojo subjekto apskaitos duomenimis;
- turto likutinę vertę, remiantis Viešojo subjekto apskaitos duomenimis, ir datą;
- paskutinę turto techninės būklės įvertinimo datą, remiantis turto būklės įvertinimo aktu;
- ar Privačiam subjektui bus sudaryta galimybė savarankiškai įvertinti esamo turto būklę, ar bus organizuota turto apžiūra, ar bus pateikiamas turto būklės įvertinimo aktas ir kt.;
- ar dėl planuojamo perduoti turto yra sudarytos kokios nors sutartys (pvz., nuomos, panaudos) ir (ar) jis yra teisinių ginčų objektas.

Atkreiptinas dėmesys, kad VžPP atveju, būtina nustatyti perduodamo turto, išskyrus žemę, vertę, kadangi tai turi įtakos vertinant VPSP sutarties atitikimą Eurostato reikalavimams, t.y. vienas iš Eurostato taikomų vertinimo reikalavimų VžPP projektams – rekonstruoto turto vertė turi būti didesnė, kaip 51 proc. perduoto turto vertės.

2.3 Apribojimai ir reikalavimai turtui

Lietuvos Respublikos teisės aktuose ar tarptautiniuose susitarimuose gali būti nustatyti specialūs reikalavimai ir (ar) apribojimai turtui, kurį Viešasis subjektas planuoja perduoti Privačiam subjektui PP įgyvendinimui. Be to, Viešasis subjektas gali nustatyti papildomus apribojimus,

susijusius su investicijomis į esamą turtą. Todėl Privatus subjektas, prieš pateikdamas pasiūlymą dalyvauti PP įgyvendinime, turėtų gauti visą su tuo susijusią reikalingą informaciją.

Be to, turtas Privačiam subjektui gali būti perduotas įpareigojant jį investuoti į perduodamą turtą, siekiant pagerinti perduodamo turto savybes, arba vykdyti tam tikrą Veiklą (pvz., investuoti į perduodamą turtą ar Veiklą, kuri turės būti vykdoma atitinkamame turto vienetė). Taip pat Viešasis subjektas gali reikalauti, kad pagrindinės investicijos į visą turtą ar tam tikrą jo dalį būtų atliktos iki iš anksto nustatytos datos (pvz., tarptautinio renginio, turto atskirų dalių visiško nusidėvėjimo).

Turi būti nustatyti ir reikalavimai turto būklei VPSP sutarties, jeigu tokia būtų sudaryta, pabaigoje. Turto būklę VPSP sutarties pabaigoje lemia PP įgyvendinimo aplinkybės ir turto panaudojimo aktualumas ilgalaikėje perspektyvoje. Reikalavimai turi būti suformuluoti atsižvelgiant į tai, ar į turtą yra suplanuota nuolat investuoti ir palaikyti jo būklės ir itin aukštų kokybinių standartų atitikimą ar priešingai – nudėvėti, kadangi turto naudoti pasibaigus VPSP sutarčiai neplanuojama. Visa informacija, susijusi su Lietuvos Respublikos teisės aktuose, tarptautiniuose susitarimuose ir (ar) Viešojo subjekto nustatytais apribojimais ir reikalavimais, turi būti pateikta iš anksto.

2.4 Naujo turto kūrimas

Sėkmingam IP įgyvendinimui, taikant VPSP, gali būti reikalingas ne tik Viešojo subjekto perduodamas turtas, bet ir naujai sukurtas turtas. Viešasis subjektas gali reikalauti, kad Privatus subjektas, įgyvendindamas PP, sukurtų naują turtą.

Tais atvejais, kai Privatus subjektas PP įgyvendinimo metu bus įpareigojimas sukurti naują turtą, Viešasis subjektas turi nurodyti naujai kuriamo turto:

- tipą, pavadinimą, adresą;
- charakteristikas (bendras plotas, užstatymo plotas ir pan.) pagal turimus duomenis;
- kokia teise Privatus subjektas valdys, naudos ir (ar) disponuos nauju turtu VPSP sutarties galiojimo metu.

Sprendžiant kokia teise Privatus subjektas valdys, naudos ir (ar) disponuos nauju turtu, būtina įvertinti esamus teisinius apribojimus Privačiam subjektui valdyti, naudoti ir (ar) disponuoti turtu (pvz.: valstybinės reikšmės keliai nuosavybės teise gali priklausyti tik valstybei, o socialinis būstas – tik savivaldybei), o taip pat kuriamo turto ypatumus. VžPP atveju dažnai naujai sukurtas turtas iki VPSP sutarties galiojimo pabaigos nuosavybės teise priklauso Privačiam subjektui ir tik pasibaigus VPSP sutarčiai perduodamas Viešajam subjektui. Tačiau padidinto saugumo arba specifinis turtas po jo sukūrimo iš karto gali būti registruojamas valstybės ar savivaldybės vardu ir po Privačiam subjektui perduotas šių Rekomendacijų 2.1 punkte nurodytais pagrindais.

Be to, Koncesijų atveju Privačiam subjektui gali būti sudaryta galimybė naują turtą sukurti savo rizika ir savo lėšomis, kuriame Privatus subjektas galėtų teikti papildomas Paslaugas. Tokiu atveju, Viešasis subjektas pagal galimybes turi nurodyti naujo turto:

- tipą (pvz., administracinės-komercinės patalpos, gyvenamieji namai ir pan.);
- apribojimus (pvz.: viešbučio kartu su sveikatinimo komplekso statybos atveju gali būti numatyti apribojimai gyvenamųjų patalpų plotui arba kambarių skaičiui; aukštingumui, bendram plotui; užstatymo intensyvumui; Veiklų apribojimui, kas gali įtakoti naujai kuriamo turto tipą ir pan.);
- kokia teise Privatus subjektas valdys, naudos ir (ar) disponuos nauju turtu VPSP sutarties galiojimo metu.

• Terminą, per kurį toks turtas gali būti sukurtas. Rekomenduojama nustatyti optimalų terminą, ypač tais atvejais, kai papildomai savo rizika Privataus subjekto sukurtu turto nuosavybės teise po VPSP sutarties išlieka Privačiam subjektui.

VPSP sutarties, jeigu tokia bus sudaryta, galiojimo metu tiek Viešojo subjekto reikalavimu, tiek Privataus subjekto iniciatyva sukurtas naujas turtas Privačiam subjektui gali priklausyti nuosavybės teise arba nuosavybės teise į tokį turtą iš karto po jo sukūrimo gali būti perduota Viešajam subjektui. Tuo atveju, jeigu naujai sukurtas turtas VPSP sutarties, jeigu tokia bus sudaryta, galiojimo laikotarpiu nuosavybės teise priklausys Viešajam subjektui, būtina nurodyti, ar Privatus subjektas naujai sukurtą turtą valdys ir naudos patikėjimo teise ar pagal panaudą (VŽPP atveju), ar nuomos teise (Koncesijos atveju).

2.5 Naujo turto nuosavybė VPSP sutarties pabaigoje

Pasibaigus VPSP sutarčiai, jeigu tokia bus sudaryta, naujai sukurto turto nuosavybės klausimas sprendžiamas pagal tai, kokių VPSP būdu bus įgyvendinamas PP. Pažymėtina, kad VŽPP atveju visas turtas, t. y. tiek Viešojo subjekto perduotas, tiek ir naujai sukurtas turtas po VPSP sutarties pasibaigimo (ar nutraukimo) turi būti grąžintas/perduotas Viešajam subjektui. Koncesijos atveju po VPSP sutarties pasibaigimo viso ar dalies naujai sukurto turto nuosavybės teise gali likti Privačiam subjektui, tačiau tokia sąlyga turi būti numatyta pirminiuose Pirkimo dokumentuose bei VPSP sutartyje.

Pastaba.

Įvertinus valstybės ir/ar savivaldybės turto naudojimo reikalavimus, Viešasis subjektas, užpildo PK B „Turtiniai klausimai“ dalies 1-2 punktus.

3. Privataus subjekto vykdomos Veiklos

3.1 Viešojo subjekto teisė organizuoti ir / ar vykdyti Veiklas

Investicijų įstatymas, apibrėždamas VPSP sąvoką, ją pirmiausia susieja su valstybės arba savivaldybės institucijos funkcijoms priskirtų Veiklų perdavimu Privačiam subjektui. Todėl svarbu iš anksto išsiaiškinti, ar Viešasis subjektas turi teisę organizuoti ir / ar pats vykdyti Veiklas, kurias VPSP sutarties laikotarpiu vykdys Privatus subjektas. Pažymėtina, kad Koncesijų atveju Privačiam subjektui yra neperduodamos Veiklos, o suteikiama teisė vykdyti Veiklas, kadangi tokios Veiklos gali apimti ir ūkinę komercinę Veiklą, kurios pats Viešasis subjektas pagal teisės aktus neturi teisės vykdyti, tačiau teisės aktai numato Viešojo subjekto pareigą organizuoti atitinkamų Veiklų vykdymą (pvz.: gyventojų poilsio organizavimas, sąlygų verslo ir turizmo plėtrai sudarymas ir šios veiklos skatinimas; komunalinių atliekų tvarkymo sistemų diegimas, antrinių žaliavų surinkimo ir perdavimo organizavimas ir kt.).

Jeigu Viešasis subjektas ketina įgyvendinti IP, taikant VPSP, centrinės valdžios Viešojo subjekto funkcijoms priskirtos Veiklos turi būti nurodytos įstatyme ar kituose teisės aktuose (pvz.: Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2007 m. spalio 17 d. nutarimu Nr. 447 „Dėl Lietuvos Respublikos kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatymo įgyvendinimo“ nustatyta, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija, kuri yra Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo ir administravimo vykdytoja, yra Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos; vadovaujantis Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 128 str. 4 d., Teisingumo

ministerijai priskiriama įgyvendinti teismų IP, išskyrus to paties straipsnio 5 dalyje nurodytus projektus).

Kalbant apie atvejus, kai vietos valdžios Viešasis subjektas ketina įgyvendinti IP, taikant VPSP, Viešojo subjekto funkcijoms priskirtos Veiklos nurodytos Vietos savivaldos įstatyme.

3.2 Sričių, kuriose bus teikiamos Paslaugos nustatymas

Identifikavus Viešajam subjektui teisės aktuose nustatytoms funkcijoms priskirtą Veiklą – Viešąsias paslaugas, ne mažiau svarbu išsiaiškinti, kokioje srityje numatoma įgyvendinti IP, taikant VPSP. Sritis ar sritys, kuriose gali būti įgyvendinamas IP, taikant VPSP, gali būti įvairios, tačiau bet koku atveju, tokios sritys ir Veiklos turi būti numatytos Viešojo subjekto veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose. Pavyzdžiui:

1. Atliekų naudojimo, perdėbimo ir tvarkymo sritis.
2. Telekomunikacijų ir informacijos sritis.
3. Energetikos, įskaitant šilumos ir elektros energijos, naftos ir gamtinių dujų išgavimo, perdavimo, skirstymo, tiekimo sritis.
4. Turizmo paslaugų sritis.
5. Kelių, tiltų, tunelių, parkavimo ir žemės transporto sritis.
6. Kultūros, sporto ir laisvalaikio sritis.
7. Vandentvarkos, įskaitant vandens išgavimą, tiekimą, valymą, gerinimą ir paskirstymą, sritis.
8. Sveikatos apsaugos sritis.
9. Viešojo transporto sritis.
10. Geležinkelio linijų ir sistemų sritis.
11. Vandens transporto, įskaitant uostus ir prieplaukas sritis.
12. Oro transporto, įskaitant oro uostus, sritis.
13. Teisėtvarkos ir teisėsaugos sritis.
14. Švietimo paslaugų sritis.
15. Socialinių paslaugų sritis.
16. Miesto infrastruktūros sritis.

Sritis, kurioje bus įgyvendintas IP, taikant VPSP, nustatoma kiekvienu konkrečiu atveju, pvz., kurortinėje teritorijoje planuojant Privačiam subjektui perduoti kempingų statybos darbus bei priežiūros paslaugas, tokios Veiklos būtų priskirtos laisvalaikio sričiai. Tas pats IP, taikant VPSP, gali būti įgyvendinamas daugiau, kaip vienoje srityje, pvz., daigafunkciuose kompleksuose gali būti vykdomos Veiklos, priskirtinos tiek turizmo, tiek kultūros, sporto ir (ar) švietimo paslaugų srityse.

3.3 IP ir PP apimčių skirtumų nustatymas

Pažymėtina, kad Veiklą, reikalingų IP įgyvendinti, sąrašas identifikuojamas IP. Tačiau nebūtinai visos IP numatytos Veiklos turi (nes gali būti ekonomiškai nenaudinga) ar gali būti perduotos Privačiam subjektui.

Todėl būtina aiškiai detalizuoti konkrečias Veiklas, kurių vykdymą Viešasis subjektas planuoja perduoti Privačiam subjektui, ir kurių vykdymo rizikomis Viešasis subjektas ketina pasidalinti su Privačiu subjektu, arba pilnai jas perduoti. Jei, apsisprendus IP įgyvendinti VPSP būdu, ne visos IP numatytos Veiklos bus perduodamos Privačiam subjektui, pildant PK būtina pateikti

argumentuotą pagrindimą, kodėl ir kokias konkrečias Veiklas vykdys pats Viešasis subjektas bei kokias Privatus subjektas. Privačiam subjektui perduodamų Veiklų visuma sudaro PP apimtį.

Šiame etape Viešasis subjektas, pildydamas PK bei priedus, turi:

- pateikti informaciją apie Privačiam subjektui perduodamas ir sau pasiliekomas Veiklas, pagrįsti tokį sprendimą ir apibrėžti PP apimtį;

- nurodyti, kaip Viešasis subjektas ketina dalintis rizika dėl perduodamų Privačiam subjektui Veiklų, ir pagrįsti tokį sprendimą;

- nurodyti, ar Privačiam subjektui bus leidžiama vykdyti išskirtinai komercinio pobūdžio Veiklas, naudojant Viešojo subjekto perduodamą arba jo užsakymu kuriamą naują turtą.

Jei PP susijęs su Viešųjų paslaugų (pavyzdžiui, bendrasis ugdymas, sveikatos apsauga, policijos veikla, teismų veikla ir t.t., VžPP atvejais), kurias užsako ir apmoka Viešasis subjektas, teikimu, pagrindines Veiklas, tokias kaip mokymas, gydymas, policijos pareigūnų veiksmai, dažniausiai ir toliau vykdys pats Viešasis subjektas, o Privačiam subjektui gali būti perduodama su naujo turto kūrimu ar perduodamo turto rekonstrukcija susijusi Veikla tokia, kaip reikalingo turto projektavimas, statyba ar rekonstrukcija, su turto priežiūra susijusios Veiklos, turto eksploatavimas, priežiūra ir tvarkymas, užtikrinant jo tinkamumą ir prieinamumą pagrindinės Veiklos vykdymui, bei kitos Viešosios paslaugos teikimui reikalingos Veiklos, tokios kaip teritorijos/turto apsauga, tvarkymas, patalpų valymas, maitinimo, skalbimo paslaugos. Papildomos Veiklos gali būti perduodamos Privačiam subjektui visam VPSP sutarties laikotarpiui tik tuo atveju, jeigu tai ekonomiškai pagrįsta, nes paprastai neįmanoma patikimai įvertinti tokios Veiklos kaštus visam VPSP sutarties laikotarpiui, kas savo ruožtu Privataus subjekto būtų įvertinta, kaip atitinkama rizika, Pirkimo metu teikiant pasiūlymą. Bendroji praktika yra neperduoti papildomų Paslaugų (pvz.: pvz.: maitinimo, skalbimo ir pan.) visam planuojamam VPSP sutarties laikotarpiui Privačiam subjektui, nes tai ženkliai padidina jo bendrą vykdomų Veiklų kainą. Todėl paprastai PP apimtis bus mažesnė negu IP apimtis.

Papildoma komercinė Veikla galima, bet ribota ir leistina tik tais atvejais, kai didina bendrą Viešosios paslaugos kokybę arba leidžia efektyviau naudoti turtą. Su tokia veikla susiję preliminarūs kaštai ir pajamos turi būti apskaičiuoti ir nurodyti Rekomendacijų 2 priede Sąnaudų naudos analizės skaičiuoklėje.

Kartu su pagrindinės Veiklos vykdymu, Privačiam subjektui perduodamos reikalingo turto projektavimo, sukūrimo ir eksploatavimo Veiklos. Privačiam subjektui gali būti leidžiama užsiimti kita komercine Veikla, naudojant Viešojo subjekto užsakymu sukurtą arba perduotą turtą, arba Privataus subjekto savo rizika ir lėšomis sukurtą turtą, jei tai padeda efektyviau naudoti turtą, pagerina Viešosios paslaugos kokybę ir padidina viešojo sektoriaus gaunamą naudą. Viešasis subjektas turi aiškiai identifikuoti sąlygas ir apribojimus, kurių Privatus subjektas turės laikytis, vykdydamas papildomas komercines Veiklas. Kadangi tokioms papildomoms komercinėms Veikloms naudojamas Viešojo subjekto perduodamas arba kuriamas naujas turtas, nauda gali būti dalinamasi su Viešuoju subjektu, tačiau tik Koncesijų atveju.

Pažymėtina kad, jeigu Viešasis subjektas nori įgyvendinti PP kartu su Privačiu subjektu kitokia apimtimi nei numatyta IP (išskyrus komercines Veiklas), tam kad įsitikintų, kad IP vis dar generuoja socialinę – ekonominę naudą, kartu turi pakoreguoti ir patį IP.

Lentelėje 3 pateikiamas iliustracinis pavyzdys apie ikimokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumo didinimo (vaikų darželio steigimas) IP apimtį ir PP apimčių skirtumą. Šiuo atveju skirtumus sąlygoja tai, jog pagrindines Veiklas (pagrindinio ir papildomo ugdymo paslaugas) Viešasis subjektas vykdys pats ir Privačiam subjektui perduos tik ugdymo procesą aptarnaujančias Veiklas. Papildomų komercinių Veiklų, kylančių iš Privataus subjekto iniciatyvos, pavyzdys gali būti

aktų salės nuoma suaugusiųjų neformaliojo ugdymo paslaugoms, kurias Privatus subjektas teiks po vaikų darželio darbo valandų.

Lentelė 3 Viešojo subjekto ir Privataus subjekto vykdytinų Veiklų pavyzdys

Veikla	IP (planuojamos Veiklos)	PP (Veiklos, perduodamos Privačiam subjektui)
Su turto sukūrimu susijusios Veiklos		
Projektavimas	+	+
Statyba	+	+
Įrengimas	+	+
Pagrindinės Veiklos		
- Pagrindinio ugdymo išlaidos (auklėtojų DU)	+	–
- Papildomos ugdymo išlaidos (būrelių vedėjai)	+	–
- Ugdymo aprūpinimas priemonėmis	+	–
Kitos Veiklos		
- Maitinimas	+	–
- Skalbimas	+	–
- Apsauga	+	+
Su infrastruktūros priežiūra susijusios Veiklos		
- Einamieji remontai	+	+
- Tvarkymas ir valymas	+	+
- Teritorijos tvarkymas	+	+
Papildomos ūkinės komercinės Veiklos		
- Papildomos ūkinės komercinės veiklos*	–	+

3.4 VPSP sutarties trukmės (metais) nustatymas

Bendri VPSP sutarties trukmės apribojimai:

Teisės aktų apribojimai:

Pagal Investicijų įstatymo 15¹ straipsnio 3 dalį VžPP atveju VPSP sutartis turi būti rašytinė, sudaroma ne trumpesniai kaip 3 metų ir ne ilgesniai kaip 25 metų laikotarpiui. Tačiau būtina atkreipti dėmesį, kad VžPP atveju apskaičiuojant ir nurodant VPSP sutarties trukmę, ji negali būti ilgesnė nei turto, naudojamo VPSP sutarties įgyvendinimui, ekonominio naudingumo laikas.

Koncesijų įstatymas nenustato minimalaus ir maksimalaus VPSP sutarties termino, o termino nustatymą sieja su Investicijų ir Reinvesticijų atsipirkimo laikotarpiu. Tačiau jeigu Viešasis subjektas numato trumpesnę VPSP sutarties laikotarpį nei Investicijų ir Reinvesticijų atsipirkimo laikas, PK turi būti pateiktas paaiškinimas, kodėl trumpinamas laikas (pvz.: bankai finansavimas; strateginis objektas; Viešasis subjektas gali greičiau atsiskaityti su Privačiu subjektu ir pan.).

PP parengimo laikas ir sąnaudos

VPSP sutartys yra kompleksinės, todėl reikalauja daug finansinių, žmogiškųjų bei laiko išteklių tam, kad šios sutartys būtų parengtos kokybiškai. Dėl šios priežasties trumpos VPSP sutarties

trukmės (iki 5 metų) numatymas gali nulemti Privačių subjektų atsisakymą dalyvauti Pirkime dėl nepatrauklaus dalyvavimo Pirkime patiriamų sąnaudų ir VPSP sutarties teikiamos naudos santykio. Trumpesnės, nei įprasta, VPSP sutarties trukmės (nuo 5 iki 10 metų) numatymas gali būti pagrįstas tik tais atvejais, kai VPSP sutarties objektas yra pakankamai paprastas, nereikalauja reikšmingų Investicijų, o Pirkimo įvykdymui bei VPSP sutarties parengimui reikalingi ištekliai yra nedideli.

Turto ekonominio naudingumo laikotarpis

Turto ekonominis naudingumo laikotarpis yra apibrėžiamas IP, tai yra laikotarpis per kurį turtas gali būti naudojamas ir eksploatuojamas be ženklų reinvesticijų ir rekonstrukcijos. Kadangi PP paprastai susiję su turto rekonstrukcija arba sukūrimu, VPSP sutarties trukmė VžPP atveju turi būti orientuojama į laikotarpį, kol toks turtas gali tarnauti, nereikalaudant didelių Reinvesticijų, o tokiam laikotarpiui pasibaigus turi būti svarstomi klausimai, kaip toliau teikti Paslaugą ir ką daryti su turtu.

Ataskaitinis laikotarpis pagal turto ekonominio gyvavimo laikotarpį pirmiausia yra apibrėžiamas IP. PP trukmė VžPP atveju neturėtų viršyti IP ataskaitinio laikotarpio.

Investicijų atsipirkimo laikotarpis.

Pagal Koncesijų įstatymo 17 straipsnį, Koncesijos sutarties, kurios trukmė ilgesnė, kaip 5 metai, trukmė negali būti ilgesnė už laikotarpį, per kurį Privatus subjektas pagrįstai gali tikėtis atgauti įdėtas Investicijas bei Reinvesticijas ir būtų gauta investuoto kapitalo grąža, atsižvelgiant į Investicijas bei Reinvesticijas, būtinas konkrečioms tikslams pasiekti. Atsižvelgiant į tai, Rekomendacijų 2 priede Sąnaudų naudos analizės skaičiuoklėje turi būti apskaičiuota ir nuodyta VPSP sutarties trukmė. Būtina pažymėti, kad VPSP sutarties trukmė (Koncesijų atveju) gali būti trumpesnė už laikotarpį, numatytą IP ir reikalingą Investicijoms ir Reinvesticijoms atgauti, su sąlyga, kad Viešojo subjekto mokama kompensacija Privačiam subjektui nepanaikina Privačiam subjektui perduotos rizikos.

Investicijų atsipirkimo laikas

Jau kaip minėta aukščiau, Koncesijų įstatyme nustatyta, kad Koncesija, kurios trukmė ilgesnė nei penkeri metai, turėtų būti ne ilgesnė už laikotarpį, per kurį Privatus subjektas galėtų pagrįstai tikėtis atgauti, atliekant darbus ir teikiant paslaugas, įdėtas Investicijas bei Reinvesticijas (nuosavą kapitalą ir/arba subordinuotą paskolą) ir gauti pelną už investuotą kapitalą įprastomis Veiklos vykdymo sąlygomis, t. y. VPSP sutarties trukmė turi atitikti Investicijų ir Reinvesticijų atsipirkimo laikotarpį. PK rengimo metu preziumuojama, kad maksimalus Investicijų ir Reinvesticijų atsipirkimo laikas yra lygus turto ekonominio naudingumo laikotarpiui, nustatytam IP. Tuo atveju, jeigu rengiant IP ir PK yra aišku, kad PP yra komerciškai atsiperkantis ir akivaizdu, kad Investicijų bei Reinvesticijų atsipirkimo laikas yra trumpesnis nei turto ekonominio naudingumo laikotarpis, rengiant PK, turi būti perskaičiuotas Investicijų ir Reinvesticijų atsipirkimo laikotarpis, atsižvelgiant į šių Rekomendacijų 6 skyriaus nuostatas. Taip pat rekomenduojama Viešajam subjektui, rengiant Pirkimo dokumentus, numatyti galimybę derėtis su Privačiu subjektu dėl VPSP sutarties termino mažinimo, atsižvelgiant į Privataus subjekto pasiūlyme nurodytą Investicijų ir Reinvesticijų atsipirkimo laiką.

3.5 Perduodamos Viešosios paslaugos teikimo standarto (kokybės rodiklių) aiškumas

Įgyvendinant IP, taikant VPSP, turi būti laikomasi Lietuvos Respublikos ir ES teisės aktuose nustatytų reikalavimų ir standartų, jeigu konkretūs standartai yra nustatyti. Sprendžiant, ar nustatyti konkretūs standartai, kokiais teisės aktais ir standartais turėtų būti vadovaujamos konkrečiu atveju, atsižvelgiama į sritį, kurioje planuojama įgyvendinti IP, taikant VPSP, ir į tai, kokias Viešąsias paslaugas planuojama perduoti Privačiam subjektui.

Visais atvejais, Viešasis subjektas, apsisprendęs, kokias jo funkcijoms priskirtas Veiklas – Viešąsias paslaugas planuoja perduoti Privačiam subjektui, turi, rengdamas IP, aiškiai identifikuoti, kokius standartus, jei konkretūs standartai yra nustatyti, turės atitikti perduodamos Viešosios paslaugos. Pagal teisės aktuose nustatytus reikalavimus ir standartus, jeigu konkretūs standartai yra nustatyti, IP turėtų būti pateikiami finansiniai duomenys. Priešingu atveju gali susidaryti situacija, kad Viešasis subjektas parengia IP ir apskaičiuoja finansinius duomenis ne pagal teisės aktų reikalavimus ir standartus, kurie iš esmės skiriasi nuo Privataus subjekto pagal teisės aktų reikalavimus ir standartus parengtus ir apskaičiuotus finansinius duomenis. Pvz., įgyvendinant gatvių apšvietimo projektą, Viešasis subjektas gali pavesti Privačiam subjektui pakeisti apšvietimo lempas, atramas ir juos prižiūrėti, tačiau neįvertina, kad, laikantis standartų, atramos turi būti įrengtos laikantis nustatytų atstumų, todėl gali padidėti/sumažėti apšvietimo lempų poreikis, kas turės įtakos PP vertei. Jeigu Privatus subjektas, įgyvendindamas gatvių apšvietimo projektą, finansinius duomenis apskaičiuotų pagal nustatytus standartus, t. y. atramas įrenginėtų pagal nustatytus atstumus ir pagal tai paskaičiuotų projekto vertę, jo ir Viešojo subjekto finansiniai duomenys skirtųsi. Siekiant to išvengti, perduodamos Viešosios paslaugos teikimo standarto (kokybės rodiklių), jei konkretus standartas yra nustatytas, aiškumas turi būti identifikuojamas kaip įmanoma anksčiau.

Pastaba.

Identifikavus Privačiam subjektui perduodamas Veiklas ir įvertinus su tuo susijusius aspektus (Privačiam subjektui perduodamos Veiklos apimtį, VPSP sutarties trukmę ir kita) Viešasis subjektas, užpildo PK C „Projekto įgyvendinimo sritys ir apimtis“ dalies 1-3 punktus, taip pat PK A „Bendrieji duomenys“ dalies 7 punktą.

4. Rizikos pasidalinimo galimybių vertinimas

Rizikos, būdingos konkrečiam PP, identifikuojamos rengiant IP. IP metodikoje išskiriamos rizikų grupės ir aprašomi rizikų veiksniai, sudarantys rizikų grupes.

PP rengimo etape rizikos padalinamos tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto, t. y. rizikos veiksnys priskiriamas Viešajam subjektui, Privačiam subjektui arba juo Viešasis ir Privatus subjektai dalinasi. Praktikoje, įvertinus įvairias aplinkybes, gali pasitaikyti, kad rizikos veiksnį sudaro skirtingi atvejai, pvz., rizikos veiksnį – Parengtas statinio techninis projektas ar atskiros jo dalys yra netikslios – sudaro šie atvejai: 1) Viešasis subjektas rengė techninį projektą; 2) Privatus subjektas rengė arba patikslino Viešojo subjekto parengtą techninį projektą. Atsižvelgiant į tai, PP rengimo etape tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto padalinami rizikų veiksniai, o jei rizikos veiksnys susideda iš skirtingų atvejų, tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto padalinami rizikos veiksnio atvejai.

Visi rizikų veiksniai, rizikų veiksnio atvejai, jeigu rizikų veiksnius sudaro skirtingi atvejai priskiriami statybos, tinkamumo, paklausos ar kitoms rizikoms, pvz., Rekomendacijų priede Nr. 4

įvardintas rizikos veiksnys – Projektavimo paslaugų kaina nukrypsta nuo planuotos – priskirtas statybos rizikai. Rizikų veiksnių, rizikų veiksnių atvejų priskyrimas statybos, tinkamumo, paklausos rizikoms svarbūs, siekiant nustatyti, koku VPSP būdu galėtų būti įgyvendintas IP, taip pat, ar VPSP sutartyje numatyti įsipareigojimai (turto sukūrimo vertė) būtų apskaitomi Viešojo subjekto balanse.

Rizika paprastai priskiriama tam subjektui, kuris sugeba ją valdyti mažiausiomis sąnaudomis. Vertinant, kuris subjektas galėtų geriausiai valdyti riziką svarbu atsižvelgti ne tik į IP įgyvendinimo aplinkybes, Viešojo subjekto ir Privataus subjekto gebėjimus, bet ir į tai, kad kai kurios rizikos būdingos konkrečiam subjektui, pvz., statybos, tinkamumo rizikos paprastai priskiriamos Privačiam subjektui, o politinė, teisinio reguliavimo rizikos – Viešajam subjektui. Tačiau praktikoje gali pasireikšti rizikos, kurių nevaldo nei Viešasis subjektas, nei Privatus subjektas, pvz., nenugalimos jėgos aplinkybės. Tokių rizikų valdymu parastai Viešasis subjektas ir Privatus subjektas dalinasi.

Rizikų padalinimas įtakoja:

- VPSP būdo (Koncesija arba VžPP) parinkimą.
- Būsimoje VPSP sutartyje prisiimamų Viešojo subjekto įsipareigojimų dydį.
- Viešojo subjekto mokėjimų Privačiam subjektui dydį.

Pagal Eurostato rengiamo Valdžios sektoriaus deficito ir skolos vadovo nuostatas¹, vienos ar kitos rizikos priskyrimas Viešajam subjektui gali sąlygoti, kad būsima VPSP sutartis bus laikoma balansine (angl. „on the balance sheet“), t. y. fiskalinio planavimo tikslais sukurtas turtas apskaitomas Viešojo subjekto balanse, kaip valstybės skola. Todėl, rizikas priskiriant Viešajam subjektui ar Privačiam subjektui, turi būti iš anksto preliminariai įvertintos Eurostato Valdžios sektoriaus deficito ir skolos vadovo nuostatos. Pagal Eurostato rekomendacijas, VžPP atveju Privačiam subjektui pilna apimtimi perduodama statybos rizika, taip pat turto ir Paslaugų tinkamumo rizika, tačiau paklausos rizika lieka Viešajam subjektui. Statybos, tinkamumo ir paklausos rizikas padalinus kitaip, pvz., Viešajam subjektui pasilikus ne tik paklausos, bet ir visą ar didesnę dalį statybos riziką ar tinkamumo riziką, tokia VPSP sutartis būtų laikoma balansine, t. y. fiskalinio planavimo tikslais sukurtas turtas būtų apskaitoma Viešojo subjekto balanse, kaip valstybės skola.

Rizikų padalinimas tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto taip pat gali įtakoti Viešojo subjekto mokėjimų Privačiam subjektui dydį. Todėl, priskiriant rizikas Viešajam subjektui arba Privačiam subjektui, turi būti įvertinta, kuri VPSP sutarties šalis visą VPSP sutarties galiojimo laikotarpį sugebės valdyti riziką mažiausiomis sąnaudomis. Siekiant kuo daugiau rizikų perduoti Privačiam subjektui, svarbu įvertinti, kad tai gali įtakoti Viešojo subjekto mokėjimus Privačiam subjektui (rodikliai, kurių apskaičiavimo metodika pateikta kitoje Rekomendacijų dalyje).

Pastaba.

Vertindamas rizikas, Viešasis subjektas užpildo Rekomendacijų 2 priedo Sąnaudų naudos analizės skaičiuoklės 6.3 darbalaukį.

Pildant Rekomendacijų 2 priedą Sąnaudų naudos analizės skaičiuoklę, kiekvienas rizikos veiksnys, rizikos veiksnio atvejis, jeigu rizikos veiksnį sudaro skirtingi atvejai, turi būti įvertintas, priskirtas Viešajam subjektui ar Privačiam subjektui.

¹ Skelbiama interneto svetainėje <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

5. PP finansinių rodiklių apskaičiavimas

Planuojant IP įgyvendinti VPSP būdu, būtina įvertinti, kiek maksimaliai galėtų kainuoti toks projekto įgyvendinimas Viešajam subjektui (jei jis perduodamas Paslaugas įgyvendintų pats), kokie galėtų būti maksimalūs mokėjimai Privačiam subjektui (jei tokie numatyti), ir kokios galėtų būti Privataus subjekto tikėtinos gauti pajamos.

Šiuo tikslu yra aktualu apskaičiuoti ir nurodyti Rekomendacijų 2 priede Sąnaudų naudos analizės skaičiuoklėje toliau išvardytus PP rodiklius:

- Maksimalius Viešojo subjekto turtinius įsipareigojimus PP.
- Maksimalius Viešojo subjekto mokėjimus Privačiam subjektui.
- Prisiimamus Viešojo subjekto turtinius įsipareigojimus PP.
- VžPP vertę.
- Koncesijų vertę.
- Tikėtiną skolos dydį viešojo sektoriaus balanse.

PP finansinių rodiklių apskaičiavimas yra svarbus, norint suprasti, žinoti ir valdyti visas su PP įgyvendinimu susijusias sąnaudas, bei dėl turtinių įsipareigojimų apribojimų, nurodytų LR teisės aktuose, atsirandančias vykdyti prievoles. Viešasis subjektas, apsisprendęs dėl PP įgyvendinimo ir apskaičiavęs VPSP finansinius rodiklius, turi įvertinti, kad:

- pagal Investicijų įstatymo 15² straipsnio 9 dalį sprendimą dėl VžPP, pagal kurią valstybė prisiima didesnius kaip 58 mln. eurų turtinius įsipareigojimus (įskaitant galimą civilinę atsakomybę, atsirandančią pagal VPSP sutartį), priima Lietuvos Respublikos Seimas Lietuvos Respublikos Vyriausybės siūlymu;
- pagal Koncesijų įstatymo 14 straipsnio 10 dalį sprendimus dėl Koncesijų, pagal kurias Lietuvos Respublika prisiima esminius turtinius įsipareigojimus, priima Lietuvos Respublikos Seimas Lietuvos Respublikos Vyriausybės siūlymu. Pagal šį įstatymą esminiu laikomas turtinis įsipareigojimas (įskaitant galimą civilinę atsakomybę, atsirandančią pagal Koncesijos sutartį), viršijantis 58 mln. eurų;
- pagal Taisyklių 19 punktą sprendimą dėl PP, pagal kurią valstybės turtiniai įsipareigojimai yra didesni negu Investicijų įstatyme arba Koncesijų įstatyme nustatyta suma, įgyvendinimo priima Lietuvos Respublikos Seimas Lietuvos Respublikos Vyriausybės siūlymu.

PP finansinių rodiklių skaičiavimo pagrindas

Tikrąją Viešojo subjekto pagal VPSP sutartį įsipareigojimų vertę parodys tik Privačių subjektų pateikti pasiūlymai. Visi Viešojo subjekto skaičiavimai, atliekami iki Pirkimo proceso, yra preliminarūs ir remiasi IP/PP nustatytomis Viešajam subjektui žinomomis prielaidomis.

PP apskaičiuotos Investicijos bei Paslaugos teikimo (Veiklos) ir finansinės Veiklos administravimo (pvz., paskolos sutarties sudarymo, įsipareigojimo ir kt.) išlaidos parodo, kiek PP įgyvendinimas ir Paslaugos teikimas kainuotų pačiam Viešajam subjektui, jei jis IP (perduodamų veiklų apimtyje), t. y. atskirai, vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymu, pirktų projektavimo paslaugas, statybos darbus, pats vykdytų visas Veiklas bei pagal poreikius su pagrindine Veikla susijusių kitų Paslaugų pirkimą.

Skaičiuojant PP rodiklius yra naudojami tokie IP pinigų srautai (toliau – IP srautai):

- Investicijos ir Reinvesticijos (įsipareigojimus didinantis srautas);

- Likutinė vertė (įsipareigojimus mažinantis srautas); Pajamos, gaunamos iš Paslaugos teikimo, ir pajamos, gaunamos iš papildomų komercinių Veiklų (koncesijos vertės rodiklio skaičiavimo atveju) (įsipareigojimus mažinantis srautas);
- Paslaugos teikimo (Veiklos) ir finansinės veiklos administravimo išlaidos (finansinės Veiklos išlaidos yra įvertintos diskonto normoje) (įsipareigojimus didinantis srautas);
- Rizika (įsipareigojimus didinantis srautas, skaičiuojamas nuo visų prieš tai išvardytų finansinių IP srautų);
- PVM (įsipareigojimus didinantis srautas, skaičiuojamas nuo visų prieš tai išvardytų finansinių IP srautų ir rizikų).

Siekiant apskaičiuoti toliau aprašomus PP rodiklius, jeigu skiriasi IP ir PP apimtis, aukščiau išvardyti srautai yra patikslinami, kad atitiktų PP apimtį.

Žemiau, Lentelėje 4 yra pateikiama apibendrinta informacija apie tai, kokie pinigų srautai naudojami apskaičiuojant PP finansinius rodiklius. Atsižvelgiant į tai, kad rodikliai yra naudojami skirtingais tikslais (lyginant Privataus subjekto pasiūlymus, planuojant lėšas Viešojo subjekto biudžete) rekomenduojama juos apskaičiuoti tiek grynąja dabartine verte, tiek realia ir nominalia išraiškomis.

Lentelė 4 Pinigų srautai, naudojami apskaičiuoti PK rodiklius

Srautai	IP srautai	PP finansiniai rodikliai				
		Maksimalių Viešojo subjekto turtinių įsipareigojimų PP	Maksimali Viešojo subjekto mokėjimų vertė Privačiam subjektui	Prisiimami Viešojo subjekto turtiniai įsipareigojimai	Koncesijos vertė	VŽPP vertė
Finansiniai srautai: Investicijos, Reinvesticijos, Veiklos pajamos ir išlaidos	Visi IP srautai taip, kaip skaičiuojama IP	Srautai, susiję su Veiklomis, kurios yra perduodamos teikti Privačiam subjektui	Srautai, susiję su Veiklomis, kurios yra perduodamos teikti Privačiam subjektui	-	Srautai, susiję su Veiklomis, kurios yra perduodamos teikti Privačiam subjektui <i>plius papildomos ūkinės komercinės veiklos pajamos, gaunamos iš veiklų, planuojamų vykdyti išimtinai Privataus subjekto iniciatyva ir rizika.</i>	Srautai, susiję su Veiklomis, kurios yra perduodamos teikti Privačiam subjektui
Likutinė vertė	Visa likutinė vertė	Likutinė vertė, kuri lieka Privačiam subjektui	Likutinė vertė, kuri lieka Privačiam subjektui	-	Likutinė vertė, kuri lieka Privačiam subjektui	Likutinė vertė, kuri lieka Privačiam subjektui
Rizikų vertė	Visa IP rizika	Rizika, susijusi su veiklomis, kurias vykdys Privatus subjektas				
		Visa rizika	Tik perduodama rizika	Tik prisiimama rizika	Tik perduodama rizika (papildomos ūkinės komercinės Veiklos pajamų rizika nėra vertinama)	Tik perduodama rizika
PVM	Įtraukiamas	Įtraukiamas	Įtraukiamas	Įtraukiamas	Neįtraukiamas	Neįtraukiamas

5.1 Maksimalūs Viešojo subjekto turtiniai įsipareigojimai PP

Maksimalūs Viešojo subjekto turtiniai įsipareigojimai PP – maksimali perduodamų Veiklų PP įgyvendinimo kaina (įskaitant rizikas ir PVM), kuri atitinka planuojamus didžiausius valstybės turtinius įsipareigojimus, kurie apskaičiuojami realia verte įvertinant IP rizikos vertę, išreikšti diskontuotąja verte ir apibrėžti Taisyklėse. Laikomasi prielaidos, kad tai yra didžiausias įsipareigojimas, kurį Viešasis subjektas sutiktų prisiimti PP, todėl jei ateityje Privačių subjektų galutinių pasiūlymų vertės sąlygos didesnę Viešojo subjekto turtinių įsipareigojimų vertę, Pirkimas turės būti nutrauktas, kadangi jie būtų traktuojami kaip brangesnė PP įgyvendinimo alternatyva, negu tą patį PP kainuotų įgyvendinti pačiam viešajam subjektui.

Maksimaliuose Viešojo subjekto turtiniuose įsipareigojimuose PP įtraukta rizikos vertė parodo paties blogiausio scenarijaus, kuris galėtų įvykti prie 70 proc. pasitikėjimo lygio, poveikį PP finansiniams srautams, jei pasireikštų ir nebūtų suvaldytos visos PP rizikos. Skaičiuojant rodiklį laikomasi prielaidos, kad visą riziką, kuri susijusi su perduodamomis Privačiam subjektui Veiklomis, prisiima Viešasis subjektas. Naudojami tik tie IP srautai, kurie siejasi su Veiklų, kurios bus perduotos Privačiam subjektui, vykdymu ir tam reikalingo turto užtikrinimu. Rekomendacijų 3.3 skyriuje aprašoma, kuo IP skiriasi nuo PP ir kokias Paslaugas Viešasis subjektas gali pasilikti sau, o kokias gali perduoti Privačiam subjektui.

Jeigu IP ir PP apimtys nesiskiria, IP srautai gali būti naudojami be korekcijų, t. y. tie patys kaip ir pateikti IP (pavyzdžiui, gatvių apšvietimo atveju – projektavimas, statyba, eksploatavimas ir priežiūra).

Maksimalūs Viešojo subjekto turtiniai įsipareigojimai PP apskaičiuojami iš IP srautų eliminuojant:

- Investicijas ir Reinvesticijas, kurias Viešasis subjektas atliks pats;
- Likutinę vertę, susijusią su Viešojo subjekto atliekamos Investicijomis ir Reinvesticijomis;
- Likutinę vertę, kuri lieka Privačiam subjektui po VPSP sutarties pabaigos;
- Pajamas, gaunamas iš Veiklų kurias Viešasis subjektas vykdys pats;
- Veiklos ir finansinės veiklos administravimo išlaidas, patiriamas tik dėl Viešojo subjekto teikiamų Veiklų;
- Rizikas, susijusias tik su Viešojo subjekto vykdomomis Veiklomis;
- PVM, susijusį tik su Viešojo subjekto vykdomomis Veiklomis;

Skirtingai nei IP, kuris yra sudaromas, planuojant netolygius lėšų srautus: Investicijoms suplanuotas reikšmingas lėšų poreikis PP pradžioje, taip pat – Reinvesticijų laikotarpiu, o likusiu ataskaitiniu laikotarpiu – turto palaikymo sąnaudos bei (jei taikoma) pajamos iš Viešųjų paslaugų teikimo, PP suteikia galimybę Investicijoms reikalingą lėšų srautą pakeisti į tolydžius mokėjimus per visą PP ataskaitinį laikotarpį, taip išvengiant žymaus lėšų poreikio PP įgyvendinimo pradžioje.

Vis dėlto, gali būti numatyta, kad atsiskaitymas už Investicijas bus planuojamas netolydžiais mokėjimais, (pvz., už Investicijas, kurios bus finansuojamos ES fondų lėšomis, gali būti atsiskaitoma per 2-3 metus nuo Investicijų įgyvendinimo etapo pabaigos. Tokiu atveju maksimalūs Viešojo subjekto turtiniai įsipareigojimai PP apskaičiuojami, koreguojant atsiskaitymus už Investicijas.

Pastaba.

Siekiant apskaičiuoti Maksimalius Viešojo subjekto turtinius įsipareigojimus PP, siūlome naudoti Rekomendacijų 2 priedo Sąnaudų naudos analizės skaičiuoklę (6.4 darbalapis), kurios taikymo instrukcijos pateikiamos šių Rekomendacijų priede Nr. 5.

5.2 Maksimali Viešojo subjekto mokėjimų vertė Privačiam subjektui

Maksimalūs Viešojo subjekto mokėjimai Privačiam subjektui – maksimaliai tikėtina mokėjimų (įskaitant PVM ir rizikas) vertė, kurią Viešasis subjektas sutiktų mokėti Privačiam subjektui už perduodamų Veiklų vykdymą. Maksimalūs Viešojo subjekto mokėjimai Privačiam subjektui yra svarbūs tuo, kad Viešasis subjektas turi nuspėti galimą mokėjimą Privačiam subjektui, todėl, skaičiuojant rodiklį, įtraukiami tik tų Veiklų pinigų srantai, už kurių vykdymą atsakingas Privatus subjektas. Atitinkamai vertinamos tik tos rizikos, už kurių suvaldymą taip pat yra atsakingas Privatus subjektas.

Maksimalūs Viešojo subjekto mokėjimai Privačiam subjektui yra apskaičiuojami iš maksimalių Viešojo subjekto turtinių įsipareigojimų PP eliminuojant:

- Rizikas, už kurių suvaldymą yra atsakingas Viešasis subjektas;
- PVM, susijusį su Viešojo subjekto valdomomis rizikomis.

Kaip ir kitų PP finansinių rodiklių atveju, jeigu atsiskaitymas už Investicijas bus planuojamas netolydžiais mokėjimais, maksimalūs Viešojo subjekto mokėjimai Privačiam subjektui turi būti apskaičiuojami, koreguojant atsiskaitymus už Investicijas.

Pastaba.

Siekiant apskaičiuoti Maksimalius Viešojo subjekto mokėjimus Privačiam subjektui, siūlome naudoti Rekomendacijų 2 priedo Sąnaudų naudos analizės skaičiuoklę (6.4 darbalapis), kurios taikymo instrukcijos pateikiamos šių Rekomendacijų priede Nr. 5.

5.3 Prisiimami Viešojo subjekto turtiniai įsipareigojimai PP

Siekiant apskaičiuoti prisiimamus Viešojo subjekto turtinius įsipareigojimus PP (rizikų vertę) yra atliekamas rizikos padalinimas tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto. Rizikos padalinimas vyksta tik tarp tokių rizikų, kurios susijusios su Privataus subjekto planuojamomis vykdyti Veiklomis. Prisiimami Viešojo subjekto turtiniai įsipareigojimai PP suprantami kaip rizika, už kurios suvaldymą atsakingas Viešasis subjektas.

Nors prisiimami Viešojo subjekto turtiniai įsipareigojimai PP nedalyvauja prognozuojant mokėjimą Privačiam subjektui, tačiau jie yra būtini neapibrėžtų įsipareigojimų apskaitai, valdymui ir kontrolei (detalesnė informacija pateiktą CPVA tvirtinamose Viešojo sektoriaus subjekto ir privataus sektorių partnerystės projekto neapibrėžtųjų įsipareigojimų vertinimo metodinėse rekomendacijose).

Prisiimami Viešojo subjekto turtinius įsipareigojimai PP yra apskaičiuojami iš maksimalių Viešojo subjekto turtinių įsipareigojimų PP eliminuojant maksimalius Viešojo subjekto mokėjimus Privačiam subjektui, t. y. prisiimami Viešojo subjekto turtiniai įsipareigojimai PP lygūs Viešojo subjekto prisiimamoms rizikoms, susijusioms su Privačiam subjektui perduodamomis Veiklomis.

Pastaba.

Siekiant apskaičiuoti prisiimamus Viešojo subjekto turtinius įsipareigojimus PP siūlome naudoti Rekomendacijų 2 priedo Sąnaudų naudos analizės skaičiuoklę (6.4 darbalapis), kurios taikymo instrukcijos pateikiamos šių Rekomendacijų priede Nr. 5.

5.4 Koncesijos vertė

PP vertė Koncesijų atveju – tai visos Privataus subjekto per visą VPSP sutarties galiojimo laikotarpį gaunamos pajamos be PVM. Skaičiuojant Koncesijos vertę, be pajamų, kurios gaunamos Privataus subjekto iš jam perduotų vykdyti Veikų, papildomai turi būti nurodomos planuojamos gauti ūkinės komercinės pajamos iš Veiklų, planuojamų vykdyti išimtinai Privataus subjekto iniciatyva ir rizika, t. y.

Koncesijų vertė = maksimalūs Viešojo subjekto mokėjimai Privačiam subjektui (jeigu taikoma) + pajamos iš tiesioginių vartotojų už perduotas Veiklas+ ūkinės komercinės Veiklos pajamos, gaunamos iš Veiklų, planuojamų vykdyti išimtinai Privataus subjekto iniciatyva ir rizika.

Pastaba.

Siekiant apskaičiuoti Koncesijos vertę, siūlome naudoti Rekomendacijų 2 priedo Sąnaudų naudos analizės skaičiuoklę (6.4 darbalapis), kurios taikymo instrukcijos pateikiamos šių Rekomendacijų priede Nr. 5.

Pažymėtina, kad ūkinės komercinės Veiklos pajamos paprastai nėra IP sudedamoji dalis, todėl visa informacija apie šių pajamų prielaidas turi būti nurodoma PK C „Projekto įgyvendinimo sritys ir apimtis“ dalyje, bei Rekomendacijų 2 priedo Sąnaudų naudos analizės skaičiuoklėje (6.4 darbalapis).

5.5 Tikėtinas skolos dydis viešojo sektoriaus balanse

Kaip buvo nurodyta Rekomendacijų 4 skyriuje, remiantis Eurostato patvirtinto Valdžios sektoriaus deficito ir skolos vadovo nuostatomis, vienos ar kitos rizikos priskyrimas Viešajam subjektui gali sąlygoti, kad būsima VPSP sutartis (sukuriamo turto vertė) bus laikoma balansine, t. y. fiskalinio planavimo tikslais apskaitoma Viešojo subjekto ir valstybės balanse, kaip valstybės skola.

Poveikis biudžeto skolos dydžio padidėjimui yra vertinamas tik pasirašius VPSP sutartį, tačiau, siekiant priimti sprendimus dėl VPSP tikslingumo, Viešajam subjektui jau PP rengimo etape svarbu žinoti, šios skolos dydį. Valstybės balanse skolos dydis būtų apskaitomas sukurto turto verte.. Kadangi Viešasis subjektas iki viešųjų pirkimų rezultatų gali nuspėti (vadovaudamasis finansiniais skaičiavimais) tik preliminarią Privačių subjektų pasiūlymuose pateiktą turto sukūrimo vertę, yra pagrindo teigti, jog ji galėtų būti lygi Investicijų verčių ir rizikų, susijusių su šių Investicijų įgyvendinimu ir kurios yra perduodamos valdyti Privačiam subjektui, verčių sumai. Atitinkamai ši suma laikoma tikėtiniu valstybės skolos dydžiu viešojo sektoriaus balanse, jei, atsižvelgus į Eurostato reikalavimus, VPSP sutartis būtų įvertinta kaip balansinė.

6. PP finansinio gyvybingumo vertinimas

Tam, kad VPSP galėtų būti įgyvendinta, ji turi būti finansiškai gyvybinga. PP finansinis gyvybingumas suprantamas kaip PP gebėjimas užtikrinti Privačiam subjektui rinkoje iš tokių projektų

pageidaujama gauti grąžą ir Viešojo subjekto pakankamas pajėgumas padengti su PP įgyvendinimu susijusius įsipareigojimus. Atitinkamai pakankamos grąžos generavimo (atsiperkamumo) Privatajam subjektui ir Viešojo subjekto pakankami biudžeto pajėgumas vykdyti įsipareigojimus (finansinis prieinamumas) – tai kriterijai, kurie privalo būti tenkinami bet kokiame atveju, planuojant IP įgyvendinti VPSP būdu, ir į kuriuos atsižvelgus yra vertinamas PP finansinis gyvybingumas.

Atsižvelgus į šiuos kriterijus taip pat nustatoma PP apimtis ir finansinė struktūra bei Privataus subjekto dalyvavimo VPSP finansinės sąlygos. Pastarosios turi būti optimizuotos, t. y. skatintų teigiamas Privataus subjekto iniciatyvas siekti PP efektyvumo ir didesnės juo teikiamų Paslaugų kokybės, leistų efektyviai naudoti viešojo sektoriaus išteklius, įskaitant tai, kad Viešojo subjekto finansiniai įsipareigojimai PP neturi viršyti PP rodiklių reikšmių, bei neleistų gauti viešojo intereso atžvilgiu nepagrįstos grąžos (viršpelnio).

Todėl PP finansinio gyvybingumo vertinimas - tai kompleksinis procesas, apimantis tokius elementus kaip: 1) Privataus subjekto iš PP tikėtinos gauti grąžos vertinimas; 2) Privataus subjekto mokamų mokesčių Viešajam subjektui nustatymas; 3) tikėtino Viešojo subjekto mokamo atlygio/atlyginimo dydžio Privačiajam subjektui apskaičiavimas, įskaitant Viešojo subjekto galimybių juos mokėti įvertinimą; 4) VPSP sutarties trukmės nustatymas; 5) Viešojo subjekto galimybių padengti savo finansinius įsipareigojimus PP ir viso IP apimtyje vertinimas. Šio vertinimo rezultatai taip pat yra neatsiejami nuo PP apimties Veiklų atžvilgiu nustatymo; Paslaugų, planuojamų teikti PP, kainos nustatymo pagrindimo; planuojamų finansinių Viešojo subjekto įsipareigojimų PP su maksimaliais, apibrėžtais PP rodikliais, palyginimo.

PP finansinio gyvybingumo vertinimas, planuojant IP įgyvendinti VPSP būdu, yra privalomas. PP finansinio gyvybingumo vertinimo ir optimizavimo veiksmai aprašyti 6 priede „PP finansavimo gyvybingumo vertinimas“.

Pastaba.

Atliekant PP finansinio gyvybingumo vertinimą, siūlome naudoti Rekomendacijų 2 priedo Sąnaudų naudos analizės skaičiuoklę (7.1-7.2 darbalapius), kurių naudojimo instrukcijos pateikiamos šių Rekomendacijų priede Nr. 6.

Informacija apie Viešojo subjekto turimas finansines lėšas, jau esamus bei planuojamus finansinius įsipareigojimus bei galimybės padengti savo finansinius įsipareigojimus yra nurodomi Rekomendacijų 3 priede Finansinių galimybių įgyvendinti VPSP projektą vertinimo lentelės forma.

7. VPSP tikslingumo vertinimas

7.1 VPSP tikslingumo kriterijai

VPSP turi būti ne tik teisiškai galima, bet ir finansiškai bei ekonomiškai pagrįsta. Todėl įsitikinus, kad konkretus IP teoriškai galėtų būti įgyvendinamas VPSP būdu, apsibrėžus norimą PP apimtį bei rizikų padalinimą, būtina įvertinti, ar tikslinga ir naudinga būtų IP įgyvendinti, taikant VPSP. Siekiant išsiaiškinti IP įgyvendinimo, taikant VPSP, galimybes, atliekamas VPSP tikslingumo kriterijų vertinimas.

VPSP tikslingumo kriterijai atskleidžia VPSP, kaip Paslaugų teikimo būdo taikymo tikslingumą per šiuos aspektus: geriau suvaldomą riziką, efektyviau teikiamas Paslaugas, mažesnę finansinę našą

Viešajam subjektui. Atkreiptinas dėmesys, kad priklausomai nuo to, ar IP numatoma įgyvendinti taikant VžPP, ar Koncesijas, VPSP tikslingumo kriterijai skiriasi. Bet kuriuo atveju, VPSP būdo taikymo tikslingumo įvertinimo rezultatai turi suteikti rimtą pagrindą tikėtis, kad ištekliai ir laikas, investuojami į VPSP sandorio planavimą ir sudarymą, yra pateisinami ir proporcingi VPSP laukiamai naudai.

7.2 VPSP tikslingumo ir tinkamumo kriterijai VžPP atveju

Kadangi VžPP atveju Viešasis subjektas apmoka visas Viešosios paslaugos teikimo sąnaudas, VPSP tikslingumo vertinimo esmę VžPP projektuose sudaro paaiškinimas, kodėl Viešasis subjektas mano, kad perdavus Viešosios paslaugos (arba jos dalies) teikimą ir reikalingo turto sukūrimą Privačiam subjektui, Viešoji paslauga bus teikiama geriau ir efektyviau, negu Viešąją paslaugą teikiant pačiam Viešajam subjektui.

Lentelė 5 VPSP tikslingumo kriterijai ir jų vertinimas VžPP atveju

Eil. Nr.	Kriterijus	Kriterijaus reikšmė	Taip/Ne	Paaiškinimas
1.	Mažinama techninė IP rizika	1.1. Suplanuotas IP reikalauja naujų turto sukūrimo ir Viešosios paslaugos teikimo įgūdžių, kurių neturi Viešasis subjektas		Viešasis subjektas pats neturi įgūdžių ir patirties, reikalingų IP įgyvendinti (pvz.: negali parengti tikslią techninę specifikaciją, ir tik derybų/konkurencinio dialogo metu gali išsiaiškinti ir galutinai apibrėžti savo poreikius)
		1.2. Suplanuotas IP yra kompleksinis		IP įgyvendinimo metu bus teikiamos įvairios Paslaugos (planavimo ir projektavimo, statybos, įrengimo, eksploatavimo, Viešųjų paslaugų teikimo) ir Pirkimą sudaro keli skirtingi objektai (projektavimo paslaugos, darbų atlikimas, įrangos įsigijimas ir įdiegimas, prekių įsigijimas, Viešųjų paslaugų teikimas), taip pat yra galimybė daugumą šių Paslaugų perduoti Privačiam subjektui
		1.3. Galimybė perduoti statybos riziką Privačiam subjektui		Rizikų veiksniais, susijusiais su statybos rizikos pasireiškimo galimybe, galima perduoti Privačiam subjektui, Viešajam subjektui neįtakojant sprendimų priėmimo
		1.4. Perduodama Viešoji paslauga yra ilgalaikė		Privačiam subjektui perduodama Viešoji paslauga, priskirta Viešojo subjekto funkcijoms, turi būti teikiama nuolat arba sąlyginai ilgą laikotarpį, t. y. galima Viešosios paslaugos poreikio ilgalaikė prognozė
2.	Didinamas Viešųjų paslaugų	2.1. Viešasis subjektas, atsakingas už Viešosios paslaugos teikimą,		Viešojo subjekto poreikiams realizuoti nereikia viso turto arba viso laiko, todėl turto išnaudojimas bus

	teikimo efektyvumas	neefektyviai naudoja turimą turtą		nepakankamas (pvz., Viešosios paslaugos teikimui reikalinga tik pusė užimamo pastato), viename pastate galima teikti daugiau negu vieną Viešąją paslaugą (pvz., sveikatos priežiūra ir socialinė rūpyba), arba turimų ir planuojamų perduoti pastatų eksploatavimas ir priežiūra organizuojami neefektyviai, dideli eksploatavimo kaštai
		2.2. Viešasis subjektas, atsakingas už Viešosios paslaugos teikimą, veikia neefektyviai ir / arba neužtikrina tinkamos Viešųjų paslaugų kokybės		Viešųjų paslaugų išlaidos yra per didelės ir veikdamas vienas Viešasis subjektas negali užtikrinti teikiamų Viešųjų paslaugų efektyvumo bei kokybės (pvz. Viešosios paslaugos teikimo standartai neužtikrinami, Viešosios paslaugos teikimo trūkumai laiku neištaisomi, Viešosios paslaugos kokybės kaina mažėja arba nesikeičia, o kaštai auga)
		2.3. Šiuo metu Viešasis subjektas užtikrina efektyvų Viešųjų paslaugų teikimą, tačiau dėl planuojamų ateityje Viešųjų paslaugų apimčių yra didelė rizika, kad nesugebės užtikrinti efektyvų ir kokybišką Viešųjų paslaugų teikimą		Viešasis subjektas negalės užtikrinti teikiamų Viešųjų paslaugų kokybiškumo ir efektyvumo ilgalaikėje perspektyvoje (pvz., plečiantis miestui, didės gatvių apšvietimo infrastruktūros poreikis, kurio Viešasis subjektas negalės užtikrinti)
		2.4. Viešoji paslauga yra dar neteikiama		Viešasis subjektas tik planuoja teikti Viešąją paslaugą ir gali iš karto planuoti VPSP būdą
		2.5. Perduodama Viešosios paslaugos tinkamumo rizika Privačiam subjektui		Apibrėžti aiškūs Viešųjų paslaugų teikimo standartai ir normos, kuriomis gali vadovautis Privatus subjektas, o Viešasis subjektas gali perduoti visą Viešosios paslaugos apimtį arba didelę jos dalį ir neįtakoti Privataus subjekto sprendimų, kaip užtikrinti nustatytų standartų laikymosi
3.	Mažinama finansinė našta	3.1. Viešasis subjektas neturi galimybės iš karto finansuoti Investicijų sąnaudas pilna apimtimi		Turto sukūrimo laikotarpiu Viešojo subjekto galimybės finansuoti turto sukūrimo sąnaudas iš nuosavų ir (ar) skolintų lėšų yra nepakankamos
		3.2. Galima generuoti papildomas trečiųjų šalių pajamas		Įgyvendinant PP, greta planuojamų darbų ir Viešųjų paslaugų galima būtų teikti ūkinės komercinės paslaugas, iš to gaunant papildomas trečiųjų šalių pajamas ir būtų

			galimybė sumažinti savo mokėjimus Privačiam subjektui.
		3.3. Maksimalūs Viešojo subjekto mokėjimai Privačiam subjektui per visą VPSP sutarties laikotarpį yra priimtini	Pagal Rekomendacijų priedo Nr. 3 duomenis Viešasis subjektas disponuoja lėšomis, kurių pakaktų prisiimti ilgalaikius turtinius įsipareigojimus ir užtikrinti maksimalius mokėjimus Privačiam subjektui.

Viešajam subjektui vertinant, ar IP tikslinga įgyvendinti taikant VžPP, visi **Lentelė 5** „VPSP tikslingumo kriterijai ir jų vertinimas VžPP atveju“ nurodyti VPSP tikslingumo kriterijai turi būti įvertinti ir pagrįsti. Teigiamai privaloma įvertinti **Lentelė 5** „VPSP tikslingumo kriterijai ir jų vertinimas VžPP atveju“ 1.1, 1.2, 1.4, 2.5, 3.1, 3.3 punktuose, viename iš 2.1-2.4 punktų nurodytus kriterijus. Jeigu bent vienas iš minėtuose punktuose nurodytų VPSP tikslingumo kriterijų įvertinamas neigiamai, laikoma, kad IP netikslinga įgyvendinti, taikant VžPP.

7.3 VPSP tikslingumo ir tinkamumo kriterijai Koncesijų atveju

Koncesijų atveju, pats Viešasis subjektas, kaip taisyklė, nėra tiesioginis Paslaugos teikėjas, todėl VPSP taikymo tikslingumo vertinimo esmę Koncesijų projektuose sudaro paaiškinimas, kodėl Paslaugos teikimą negali tęsti dabartinis Paslaugos teikėjas, arba kodėl, planuojant naują Paslaugą, Koncesijos taikymas yra privalomas ar pranašesnis.

Lentelė 6 VPSP tikslingumo kriterijai ir jų vertinimas Koncesijų atveju

Eil. Nr.	Kriterijus	Kriterijaus reikšmė	Taip/Ne	Argumentai
1.	Paslaugas / Viešasis paslaugas gali teikti daug rinkos dalyvių	1.1. Dabartinis Paslaugos / Viešosios paslaugos teikėjas yra viešojo sektoriaus įsteigtas subjektas arba Paslauga / Viešoji paslauga perkama rinkoje pagal Viešųjų pirkimų įstatymą		Viešasis subjektas įvertina, ar nėra teisinių apribojimų Paslaugas / Viešasis paslaugas ir toliau teikti tam pačiam juridiniam subjektui (pvz., dėl ES ar nacionalinės teisės aktų pakeitimų ar reikalavimų užtikrinti konkurenciją). <u>Jei Koncesija yra vienintelis būdas organizuoti Paslaugos / Viešosios paslaugos teikimą, kiti kriterijai nevertinami.</u>
		1.2. Paslauga / Viešoji paslauga yra dar neteikiama		Viešasis subjektas įvertina, ar nėra teisinių apribojimų Paslaugą / Viešąją paslaugą be konkurso teikti vienam juridiniam subjektui. <u>Jei Koncesija yra vienintelis būdas organizuoti Paslaugos / Viešosios paslaugos teikimą, kiti kriterijai nevertinami.</u>
2.	Mažinama techninė IP rizika	2.1. Suplanuotas IP reikalauja naujų turto sukūrimo ir/ar Paslaugos /		Dabartinis Paslaugos / Viešosios paslaugos teikėjas neturi įgūdžių ir patirties, reikalingų IP

		Viešosios paslaugos teikimo įgūdžių, kurių neturi dabartinis Paslaugos / Viešosios paslaugos teikėjas		įgyvendinti (pvz.: turi būti kuriami nauji pajėgumai, naudojamos naujos pažangios technologijos, taikoma geriausia tarptautinė praktika)
		2.2. Perduodama statybos rizika Privačiam subjektui		Galimybė perduoti statybos riziką Privačiam subjektui taip, kad Viešasis subjektas neįtakotų sprendimų priėmimo
3.	Didinamas Paslaugos / Viešosios paslaugos teikimo efektyvumas	3.1. Dabartinis Paslaugos / Viešosios paslaugos teikėjas veikia neefektyviai ir/arba neužtikrina tinkamos Paslaugų kokybės		Paslaugos teikimo kaštai yra per dideli arba jų kokybė yra nepakankama ir dabartinis Paslaugos / Viešosios paslaugos teikėjas negali užtikrinti teikiamos Paslaugos / Viešosios paslaugos efektyvumo bei kokybės (pvz., Paslaugos / Viešosios paslaugos teikimo standartai neužtikrinami, Paslaugos / Viešosios paslaugos teikimo trūkumai laiku neištaisomi, Paslaugos / Viešosios paslaugos kaina mažėja arba nesikeičia, o Paslaugos / Viešosios paslaugos kaštai auga, neefektyviai nustatomas mokestis už Paslaugos / Viešosios paslaugos teikimą, nesurenkami visi mokesčiai už teikiamą Paslaugą / Viešąją paslaugą)
		3.2. Šiuo metu Paslaugos / Viešosios paslaugos teikėjas užtikrina efektyvų Paslaugos / Viešosios paslaugos teikimą, tačiau dėl planuojamų ateityje Paslaugos / Viešosios paslaugos apimčių yra didelė rizika, kad nesugebės užtikrinti efektyvų ir kokybišką jos teikimą		Dabartinis Paslaugos / Viešosios paslaugos teikėjas negalės užtikrinti teikiamos Paslaugos / Viešosios paslaugos kokybiškumo ir efektyvumo ilgalaikėje perspektyvoje (pvz., mieste daugėjant gyventojų, didelės sporto, laisvalaikio infrastruktūros poreikis, kurio Viešasis subjektas ar dabartinis Paslaugos / Viešosios paslaugos teikėjas negalės užtikrinti)
		3.3. Paslaugos / Viešosios paslaugos poreikis yra ilgalaikis		Prognozuojamas ilgalaikis Paslaugos / Viešosios paslaugos teikimo poreikis ir jo pokyčiai, taip pat nustatomas pakankamai ilgas VPSP sutarties terminas, siekiant užtikrinti nuoseklumą ir pakankamą Investicijų atsipirkimo laikotarpį

		3.4. Perduodama turto ir Paslaugos / Viešosios paslaugos tinkamumo rizika Privačiam subjektui		Apibrėžti aiškūs Paslaugos / Viešosios paslaugos teikimo standartai ir normos, kuriomis gali vadovautis Privatus subjektas, o Viešasis subjektas gali suteikti teisę Privačiam subjektui teiki Paslaugą / Viešąją paslaugą neįtakojant Privataus subjekto sprendimų, kaip užtikrinti nustatytų standartų laikymąsi
4.	Mažinama finansinė našta	4.1. Perduodama Paslaugos / Viešosios paslaugos paklausos rizika Privačiam subjektui, nes Paslaugos / Viešosios paslaugos teikimo mokesčiai atperka (arba iš dalies atperka) Investicijas		Privačiam subjektui yra galimybė visas ar didesnę dalį Investicijų atgauti iš Paslaugos / Viešosios paslaugos gavėjų gaunamų mokesčių, taip pat yra galimybė padidinti pajamas (pvz., ateityje didinti Paslaugos / Viešosios paslaugos gavėjų mokesčius, kt.).
		4.2. Galima generuoti papildomas pajamas		Įgyvendinant IP, greta planuojamų darbų ir Paslaugos / Viešosios paslaugos, Privatus subjektas savo iniciatyva ir rizika gali vykdyti kitą ūkinę komercinę Veiklą, vystyti naujus objektus, iš to gaunant papildomas pajamas ir mažinant Viešojo subjekto mokėjimus Privačiam subjektui, jeigu tokie mokėjimai numatomi
		4.3. Maksimalūs Viešojo subjekto mokėjimai Privačiam subjektui, jeigu tokie numatomi, yra priimtini.		Pagal Rekomendacijų priedo Nr. 3 duomenis Viešasis subjektas disponuoja lėšomis, kurių pakaktų prisiimti ilgalaikius turtinius įsipareigojimus ir užtikrinti maksimalius mokėjimus Privačiam subjektui, jeigu tokie numatomi.

Viešajam subjektui vertinant, ar IP tikslinga įgyvendinti, taikant Koncesiją, visi **Lentelė 6** „VPSP tikslingumo kriterijai ir jų vertinimas Koncesijų atveju“ nurodyti VPSP tikslingumo kriterijai turi būti įvertinti ir pagrįsti. Teigiamai privaloma įvertinti **Lentelė 6** „VPSP tikslingumo kriterijai ir jų vertinimas Koncesijų atveju“ 2.1, 2.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.3 punktuose, viename iš 1.1-1.2, 3.1-3.2 punktų nurodytus kriterijus. Jeigu bent vienas iš minėtuose punktuose nurodytų VPSP tikslingumo kriterijų įvertinamas neigiamai, laikoma, kad IP netikslinga įgyvendinti, taikant Koncesiją.

Jeigu, rengiant IP, iš karto analizuojama, ar IP gali būti įgyvendinamas, taikant VPSP, kartu pildomas PK ir vertinami VPSP tikslingumo kriterijai.

Pastaba.

Pagal VPSP tikslingumo kriterijus įvertinus ir nustatčius, kad IP tikslinga įgyvendinti taikant VPSP, Viešasis subjektas, užpildo PK D „VPSP tikslingumo kriterijai“ dalies 1-2 punktus.

8. Finansinių galimybių įgyvendinti VPSP sutartį vertinimas

Kadangi Viešojo subjekto finansinis pajėgumas atsiskaityti su Privačiu subjektu yra esminis VPSP būdo taikymo realumo ir tikslingumo bei planuojamo PP patrauklumą Privačiam subjektui užtikrinantis veiksnys, tikslingumo vertinimo etape turi būti įvertinamos Viešojo subjekto finansinės galimybės atsiskaityti (angl. *affordability check*).

Viešojo subjekto metinis mokėjimas Privačiam subjektui, jeigu toks yra numatytas, yra perskirstomas per visą VPSP sutarties laikotarpį. Gauta metinė maksimali Viešojo subjekto mokėjimų Privačiam subjektui vertė (reali reikšmė) lyginama su Viešojo subjekto finansinėmis galimybėmis per atitinkamą laikotarpį.

Viešasis subjektas, įgyvendindamas PP, savo finansinius, jeigu tokie yra numatyti, įsipareigojimus Privačiam subjektui galės vykdyti tik iš turimų lėšų, t. y. valstybės biudžeto asignavimų. Todėl turi būti vertinama ar Viešasis subjektas turi galimybę savo įprastų metinių asignavimų ribose užtikrinti sumą VPSP sutarties įsipareigojimams padengti (preliminariai vertina pats Viešasis subjektas).

Jei dėl rizikos pasidalinimo tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto VPSP sutartis turi būti apskaitoma Viešojo subjekto balanse, VPSP sutarties įsipareigojimai prilyginami skolinimosi įsipareigojimams ir didina valstybės skolą. Tokiu atveju, kartu su finansinėmis galimybėmis turi būti vertinama ir valstybės galimybė prisiimti naujus skolinius įsipareigojimus. Šį vertinimą atlieka Finansų ministerija.

Nagrinėjant vietos valdžios Viešojo subjekto planuojamo PP finansinį galimumą, turi būti vertinama:

- ar vietos valdžios Viešasis subjektas turi galimybę savo metinių asignavimų ribose užtikrinti sumą VPSP sutarties įsipareigojimams padengti (preliminariai vertina pats Viešasis subjektas);
- ar yra pagrindo tikėtis, kad valstybė prisidės prie PP finansavimo, kad būtų galima padengti VPSP sutarties įsipareigojimus.

Jei dėl rizikos pasidalinimo tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto VPSP sutartis turi būti apskaitoma vietos valdžios Viešojo subjekto balanse, VPSP sutarties įsipareigojimai prilyginami skolinimosi įsipareigojimams ir didina tiek vietos valdžios, tiek ir valstybės skolą. Tokiu atveju kartu su finansinėmis galimybėmis turi būti vertinama:

- ar gali būti naudojamas vietos valdžios Viešojo subjekto skolinimosi limitas (preliminariai vertina Viešasis subjektas);
- ar valstybė turi galimybę prisiimti naujus skolinius įsipareigojimus, jei vietos valdžios Viešojo subjekto skolos limitas viršijamas. Šį vertinimą atlieka Finansų ministerija.

Pastaba.

Viešojo subjekto planuojamų PP finansinį galimumą turi būti vertinamas pagal Finansinių galimybių vertinimo pavyzdinę lentelę, pateikiamą Rekomendacijų priede Nr.3. Užpildyta forma yra pateikiama kartu su PK.

9. PP patrauklumo rinkai vertinimas

9.1 PP patrauklumo Privatiems subjektams kriterijai

VPSP galimybė Privačiam subjektui ir PP finansuotojui (angl. *bankable*) laikoma patrauklia, jei Privačiam subjektui ir finansuotojui investavus bus atgautos investuotos lėšos ir gautas pelnas. Todėl, planuojant IP įgyvendinti VPSP būdu, turi būti įvertinti šie aspektai:

1. Planuojamos teikti Paslaugos / Viešosios paslaugos poreikio ir Viešojo subjekto ketinimų ją teikti stabilumas (Viešajam subjektui priskirtas Paslaugos / Viešosios paslaugos teikimas, yra politinis palaikymas, suinteresuotumas rezultatais, priimti reikalingi sprendimai dėl IP įgyvendinimo, taikant VPSP, ir kt.).

2. Finansavimo šaltinių aiškumas ir pagrįstumas (įvertinta, ar Viešasis subjektas turi finansines galimybes finansuoti IP įgyvendinamą VPSP būdu, ar Privatus subjektas pats galėtų gauti pajamas iš Paslaugos / Viešosios paslaugos pardavimo, ar Viešasis subjektas supranta, kad, esant Paslaugos / Viešosios paslaugos kainų reguliavimui, jis turės kompensuoti nuostolius).

3. Rizikos pasidalinimo priimtumas (Privačiam subjektui perduodamos rizikos, kurias jis gali geriausiai suvaldyti).

4. Papildomos Paslaugos ir (arba) turto panaudojimo galimybės (Viešasis subjektas turta savo reikmėms naudoja ne visą laiką, todėl leidžia Privačiam subjektui teikti papildomas Paslaugas, o Koncesijų atveju, pasibaigus VPSP sutarčiai, naujai sukurtą turtą valdyti nuosavybės teise).

5. Lietuvoje turima patirties analogiškus, panašius IP įgyvendinti VPSP būdu.

6. Finansų rinkos įstaigų, teikiančių finansavimą panašioms IP, ir atitinkamų finansinių produktų egzistavimas.

7. Potencialių Privačių subjektų egzistavimas rinkoje, galimybės įgyvendinti PP.

1-4 aspektai, nurodyti aukščiau, jau buvo vertinami skirtinguose Rekomendacijų skyriuose. Todėl šiame etape papildomai įvertinamas PP patrauklumas rinkai ir PP įgyvendinimo galimybės.

9.2 PP patrauklumo finansuotojams ir investuotojams vertinimas

Privatus subjektas Investicijų laikotarpiu naudos nuosavą kapitalą ir finansuotojo suteiktą paskolą. VžPP atveju, paskola tikėtina sudarys apie 75-85 proc. visos Investicijų vertės, Koncesijų atveju, paskola gali mažėti iki 50 proc., tačiau tai priklauso nuo to, kiek paklausos rizikos prisiima Privatus subjektas ir kiek pats surenka mokesčių už Paslaugos / Viešosios paslaugos teikimą. Todėl rekomenduotina, kad Viešasis subjektas PK rengimo etape pasikonsultuotų su finansuotojais, įskaitant bankus, kurie potencialiai galėtų finansuoti PP, ir žinotų pagrindines jų sąlygas dėl rizikos pasidalinimo ir garantijų finansuoti IP, įgyvendinamą VPSP būdu.

Jeigu Viešasis subjektas mano, kad IP įgyvendinamas VPSP būdu gali būti nepatrauklus rinkai, gali būti imamasi papildomų priemonių IP įgyvendinamo VPSP būdu patrauklumui padidinti:

- Grupuoti nedidelius tos pačios srities projektus į vieną PP.
- Įvertinti galimybę naudoti valstybės bendrai finansuojamus finansinius instrumentus (pvz., paskolos, paskolų garantijos ir kt.).
- Naudoti Viešojo subjekto lėšas subsidijoms.
- Teikti valstybės garantijas (ang. *sovereign guarantees*).
- Užtikrinti Paslaugos garantijas (ang. *performance guarantees*), riboti konkurenciją.
- Teikti mokestines ir (arba) muitų lengvatas.

Konkreči papildoma priemonė parenkama pagal galiojančių teisės aktų nuostatas bei Viešojo subjekto galimybes suteikti papildomą pagalbą/paramą. Tačiau bet kuriuo atveju sprendžiant klausimą dėl aukščiau nurodytų priemonių taikymo, būtina įsivertinti tokių priemonių atitikimą Eurostato reikalavimams.

Siekiant išsiaiškinti Privačių subjektų finansines galimybes įgyvendinti PP, tikslinga toki vertinimą atlikti iki PK pildymo. Jeigu rengiant IP iš karto analizuojama, ar IP gali būti įgyvendinamas taikant VPSP, Privačių subjektų finansinės galimybės įgyvendinti PP turėtų būti vertinamos IP rengimo etape ir papildomai užpildant PK atitinkamas dalis.

9.3 PP patrauklumo statybos ir paslaugų tiekėjų rinkos dalyviams

Kalbant apie potencialius Privačius subjektus PP įgyvendinti, tikėtina, kad labiausiai PP gali sudominti Privačius subjektus veikiančius toje srityje, kurioje numatoma įgyvendinti PP, pvz., kelio rekonstravimo ir priežiūros projektas labiausiai galėtų sudominti Privačius subjektus, užsiimančius atitinkamo turto statyba ir eksploatavimu.

Be to, turėtų būti vertinamos ne tik Lietuvoje, bet ir (ar) tarptautinėje rinkoje veikiančių Privačių subjektų galimybės įgyvendinti PP. Jeigu planuojamas įgyvendinti PP yra nedidelės apimties arba panašūs PP yra/buvo įgyvendinami Lietuvoje, tikslinga būtų Privačių subjektų ieškoti Lietuvoje. Tačiau Lietuvoje veikiantys Privatūs subjektai gali neturėti reikiamos kvalifikacijos, patirties įgyvendinant pilotinius PP, pvz., statant įkalinimo įstaigą. Tokiu atveju tikslinga būtų vertinti ne tik Lietuvoje, bet ir užsienio rinkose veikiančių Privačių subjektų galimybes įgyvendinti PP. Užsienio rinkose veikiantys Privatūs subjektai taip pat gali būti suinteresuoti nedidelės apimties, tačiau kelių panašaus pobūdžio PP įgyvendinimu Lietuvoje, pvz., skirtinguose Lietuvos miestuose inicijuojant gatvių apšvietimo modernizavimo PP. Užsienio rinkose veikiantys Privatūs subjektai būtų labiau susidomėję tokių PP įgyvendinimu, nes, nelaimėję konkurso dėl vieno miesto gatvių apšvietimo modernizavimo, galėtų dalyvauti kito miesto gatvių apšvietimo modernizavimo konkurse. Tokiu atveju Privatūs subjektai turėtų galimybę toje pačioje rinkoje įgyvendinti kelis analogiškus PP.

9.4 PP komunikacijos plano parengimas

Vertinant rinkos galimą susidomėjimą IP įgyvendinti VPSP būdu, rekomenduojama pasirengti komunikacijos planą, kuris padėtų užtikrinti aiškią, nuoseklią, savalaikę komunikaciją su suinteresuotomis grupėmis (visuomene, vartotojais, politikais, žiniasklaida ir kt.). Rengiant komunikacijos planą, svarbu identifikuoti suinteresuotas grupes, pasirinkti tinkamas komunikacijos priemones (susitikimus, viešas konsultacijas, rašytinę komunikaciją ir kt.), kurias naudojant informacija apie PP būtų pateikiama suinteresuotoms grupėms, bei žinoti, kiek ir iš kokių šaltinių bus skiriama lėšų komunikacijai.

Aiškūs komunikacijos tikslai, uždaviniai ir komunikuojamos žinutės padės ne tik įvertinti rinkos galimą susidomėjimą IP įgyvendinti VPSP būdu, bet ir užtikrins vienodą suinteresuotų grupių supratimą apie PP tikslus ir siekiamus rezultatus. Rekomendacijas komunikacijos plano rengimui galima rasti adresu <http://ppplietuva.lt/lt/leidiniai/rinkos-tyrimo-ir-viesojo-subjekto-inicijuotu-viesojo-ir-privataus-sektoriu-partnerystes-projektu-komunikacijos-plano-sudarymo-metodines-rekomendacijos>.

Pastaba.

Įvertinęs PP patrauklumą Privatiems subjektams, jų finansines galimybes įgyvendinti PP, Viešasis subjektas, užpildo PK E „Duomenys apie partnerystės projekto patrauklumą rinkai bei pirkimo būdus“ dalies 1-3 punktus.

10. Pirkimo būdo pasirinkimas

10.1 Pirkimui taikomo teisės akto pasirinkimas

Vykdamas Pirkimą ir svarstant, koku būdu Privatus subjektas turėtų būti atrenkamas, svarbu atsižvelgti į tai, koks VPSP būdas pasirinktas įgyvendinti IP. Tais atvejais, kai IP numatoma įgyvendinti VžPP būdu, Pirkimas bus vykdomas vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatomis. IP įgyvendinant Koncesijų būdu, Pirkimas būtų vykdomas pagal Koncesijų įstatymo nuostatas, išskyrus atvejus, nurodytos Rekomendacijų 10.3 punkte.

10.2 Pirkimo vykdymas vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymu

Viešųjų pirkimų įstatymo 42 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad paslaugos ir darbai gali būti perkami taikant šiuos būdus:

- 1) atvirąjį konkursą;
- 2) ribotąjį konkursą;
- 3) konkurencinį dialogą;
- 4) derybas: skelbiamas ir neskelbiamas.

Tačiau ne visi aukščiau išvardinti būdai tinka PP. Pavyzdžiui, atviras konkursas ir ribotas konkursas itin retai naudojami PP ir yra priskirtini prie labiau išimtinių nei įprastų pirkimo būdų PP, nes VPSP reikalauja derybų etapo, lankstumo, o atviro konkurso ar riboto konkurso procedūromis šių reikalavimų nėra galimybės įgyvendinti. Neskelbiamos derybos taip pat nėra tinkamas būdas PP, nes jis ne tik neužtikrina Pirkimo viešumo ir skaidrumo, bet taip pat VPSP atveju nebus tenkinamos šio būdo taikymo sąlygos, nustatytos Viešųjų pirkimų įstatyme. Atsižvelgiant į tai, toliau detaliau bus nagrinėjami tik tie Pirkimo būdai, kurie būdingiausi PP.

Lentelė 7 Skelbiamų derybų ir konkurencinio dialogo teisinis vertinimas

Pirkimo būdas	Tinkamumas PP
Skelbiamos derybos	<p>Nors bendraja prasme derybos yra laikytinas išimtinis viešųjų pirkimų būdu, tačiau PP šis būdas taikytinas dažnu atveju. Kai Viešasis subjektas žino savo poreikius, t. y. žino jam priimtina techninį sprendimą ir turi galimybę jį aprašyti, tačiau taip pat nori užsitikrinti tam tikrą lankstumą dėl siūlomo sprendimo įgyvendinimo būdų, derantis dėl kainos ir kitų pasiūlymo sąlygų, tuomet šis Pirkimo būdas yra tinkamas.</p> <p>Šis Pirkimo būdas tinkamas PP taip pat dėl to, kad vykdomas etapais, o tai užtikrina, kad pirmuose etapuose neatrinkti subjektai nepatirs nepagrįstai didelių pasiūlymo rengimo išlaidų.</p>

Pirkimo būdas	Tinkamumas PP
	<p>Nors nėra detalių ES teisės aktuose nustatytų derybų vykdymo eiga reglamentuojančių procedūrų, bet kuriuo atveju jų vykdymas turi tenkinti bendruosius Pirkimų vykdymo principus: nediskriminavimo, skaidrumo, proporcingumo, lygiateisiškumo ir abipusio pripažinimo.</p> <p>Viešųjų pirkimų įstatymas numato, kad skelbiamos derybos gali būti vykdomos esant bent vienai iš žemiau nurodytų sąlygų:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jeigu atviram, ribotam konkursui ar konkurenciniam dialogui visi pateikti pasiūlymai nepriimtini arba nevisiškai atitinka Pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus, o Pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos. 2. Išimtiniais atvejais, kai dėl perkamų prekių, Viešųjų paslaugų ar darbų pobūdžio arba su tuo susijusios rizikos Viešasis subjektas negali iš anksto prognozuoti visos kainos. 3. Jeigu perkamų Viešųjų paslaugų pobūdis neleidžia nustatyti pakankamai tikslios perkamų Viešųjų paslaugų specifikacijos, kuri padėtų išrinkti geriausią pasiūlymą atviro ar riboto konkurso būdu. 4. Jeigu yra perkami darbai, reikalingi tik moksliniams tyrimams, eksperimentams ar mokslo sričiai plėtoti ir jeigu šiais darbais nesiekama ekonominės naudos ar padengti tyrimų ar plėtojimo išlaidų. <p>PP tenkina 2 ir 3 sąlygas, tad esant bent vienai jų, šis Pirkimo būdas gali būti pasirinktas VPSP atveju.</p>
<p>Konkurencinis dialogas</p>	<p>Vienas populiariausių kompleksiniams sudėtingiems Pirkimams PP taikomų būdų. Šis būdas tinkamas tuomet, kai įgyvendinami ypač dideli ir kompleksiniai PP, o jų realizavimas teisiniu, finansiniu ar (ir) techniniu aspektais pačiam Viešajam subjektui, prieš tai nepasikonsultavus su potencialiais tiekėjais, nėra pakankamai aiškus arba ne toks efektyvus, koks galėtų pasiūlyti pasikonsultavus su privačiais rinkos dalyviais.</p> <p>Konkurencinis dialogas PP tinkamas, kadangi sudaro prielaidas deryboms ir lankstumui, priimti inovatyvius/skirtingus Viešojo subjekto poreikius tenkinančius sprendimus.</p> <p>Šis Pirkimo būdas tinkamas PP taip pat (kaip ir skelbiamų derybų būdas) ir dėl to, kad vykdomas etapais, o tai padeda pirmuose etapuose neatrinktiems subjektams nepatirti nepagrįstai didelių pasiūlymų parengimo išlaidų.</p> <p>Viešųjų pirkimų įstatymas numato, kad konkurencinis dialogas gali būti vykdomas esant bent vienai iš žemiau nurodytų sąlygų.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Negalima objektyviai nustatyti pirkimo objekto techninių reikalavimų, kurie tenkintų Viešojo subjekto poreikius arba tikslus:

Pirkimo būdas	Tinkamumas PP
	<p>1.1. negalima apibrėžti techninių priemonių, taikytinų Viešojo subjekto norimam tikslui pasiekti (pvz.: kokias technologijas naudojant gali būti gilinama prielauka);</p> <p>1.2. negalima nustatyti, kuris iš galimų sprendinių patenkins Viešojo subjekto poreikius (pvz.: kokį technologinį būdą efektyviausia pasirinkti atliekoms perdirbti į šiluminę energiją).</p> <p>2. Negalima objektyviai apibrėžti pirkimo objekto teisinio statuso ar jo finansinės sandaros (pvz.: nėra aišku kokia dalimi Privatūs subjektai yra pajėgūs finansiškai prisidėti prie PP, todėl negalima numatyti ar tai bus Koncesija ar viešojo pirkimo sutartis):</p> <p>2.1. kai norima pritraukti Investicijas į turtą, suteikiant papildomas teises naudotis šiam turtui priskirtu žemės sklypų pajamas iš trečiųjų asmenų generuojančiai veiklai (pvz., socialiniam būstui priskirtame žemės sklype pastatyti ir komercines patalpas);</p> <p>2.2. perduodant Viešąsias paslaugas ilgam laikotarpiui.</p> <p>Spręsdamas, ar Pirkimą vykdyti konkurencinio dialogo ar skelbiamų derybų būdu, Viešasis subjektas konkurencinio dialogo būdą turėtų pasirinkti tuomet, kai derybų procedūra yra nepakankamai lanksti, t. y. nėra galimybių objektyviai nustatyti techninių reikalavimų (parengti deryboms vykdyti reikalaujamos techninės paslaugų specifikacijos), teisinės, finansinės VPSP organizacijos struktūros.</p> <p>Vadovaujantis Europos Komisijos išaiškinimu dėl konkurencinio dialogo², teisinės ir finansinės sandaros neapibrėžtumu laikomi atvejai, kai Viešųjų paslaugų teikimas Privačiam subjektui perduodamas ilgam terminui. Tačiau sąlygų, leidžiančių pagrįsti konkurencinio dialogo naudojimą, buvimą turi pagrįsti pats Pirkimą vykdomasis Viešasis subjektas.</p>

Taigi, skelbiamos derybos ir konkurencinis dialogas (jei atitinka aukščiau nurodytus reikalavimus) yra palankiausi Pirkimo būdai, siekiant derėtis ir susitarti dėl tam tikrų itin svarbių bei dažnai specifinių VPSP sutarties sąlygų.

Lentelė 8 Skelbiamų derybų ir konkurencinio dialogo lyginamojo teisinio vertinimo apibendrinimas

Skelbiamos derybos	Konkurencinis dialogas
1. Negalima nustatyti pakankamai tikslios perkamų Paslaugų / Viešųjų paslaugų specifikacijos.	1. Negalima objektyviai nustatyti Pirkimo objekto techninių reikalavimų.

² Explanatory note – competitive dialogue – classic directive, EK. Nuoroda internete:

http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/explan-notes/classic-dir-dialogue_en.pdf

2. Dėl perkamų prekių, Paslaugų / Viešųjų paslaugų ar darbų pobūdžio arba su tuo susijusios rizikos Viešasis subjektas negali prognozuoti visos kainos.	2. Negalima objektyviai apibrėžti Pirkimo objekto teisinio statuso ar jo finansinės sandaros.
---	---

Atsižvelgiant į tai, kas buvo išdėstyta, laikytina, kad konkurenciniam dialogui būdingas mažesnis PP teisinis, finansinis ar techninis apibrėžtumumas. Derybų atveju PP apibrėžtumumas yra didesnis, tačiau nėra aiški PP kaina ar tiksli Paslaugų / Viešųjų paslaugų specifikacija.

Vadovaujantis Europos Komisijos išaiškinimu dėl konkurencinio dialogo³, konkurencinis dialogas taikytinas esant:

- 1) Techniniam sudėtingumui:
 - a) jei Viešasis subjektas negali apibrėžti techninių būdų, kaip pasiekti reikalingų tikslų;
 - b) Viešasis subjektas negali nustatyti, koks sprendimas iš kelių galimų alternatyvų labiausiai atitinka jos tikslus.
- 2) Teisiniam ir finansiniam sudėtingumui VPSP atveju:
 - a) Koncesijų atveju, kai norima į turtą pritraukti Investicijų suteikiant papildomas teises naudotis šiam turtui priskirtu žemės sklypu pajamas iš trečiųjų asmenų generuojančiai veiklai (pvz., mokyklai priskirto žemės sklypo panaudojimas sporto ar komercijos veiklai);
 - b) VžPP atveju, perduodant Viešąsias paslaugas ilgam laikotarpiui.

Vadovaujantis Europos Komisijos išaiškinimu dėl konkurencinio dialogo, teisinės ir finansinės sandaros neapibrėžtumu laikomi atvejai, kai Viešųjų paslaugų teikimas Privačiam subjektui perduodamas ilgam terminui.

10.3 Pirkimo vykdymas vadovaujantis Koncesijos įstatymu

Siekiant pasirinkti Pirkimo būdą PP, įgyvendinamuose Koncesijos būdu, pirmiausia reikalinga įvertinti suteikiamos Koncesijos rūšį. Koncesijų įstatymas numato dvi Koncesijos rūšis – paslaugų koncesiją ir darbų koncesiją:

1. Paslaugų koncesija – tai koncesija, kurios dalykas yra leidimas teikti Paslaugas ir (ar) Viešąsias paslaugas, organizuoti jų teikimą. .
2. Darbų koncesija – koncesija, kurios dalykas yra leidimas vykdyti darbus ir eksploatuoti darbų rezultatus..

Tuo atveju, kai Koncesijos dalykas yra ir darbai, ir Paslaugos ir (ar) Viešosios paslaugos, tokia Koncesija laikytina atitinkamai darbų Koncesija arba paslaugų Koncesija, priklausomai nuo to, kuri – darbų ar Paslaugų / Viešųjų paslaugų – vertė yra didesnė.

Atkreiptinas dėmesys, kad Koncesijų atveju, atsižvelgiant į konkretaus PP specifiką, Pirkimui gali būti taikomas tiek Koncesijos įstatymo, tiek ir Viešųjų pirkimų įstatymo arba Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų įstatymo, arba Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 346 straipsnio, arba Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo nuostatos. Tokiais atvejais, vadovaujantis Koncesijų įstatymo 11 straipsnio 3 dalimi, jeigu dėl objektyvių priežasčių turi būti sudaroma mišri sutartis, kurioje yra tiek su koncesijomis, tiek ir su viešaisiais pirkimais susijusios dalys, tokios Koncesijos Pirkimų procedūra turi būti vykdoma vadovaujantis atitinkamai Viešųjų pirkimų įstatymo arba

³ EK išaiškinimas dėl konkurencinio dialogo, papildantis dokumentą CC/2005/04, 2005 10 04 (EK išaiškinimas dėl konkurencinio dialogo).

Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų įstatymo, arba Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 346 straipsnio, arba Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo nuostatomis.

Koncesijos įstatyme reglamentuojami trys Pirkimo būdai:

1. Atviro viešo konkurso būdas.
2. Konkurencinis dialogas. Konkurencinio dialogo vykdymui *mutatis mutandis* taikomos Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatos.
3. Koncesijos suteikimas be konkurso.

Jei PP įgyvendinamas, taikant Koncesiją, Privatus subjektas turi būti atrenkamas atviro viešo konkurso arba konkurencinio dialogo būdu ir tik esant itin retoms išimtims, numatytoms Koncesijų įstatymo 54 straipsnyje, Pirkimas gali būti vykdomas be konkurso.

Pastaba.

Įvertinęs Pirkimo būdus, Viešasis subjektas, užpildo PK E „Duomenys apie partnerystės projekto patrauklumą rinkai bei pirkimo būdus“ dalies 4 punktą.

11. PP komandos sudarymas ir jos kompetencijos vertinimas

11.1 PP komandos sudarymas

Siekiant sėkmingai parengti ir įgyvendinti PP, būtina sudaryti kompetentingą PP komandą, kuri užtikrintų kokybišką visų PP etapų įgyvendinimą. PP komanda – Viešojo subjekto vadovo arba Viešųjų subjektų, kai PP įgyvendinančių institucijų yra kelios, vadovų sprendimu paskirta asmenų grupė, kurios veiklos paskirtis – tinkamas PP rengimas ir įgyvendinimas.

Visi PP įgyvendinimo etapai – nuo organizacinio iki VPSP sutarties įgyvendinimo⁴ – bei šių etapų veiklos glaudžiai susiję ir darantys įtaką galutiniam PP rezultatui, todėl Viešojo subjekto sudaryta PP komanda (paskirti atsakingi asmenys) arba Viešųjų subjektų, kai PP įgyvendinančių institucijų yra keli, sudaryta PP komanda (paskirti atsakingi asmenys) kiekviename PP įgyvendinimo etape turi skirti pakankamą dėmesį.

Skiriant atsakingus asmenis Viešasis subjektas arba Viešieji subjektai, kai PP įgyvendinančių institucijų yra kelios, ypatingą dėmesį turi skirti jų turimai patirčiai, žinioms ir pan. Pavyzdžiui, laiku neidentifikavus, kad Viešasis subjektas arba Viešieji subjektai, kai PP įgyvendinančių institucijų yra kelios, paskirtas teisės klausimais atsakingas asmuo neturi derybinių įgūdžių, tai gali lemti, kad VPSP sutartis nebus sudaryta maksimaliai palankiomis sąlygomis Viešajam subjektui bei visuomenei; arba paskyrus už Pirkimo dokumentų rengimą asmenį, neturintį atitinkamos patirties, Pirkimo procesas gali užtrukti dėl Pirkimo sąlygų aiškinimo ar skundų.

Taisyklėse yra numatyta, kad PP rengimui ir įgyvendinimui koordinuoti Viešasis subjektas arba Viešieji subjektai, kai PP įgyvendinančių institucijų yra kelios, turi paskirti arba priimti, arba viešo konkurso būdu atrinkti atsakingą asmenį (projekto vadovą) ir, jeigu reikia, asmenų grupę, atskaitingą projektų vadovui, kurios asmenys, be kitų priskirtų PP rengimo ir įgyvendinimo funkcijų,

⁴ Detaliai visi PP įgyvendinimo etapai yra aprašyti VŠĮ CPVA direktoriaus įsakymu tvirtinamose Metodinėse rekomendacijose privataus subjekto atrankai viešojo ir privataus sektorių PP

dalyvauja komisijų ir (ar) darbo grupių, sudarytų dėl PP įgyvendinimo (pavyzdžiui, reikalingų dokumentų parengimo, viešųjų pirkimų organizavimo), veikloje. Tais atvejais, kai PK rengimo etape Viešasis subjektas arba Viešieji subjektai, kai PP įgyvendinančių institucijų yra kelios, yra paskyrusios tik PP vadovą, turi būti paaiškinama, kada ir kaip bus užtikrintas būtinų kompetencijų poreikis.

PP komanda sudaroma atsižvelgiant į kiekvieno PP paskirtį ir specifiką. PP komandą gali sudaryti tiek Viešojo subjekto arba Viešųjų subjektų, kai PP įgyvendinančių institucijų yra kelios, darbuotojai, tiek ir specifinių žinių ir gebėjimų turintys pavaldžių institucijų/įstaigų atstovai ar išoriniai ekspertai.

Bendrosios kompetencijos, kurias būtina užtikrinti formuojant kiekvieną PP komandą yra šios:

- projektų valdymo;
- VPSP sutarties valdymo;
- techninės;
- teisinės;
- finansinės;
- dialogo vedimo/derybų
- komunikavimo;
- darbo komandoje.

11.2 PP komandos kompetencijos įvertinimas

PP komandą sudarantys asmenys turi turėti reikiamą kompetenciją, t. y. turėti išsilavinimą tam tikroje srityje, būti išklausius VPSP mokymų ciklą ir pan. Žemiau pateikiami Viešojo subjekto arba Viešųjų subjektų, kai PP įgyvendinančių institucijų yra kelios, paskirtų asmenų vertinimo balais lentelė.

Lentelė 9 Viešojo subjekto arba Viešųjų subjektų, kai PP įgyvendinančių institucijų yra kelios, paskirtų asmenų vertinimo balais lentelė

Eil. Nr.	Balo reikšmė	Veiksniai, lemiantis suteikiamo balo reikšmę
1.	1-3	1.1. Specialistas turi atitinkamą išsilavinimą (pvz.: teisės klausimas – teisės bakalauras ir/ar magistras).
		1.2. Specialistas turi ne mažiau kaip 2 metų darbo patirtį srityje, kurioje yra paskirtas atsakingu asmeniu.
		1.3 Specialistas yra dalyvavęs mokymuose, kurių temos tiesiogiai susijusios su jam pavestomis funkcijomis įgyvendinamame PP.
2.	4-6	2.1. Specialistas turi atitinkamą išsilavinimą (pvz.: teisės klausimas – teisės bakalauras ir/ar magistras).

		2.2. Specialistas turi ne mažiau kaip 3 metų darbo patirtį srityje, kurioje yra paskirtas atsakingu asmeniu.
		a. Specialistas per paskutinius 1 metus yra dalyvavęs mokymuose, kurių temos tiesiogiai susijusios su jam pavestomis funkcijomis, įgyvendinamame PP.
		b. Specialistas yra išklauses VPSP įvadinius mokymus.
3.	7-8	3.1. Specialistas turi atitinkamą išsilavinimą (pvz.: teisės klausimas – teisės bakalauras ir (ar) magistras).
		3.2. Specialistas turi ne mažiau kaip 3 metų darbo patirtį srityje, kurioje yra paskirtas atsakingu asmeniu.
		3.3. Specialistas per paskutinius 1 metus yra dalyvavęs mokymuose, kurių temos tiesiogiai susijusios su jam pavestomis funkcijomis, įgyvendinamame PP (pvz.: už Pirkimo dokumentų rengimą atsakingas asmuo yra dalyvavęs mokymuose apie viešuosius pirkimus arba Koncesijas).
		3.4. Specialistas yra išklauses VPSP įvadinius mokymus bei mokymus viena iš žemiau nurodytų temų: - IP rengimas; - PK rengimas; - Naujasis koncesijų reglamentavimas; Privataus subjekto atranka VPSP projektuose; - VPSP sutarčių valdymas ir priežiūra - ar kita su PP rengimu / įgyvendinimu susijusia tema.
		3.5. Specialistas yra dalyvavęs bent 1 PP rengime ir (arba) įgyvendinime.
4.	9-10	4.1. Specialistas turi atitinkamą išsilavinimą (pvz.: teisės klausimas – teisės bakalauras ir (ar) magistras).
		4.2. Specialistas turi ne mažiau kaip 5 metų darbo patirtį srityje, kurioje yra paskirtas atsakingu asmeniu.
		4.3. Specialistas nuolat dalyvauja mokymuose, kurių temos tiesiogiai susijusios su jam pavestomis funkcijomis, įgyvendinamame PP.
		4.4. Specialistas yra išklauses VPSP įvadinius mokymus bei vienus žemiau nurodytų temų:

	<ul style="list-style-type: none"> - IP rengimas; - PK rengimas; - Naujasis koncesijų reglamentavimas;- Privataus subjekto atranka VPSP projektuose; - VPSP sutarčių valdymas ir priežiūra; - ar kita su PP rengimu / įgyvendinimu susijusia tema.
	4.5. Specialistas yra dalyvavęs bent 2 VPSP projektų rengime ir (arba) įgyvendinime.
	4.6. Kita patirtis, leidžianti suteikti aukščiausią balo reikšmę.

Pastaba.

Identifikavus asmenis, atsakingus už PP įgyvendinimą, Viešasis subjektas užpildo PK F „Duomenys apie asmenis, atsakingus už partnerystės projekto įgyvendinimą“ dalies 1-2 punktus. Jeigu Viešasis subjektas Pirkimo dokumentų rengimui ir / ar Pirkimo procedūrų vykdymui planuoja pirkti ar pasitelkti išorės ekspertus / konsultantus, tokių ekspertų / konsultantų kompetencija, pagal galimybes, taip pat turi būti nurodyta.

PRIEDAI

Viešojo ir privataus sektorių partnerystės
tikslingumo vertinimo ir partnerystės klausimyno
rengimo metodinių rekomendacijų 1 priedas

VIEŠOJO IR PRIVATAUS SEKTORIŲ PARTNERYSTĖS (VPSP) KLAUSIMYNAS*

**Dokumentas pavadinimu „1 priedas. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės (VPSP) klausimynas“ pateikiamas MS Excel formatu. Aktuali dokumento redakcija pateikiama interneto svetainėje <http://pplietuva.lt/lt/metodikos-ir-leidiniai>.*

SĄNAUDŲ NAUDOS ANALIZĖS SKAIČIUOKLĖ*

**Dokumentas pavadinimu „2 priedas. Sąnaudų naudos analizės skaičiuoklė“ pateikiamas MS Excel formatu. Aktuali dokumento redakcija pateikiama interneto svetainėje <http://ppplietuva.lt/lt/metodikos-ir-leidiniai>*

FINANSINIŲ GALIMYBIŲ ĮGYVENDINTI VPSP PROJEKTĄ VERTINIMO LENTELĖS FORMA

Finansinių galimybių įgyvendinti PP vertinimas		Laikotarpio pradžios data ⁵ (20XX-01-01)	Projekto įgyvendinimo metai						
			1	2	3				n
1.	Metinė pinigų suma, kuria disponuoja Valdžios subjektas⁶, laikotarpio pradžioje Nurodoma Valdžios subjekto gaunamų lėšų suma (išskyrus Europos Sąjungos (toliau – ES) paramos lėšų, paskirtų projektų pagrindu).								
1.1.	Valstybės kontroliuojamas Valdžios subjektas Nurodomos visos lėšos skiriamos Valdžios subjekto valdymo sričiai vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. kovo 24 d. nutarimu Nr. 330 „Dėl ministrams pavedamų valdymo sričių“ (Žin., 2010, Nr. 38-1784)								
1.1.1.	Asignavimai turtui įsigyti								
1.1.2.	Asignavimai išlaidoms								
1.2..	Savivaldybės kontroliuojamas Valdžios subjektas								
1. 2.1.	Valstybės biudžeto specialiosios tikslinės dotacijos Nurodomos tikslinės dotacijos gaunamos investiciniams projektams įgyvendinti, valstybinėms (valstybės perduotoms savivaldybėms) funkcijoms vykdyti, mokinio krepšelio lėšos ir pan.								

¹ -Laikotarpio pradžios datą laikykite IP ir PK rengimo metus. Finansinius srautus planuokite pilnų kalendorinių metų tikslumu.

⁶-Valdžios subjektas, kaip tai apibrėžta Lietuvos Respublikos investicijų įstatymo (Žin., 1999, Nr. 66-2127) 2 straipsnio 17 dalyje.

1.2.2.	Pajamos Surenkami mokesčiai, turto pardavimo pajamos viešosios paslaugos vartotojų (tiek fizinių, tiek juridinių asmenų, nepriklausomai nuo jų tipo, sektoriaus ir pan.) mokėjimai viešajam sektoriui už naudojamąsi teikiamomis paslaugomis								
1.2.3.	Dotacijos iš kito valdymo lygio Nurodomos dotacijos, gaunamos iš kitų institucijų, skirtos kapitalui formuoti ir veiklai vykdyti (išskyrus ES paramos lėšų, paskirtų projektų pagrindu)								
2.	Valstybės kontroliuojamo Viešojo subjekto turimi įsipareigojimai ir vykdomos prievolės (2.1+2.2+2.3+2.4.) Nurodomos visos jau sudarytų ilgalaikių sutarčių su privačiais juridiniais asmenimis vykdymui reikalingos lėšos								
2.1 .	Investicijų projektų vykdymas Nurodomos Viešojo subjekto pradėtų vykdyti investicijų projektų sumos kiekvienais ataskaitinio laikotarpio metais. Investicijų išlaidos, kai investuojama įgyvendinant ES struktūrinių fondų ir kitos negražintinos paramos lėšomis finansuojamus investicijų projektus, į šią eilutę įtraukiamos tik ta dalimi, kuria Viešasis subjektas pats prisideda prie investicijų projektų įgyvendinimo.								
2.1.1.	Viešojo subjekto lėšos skiriamos pradėtiems investiciniams projektams įgyvendinti								
2.1.2.	Paskolų ⁷ , gautų investiciniams projektams įgyvendinti gražinimas (paskolų gražinimo sumos kiekvienais ataskaitinio laikotarpio metais, remiantis jau pasirašytų paskolų sutarčių gražinimo grafikais)								
2.1.3.	Paskolų, gautų investiciniams projektams įgyvendinti, aptarnavimo išlaidos Paskolų palūkanų sumos kiekvienais ataskaitinio laikotarpio metais, remiantis jau pasirašytų paskolų sutarčių gražinimo grafikais								
2.2.	Ilgalaikės sutartys, susijusios su veiklos vykdymu Nurodomos lėšos, reikalingos Viešojo subjekto su privačiais juridiniais asmenimis sudarytoms ilgalaikėms sutartims dėl Paslaugos teikimo vykdyti, kiekvienais ataskaitinio laikotarpio metais								

⁷ Taikoma tik viešojo sektoriaus subjektams, kuriems teisė skolintis suteikta Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatyme (Žin., 1996, Nr. 86-2045; 2005, Nr. 83-3041) ir Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatyme (Žin., 1990, Nr. 24-596; 2004, Nr. 4-47).

2.3.	Kitos (nurodykite)									
2.4.	Planuojami įgyvendinti IP ⁸									
3.	Disponuojamos lėšų sumos ir turimų sutartinių įsipareigojimų skirtumas (galimybė prisiimti naujus įsipareigojimus) (1-2) Užpildoma naudojant šios lentelės 1-2 eilučių duomenis: tai aritmetinis 1 ir 2 eilutės skirtumas. Šios eilutės paskirtis – Viešojo subjekto disponuojamų finansinių išteklių balanso įvertinimas ir sumos, kurios ribose galimas lėšų perskirstymas bei naujų įsipareigojimų prisiėmimas, įvertinimas									
4.	Skolinimosi limitas⁹ Jei taikoma, nurodomas konkretus skolinimosi limitas kiekvienais prognozuojamais ataskaitinio laikotarpio metais.									
5.	Metinė pinigų suma, kuria gali disponuoti Valdžios subjektas, įvertinus skolinimosi limitą (4+3) Užpildoma naudojant šios lentelės 3 ir 4 eilučių duomenis: tai aritmetinė ir 3 eilučių suma. Teigiamas rezultatas parodo, kad Viešasis subjektas disponuoja laisvomis lėšomis.									
6.	Lėšų poreikis vertinamam PP įgyvendinti¹⁰ Nurodomas Viešojo subjekto metinio atlyginimo mokėjimų dydis Privačiam subjektui (nominalia išraiška).									
7.	Viešojo subjekto disponuojamos lėšos, įvertinus metinio atlyginimo mokėjimą Privačiam subjektui (5-6). Užpildoma naudojant šios lentelės 5 ir 6 eilučių duomenis: tai aritmetinis 5 ir 6 eilučių skirtumas. Teigiamas rezultatas parodo, kad Viešojo subjekto finansinės galimybės įgyvendinti PP yra pagrįstos.									

⁸-Nurodoma planuojamų įgyvendinti rengiamų arba parengtų bei pateiktų CPVA vertinimui, tačiau dar neįgyvendinamų investicijų projektų įsipareigojimų suma ;

⁹-Taikoma tik viešojo sektoriaus subjektams, kuriems teisė skolintis suteikta Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatyme ir Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatyme.

¹⁰Metinio atlyginimo mokėjimų dydžio suma apskaičiuojama PP rodiklių apskaičiavimo skaičiuoklės 6.4 darbalaukyje "PP rodikliai" stulpelyje "Rodiklio "Maksimali Viešojo subjekto mokėjimų vertė Privačiam subjektui" nurodytą sumą (Nominaliaja išraiška (su PVM)) padalinus iš projekto ataskaitinio laikotarpio trukmės (metais).

RIZIKŲ MATRICA

Nr.	Rizikos veiksnio (RV) pavadinimas	Subjekto pasirinkimas dėl rizikos priskyrimo	RV priskyrimas rizikai (pagal Eurostato)	RV apibūdinimas
1.	Projektavimo rizika	Viešajam subjektui/ Privačiam subjektui	RV priskyrimas statybos, tinkamumo, paklausos ir kitoms rizikoms	<p>Projektavimo kokybės rizika pasireiškia, kai projektavimo paslaugų tikslai ir rezultatai, kaina, trukmė nukrypsta nuo planuotosios, taip pat atsiranda kiti veiksniai, darantys įtaką projektavimo paslaugų ar projekto valdymo išlaidoms.</p> <p>PP svarbu suprasti, kad projektavimas nėra nei viešoji funkcija nei bendrojo ekonominio intereso paslauga, už kurios teikimą išimtinai būtų atsakingas Viešasis subjektas. Projektavimas yra rinkoje Privačių subjektų teikiama paslauga. Todėl bendraja prasme VPSP sutartyse projektavimo kokybės rizika perduodama Privačiam subjektui, kaip turinčiam daugiau patirties ir gebėjimų šią projektavimo paslaugą teikti. Visgi, atsižvelgiant į galimas praktines situacijas, rizikos gali būti priskirtinos ir Viešajam subjektui.</p>
1.1.	Parengtas statinio techninis projektas ar atskiros jo dalys yra netikslūs			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad parengtas statinio techninis projektas ar atskiros jo dalys yra netikslūs. Rizika apima visas su statinio projektavimu susijusias paslaugas, dėl kurių galėtų būti nepatenkinti tam tikri projekto apimties ar kokybės poreikiai, įskaitant, bet neapsiribojant, projektinės dokumentacijos neatitikimus privalomiesiems reikalavimams ar teisės aktams, projektinės dokumentacijos netikslumus.
1.1.1.	Viešasis subjektas rengė techninį projektą	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas projektavimo paslaugoms. Rizikos veiksnys gali pasireikšti, kai Privatus subjektas, atlikdamas rangos darbus, naudoja savo parengtą, perprojektuotą Viešojo subjekto parengtą statinio techninį projektą ar atskiras jo dalis, kurios yra netikslūs.
1.1.2.	Privatus subjektas rengė arba patikslino Viešojo subjekto parengtą techninį projektą	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti papildomas Privataus subjekto išlaidas projektavimo paslaugoms.

1.2.	Projektavimo paslaugų kaina nukrypsta nuo planuotos	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai projektavimo paslaugų kaina viršija Pirkimo metu planuotą šių paslaugų kainą. Tokia situacija galima, kai, planuojant projektavimo kainas, nėra įsivertinamos visos galimos aplinkybės, ir kaina yra netiksliai apskaičiuojama. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas projektavimo paslaugoms, kadangi identifikuota pasikeitusi projektavimo paslaugų kaina nukrypsta nuo tam suplanuotų lėšų, kurios yra nepakankamos projektavimo paslaugų rezultatams pasiekti.
1.3.	Projektavimo paslaugų trukmė nukrypsta nuo planuotos	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai projektavimo paslaugų trukmė nukrypsta nuo planuotos trukmės, nustatytos Pirkimo metu, netiksliai įsivertinus visas aplinkybes, susijusias su projektavimo paslaugų terminu. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas projektavimo paslaugoms dėl padidėjusios paslaugų apimties ar kitų aplinkybių.
1.4.	Reikalavimai turtui, nurodyti Pirkimo dokumentuose, negali būti realizuoti praktikoje			Rizikos veiksnys pasireiškia rengiant ir /arba tikslinant techninį projektą, kai paaiškėja, jog reikalavimai turtui negali būti realizuoti praktikoje, nes jie nėra suderinami su teisės aktuose nustatytais reikalavimais (pvz. statybos techniniais reglamentais, higienos normomis ir pan.) arba nėra galimybės įgyvendinti visų nustatytų reikalavimų dėl jų tarpusavio nesuderinamumo. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti pasikeitusią projektavimo paslaugų apimtį, todėl išauga projektavimo paslaugų kaina, atsiranda poreikis pratęsti projektavimo paslaugų trukmę.
1.4.1.	Reikalavimai turtui buvo patikslinti Pirkimo metu pagal Privataus subjekto pasiūlytus reikalavimus arba Privatus subjektas nepasiūlė patikslinti reikalavimų turtui	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	
1.4.2.	Privatus subjektas Pirkimo metu pasiūlė patikslinti reikalavimus turtui, tačiau Viešasis subjektas į juos neatsižvelgė	Viešajam subjektui arba dalinamasi	Statybos rizikai	
1.4.3.	Nepasiūlyta / nesudarytos galimybės Pirkimo metu Privačiam subjektui patikslinti reikalavimų turtui, kuri negali būti realizuota praktikoje	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	

1.5.	Įgyvendinant PP, paaiškėja žemės sklypo (-ų) ir/ar perduodamo turto valdymo, naudojimo ir disponavimo apribojimai			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai pradėjus įgyvendinti PP paaiškėja žemės sklypo ir/ar perduodamo turto daiktinių teisių (valdymo, naudojimo ir disponavimo) apribojimai. PP Privatus subjektas teikia pasiūlymą vertindamas tik tą informaciją, kurią Viešasis subjektas jam atskleidė Pirkimų metu, todėl, galima situacija, kad Privatus subjektas neturi galimybės įgyvendinti PP pagal paties sudarytą, Viešajam subjektui pristatytą ir suderintą PP įgyvendinimo planą. Taip pat galima situacija, kad Privatus subjektas sudarė PP įgyvendinimo planą neatsižvelgdamas į žemės sklypui ir/ ar perduodamam turtui nustatytus daiktinių teisių apribojimus ir šį PP įgyvendinimo planą suderino su Viešuoju subjektu. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia, kad tokiu atveju Privatus subjektas privalo perorganizuoti veiklą pagal pasikeitusias PP įgyvendinimo aplinkybes, t. y. patirti neplanuotas PP valdymo išlaidas.
1.5.1.	Viešasis subjektas Pirkimų metu tokios informacijos neatskleidė	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	
1.5.2.	Viešasis subjektas Pirkimų metu tokią informaciją atskleidė	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	
1.6.	Įgyvendinant PP paaiškėja, kad reikalinga nustatyti ar pakeisti specialiąsias žemės sklypo ir /ar perduodamo turto naudojimo sąlygas			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai įgyvendinant PP reikalinga nustatyti arba pakeisti specialias žemės sklypo ir/arba perduodamo turto naudojimo sąlygas. Pirkimų metu Viešasis subjektas ir Privatus subjektas gali susitarti dėl specialiųjų žemės sklypo ir/ ar perduodamo turto naudojimo sąlygų. Tačiau galima situacija, kad Pirkimų metu nebuvo susitarta dėl specialiųjų žemės sklypo ir / ar perduodamo turto naudojimo sąlygų nustatymo / pakeitimo. Tokiu atveju, nustačius ar pakeitus specialiąsias žemės sklypo naudojimo sąlygas gali tapti būtina pakeisti planuotus projektinius sprendinius, todėl Privatus subjektas patirs neplanuotas projektavimo paslaugų išlaidas. Rizikos veiksnio pasireiškimas taip pat gali reikšti, kad tokiu atveju Privačiam subjektui gali tekti perorganizuoti veiklą pagal pasikeitusias PP įgyvendinimo aplinkybes, t. y. patirti neplanuotas PP valdymo išlaidas.
1.6.1.	Pirkimų metu buvo susitarta dėl specialiųjų žemės sklypo ir/ar perduodamo turto naudojimo sąlygų nustatymo/ pakeitimo	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	
1.6.2.	Pirkimų metu nebuvo susitarta dėl specialiųjų žemės sklypo ir/ar perduodamo turto naudojimo sąlygų nustatymo/ pakeitimo	Viešajam subjektui arba dalinamasi	Statybos rizikai	

1.7.	Neįvertinami apribojimai dėl kultūros paveldo apsaugos reikalavimų			<p>Rizikos veiksnys pasireiškia, kai įgyvendinant PP išduodant projektavimo sąlygų sąvadą ir/arba statybą leidžiančius dokumentus paaiškėja, jog reikalinga atlikti iš anksto neplanuotus archeologinius tyrinėjimus, apsaugoti archeologinius radinius ir/arba iš esmės pakeisti projektinius sprendinius, kad šie užtikrintų kuriamos/rekonstruojamos infrastruktūros atitikimą kultūros paveldo apsaugai taikomus apribojimus.</p> <p>Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti, kad išauga projektavimo paslaugų išlaidos dėl šio rizikos veiksnio pasireiškimo, kadangi: 1) gali pasikeisti planuota projektavimo paslaugų trukmė dėl archeologinių tyrimų ir/ar archeologinių radinių apsaugos veiklų vykdymo; 2) gali būti reikalingi esminiai pakeitimai Pirkimo metu pasiūlytuose projektavimo sprendiniuose; 3) gali pasikeisti projektavimo paslaugų apimtis; 4) gali atsirasti būtinybė į projektuotojų komandą pasitelkti papildomus specialistus (pvz. archeologus, istorikus ir pan.).</p> <p>Taip pat galima situacija, kai Privatus subjektas neįvertina ar netinkamai įvertina iš anksto žinomus kultūros paveldo apsaugos reikalavimus, nors Pirkimo metu Viešasis subjektas pristatė jam žinomus kultūros paveldo apribojimus, į kuriuos Privatus subjektas privalėjo atsižvelgti projektuodamas infrastruktūrą arba šie apribojimai buvo paskelbti nekilnojamojo turto ar kituose viešuose registruose. Rizika apima atvejus, kai Privatus subjektas neadekvačiai įvertina kultūros paveldo apsaugos reikalavimus.</p>
1.7.1.	Privatus subjektas nežinojo ir neturėjo galimybės žinoti apie apribojimus, nes jie nėra viešai skelbiami	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	
1.7.2.	Privatus subjektas neįvertino kultūros paveldo apsaugos reikalavimų, tačiau apribojimai buvo žinomi Privaçiam subjektui arba jis turėjo galimybę su jais susipažinti, nes tokie apribojimai viešai skelbiami.	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	
1.8.	Projektavimo paslaugų teikimo metu paaiškėja parengtų poveikio aplinkai vertinimo ar atrankos dokumentų netikslumai/trūkumai			<p>Rizikos veiksnys pasireiškia, kai projektavimo paslaugų teikimo metu paaiškėja parengtų poveikio aplinkai vertinimo netikslumai/trūkumai.</p> <p>PP atskirai vertinama, ar projektavimo paslaugų teikimo metu parengtų poveikio aplinkai vertinimo yra rengiami Privataus ar Viešojo subjekto.</p> <p>Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas projekto valdymo išlaidas.</p>
1.8.1.	Projektavimo paslaugų teikimo metu paaiškėja Viešojo subjekto parengtų poveikio aplinkai vertinimo ar atrankos dokumentų netikslumai/trūkumai	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	

1.8.2.	Projektavimo paslaugų teikimo metu paaiškėja Privataus subjekto parengtų poveikio aplinkai vertinimo ar atrankos dokumentų netikslumai/trūkumai	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	
1.9.	Projektavimui reikalingi dokumentai nėra prieinami per nustatytą terminą			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai vėluojama išduoti reikalingus dokumentus, nors, siekiant pradėti projektavimo paslaugas, laiku buvo pateiktas prašymas išduoti prisijungimo sąlygas ir specialiuosius architektūrinius reikalavimus ir/arba kitus reikalingus dokumentus, kurie yra būtini pagal teisės aktuose nustatytus reikalavimus.
1.9.1.	Projektavimui reikalingi dokumentai, kuriuos gali išduoti Viešasis subjektas, laiku neišduodami	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	Projektavimo paslaugų teikimo trukmė ir planas yra sudaromi darant prielaidas, kad visi reikalingi dokumentai bus gauti per teisės aktuose nustatytą terminą pateikus oficialų paklausimą.
1.9.2.	Projektavimui reikalingi dokumentai, kuriuos gali išduoti valdžios institucijos, laiku neišduodami	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	PP papildomai vertinama, ar projektavimui reikalingus dokumentus gali išduoti, tačiau vėluoja išduoti pats Viešasis subjektas ar kitos įgaliotos valdžios institucijos. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia, kad laiku negavus reikalingų dokumentų, galimi nukrypimai nuo sudaryto projektavimo paslaugų plano, kas gali turėti įtakos visai projektavimo paslaugų trukmei, jų kainai.
1.10.	Projektavimo etape pakeičiami reikalavimai			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai projektavimo etape yra pakeičiami nustatyti reikalavimai turtui.
1.10.1.	Projektavimo etape, Viešojo subjekto iniciatyva, pakeičiami nustatyti reikalavimai turtui (įskaitant neesminius pakeitimus)	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	PP rizikos veiksnys pasireiškia, kai Viešasis subjektas projektavimo paslaugų etape Privačiam subjektui nurodo kitus reikalavimus turtui, nei tie, pagal kuriuos Privatus subjektas rengė ir teikė pasiūlymą, įskaitant finansinį veiklos modelį, bei kurių pagrindu yra sudaryta VPSP sutartis PP atskirai vertinama, kieno iniciatyva yra keičiami reikalavimai turtui.
1.10.2.	Projektavimo etape, Privataus subjekto iniciatyva, pakeičiami nustatyti reikalavimai turtui (įskaitant neesminius pakeitimus)	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti papildomas išlaidas projektavimo paslaugoms, taip pat nukrypimus nuo sudaryto projektavimo paslaugų plano ir apimčių.

1.11.	Kyla ginčai tarp šalių	Dalinamasi	Statybos rizikai	<p>PP rizikos veiksnys pasireiškia, kai kyla ginčas tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto dėl projektavimo paslaugų, rangos darbų, Paslaugų, įrangos, įrenginių, kito ilgalaikio turto kokybės, finansavimo prieinamumo, Paslaugų tinkamumo, Paslaugų, prekių ar produktų paklausos rinkoje, turto likutinės vertės.</p> <p>Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia galimą projektavimo paslaugų, rangos darbų, Paslaugų teikimo visišką ar dalinį nutraukimą, taip pat Privataus subjekto išlaidų pasikeitimą ar papildomų, Privataus subjekto nenumatytų išlaidų atsiradimą.</p> <p>Rekomenduojama įvertinti, kas Viešasis subjektas ar Privatus subjektas atsakingas už veiksmus, dėl kurių kilo ginčas, ir jam priskirti riziką. Jei ginčas kilo tiek dėl Viešojo subjekto, tiek dėl Privataus subjekto veiksmų, rekomenduojama rizika dalintis.</p> <p>Rizika neapima ginčų, kylančių tarp Privataus subjekto ir jo pasitelktų subtiekių ar trečiųjų asmenų.</p>
1.12.	Pasireiškia nenugalimos jėgos aplinkybės projektavimo metu	Dalinamasi	Statybos rizikai	<p>Rizikos veiksnys pasireiškia, kai projektavimo paslaugų metu įvyksta įvykiai, kurie vadovaujantis teisės aktais (taip pat VPSP sutartimi) priskiriami nenugalimos jėgos aplinkybėms. Nenugalimos jėgos aplinkybės neapima įvykių ar veiksmų, tiesiogiai ar netiesiogiai priklausančių nuo projektavimo sutarties šalių (taip pat VPSP sutarties šalių).</p> <p>Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti projektavimo veiklų sutrikdymą ar nutraukimą, taip pat papildomų projektavimo išlaidų atsiradimą.</p>
2.	Statybos Rangos darbų rizika			<p>Statybos rangos darbų (įskaitant paslėptus darbus) kokybę vertinant rizikos veiksnius suvokiama ne tik kaip nukrypimas nuo standartų, normatyvinių statybos techninių dokumentų, higienos normų ir kitų reikalavimų, bet ir nukrypimas nuo suderinto statybos rangos darbų grafiko bei biudžeto, kai tai turi įtakos statybos rangos darbų išlaidoms.</p> <p>Kaip ir projektavimas, statybos rangos darbų vykdymas yra rinkoje teikiama paslauga. PP tai suprantama, kad šios paslaugos teikėjai dažniausiu atveju yra Privatūs subjektai. Bendrąja prasme VPSP sutartyse statybos rangos darbų vykdymo rizika, nepriklausomai nuo statybos rangos darbų vykdymo būdo (pagal statybos rangos darbų sutartį ar rangos būdus), perduodama Privačiam subjektui, kaip turinčiam daugiau patirties ir gebėjimų vykdyti šiuos darbus. Visgi, atsižvelgiant į galimas praktines situacijas, rizikos gali būti priskirtinos ir Viešajam subjektui.</p>

2.1.	Sukeliama žala aplinkai dėl turto būklės			Rizikos veiksnys pasireiškia kai nekilnojamas turtas yra avarinės būklės ar netinkamas naudoti ir sukeliama žala aplinkai į ją iš turto patenkant užteršiančioms medžiagos ir pan. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia statybos rangos darbų išlaidų bei terminų pasikeitimą, kadangi, jei būtų sukelta žala aplinkai, pirmiausia reikėtų likviduoti žalos aplinkai padarinius ir tik tuomet vykdyti suplanuotus statybos rangos darbus.
2.1.1.	Sukeliama žala aplinkai dėl turto būklės iki jo perdavimo Privačiam subjektui	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	
2.1.2.	Sukeliama žala aplinkai dėl turto būklės po jo perdavimo Privačiam subjektui	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	
2.2.	Sukeliama žala aplinkai atliekant statybos rangos darbus jau esamame turto objekte	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia kai turto objektas yra avarinės būklės ar netinkamas naudoti ir atliekant statybos rangos darbus sukeliama žala aplinkai į ją iš turto objekto patenkant užteršiančioms medžiagos ir pan. PP rizikos veiksnys pasireiškia Privačiam subjektui atliekant turto statybos rangos darbus numatytame objekte. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti, kad turto objektas gali sugriūti, į aplinką gali patekti ją užteršiančios medžiagos ir pan. Taip pat tai gali įtakoti statybos rangos darbų išlaidų pasikeitimą, kadangi jei būtų sukelta žala aplinkai, statybos rangos darbų sąmata išaugtų patirtų žalos aplinkai likvidavimo darbų išlaidų dydžiu.
2.3.	Sukeliama žala aplinkai, atliekant naujo turto statybos rangos darbus	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, jog buvo sukelta žala aplinkai atliekant naujo turto statybos rangos darbus. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti, kad į aplinką gali patekti neleistina ją užteršiančių medžiagų koncentracija, gali būti panaudotos neleistinos aplinkai pavojingos medžiagos ir pan. PP rizikos veiksnys pasireiškia Privačiam subjektui atliekant naujo turto rangos darbus. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia ir statybos rangos darbų išlaidų pasikeitimą, kadangi jei būtų sukelta žala aplinkai, statybos rangos darbų sąmata išaugtų žalos aplinkai likvidavimo darbų išlaidomis.
2.4.	Neužtikrinama statybos rangos darbų kokybė dėl aplinkybių, susijusių su informacijos, apie turto būklę, disponavimu			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, jog neužtikrinama statybos rangos darbų kokybė nors disponuojama visa informacija apie turto būklę arba informacija apie turto būklę neprieinama. Tiksliai įvertinti statybos rangos darbų sąmatą įmanoma tik turint objektyvią, nešališką, išsamią informaciją apie esamą turto būklę. Todėl turi būti užtikrinamas informacijos apie tokio turto būklę prieinamumas visiems Pirkimo dalyviams.
2.4.1.	Privatus subjektas tokia informacija nedisponuoja	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	

2.4.2.	Privatus subjektas neužtikrina statybos rangos darbų kokybės disponuodamas visa informacija apie perduodamos turto būklę	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia statybos rangos darbų (ar jų trūkumų) išlaidų ir/ar terminų pasikeitimą, kadangi Privatus subjektas statybos rangos darbų sąmata sudarė neįvertinęs arba nekorektiškai įvertinęs informaciją apie perduodamo turto būklę.
2.5.	Statybos rangos darbai vėluoja dėl darbų pirkimo procedūrų vėlavimo	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai statybos rangos darbai vėluoja dėl tokių darbų pirkimo procedūrų trukmės. Rizikos veiksnio pasireiškimas įtakoja statybos rangos darbų išlaidas: sustabdžius statybos rangos darbus dėl to, kad vėluoja jų pirkimo procedūros statybvietėje fiksuojamos prastovos, taip pat gali vėluoti statybos rangos darbų atlikimo etapų terminai.
2.6.	Statybos rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl nepalankių oro sąlygų	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, jog dėl nepalankių oro sąlygų atlikti ar atliekami statybos rangos darbai yra netinkamos kokybės. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia statybos rangos darbų išlaidų pasikeitimą, kadangi dėl oro sąlygų darbai gali užtrukti ilgiau nei planuota, taip pat atsiradus papildomam statybos rangos darbų poreikiui ar rangos darbų trūkumų šalinimui gali neplanuotai padidėti statybos rangos darbų sąmata. Dėl nepalankių oro sąlygų statybos rangos darbų vykdymas negali vykti pagal planą, gali atsirasti būtinybė naudoti papildomas priemones statybos rangos darbams vykdyti.
2.7.	Statybos rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl technologinių procesų organizavimo	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, jog statybos rangos darbų kokybė neatitinka reikalaujamos, nes buvo nesilaikyta technologinių procesų reikalavimų. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas statybos rangos darbams, nukrypimą nuo darbų grafiko.
2.8.	Statybos rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl teisės aktais nustatytų kokybės reikalavimų pasikeitimo statybos rangos darbų vykdymo metu	Dalinamasi	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, jog statybos rangos darbų kokybė nebuvo užtikrinta dėl teisės aktų, kurie nustato reikalavimus statybos rangos darbų kokybei, priėmimo arba pasikeitimo darbų vykdymo metu. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas statybos rangos darbams, nukrypimą nuo darbų grafiko.
2.9.	Statybos rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl žmoniškųjų išteklių			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, jog statybos rangos darbų kokybė nebuvo užtikrinta dėl žmoniškųjų veiksnių: netinkamos personalo kvalifikacijos,

2.9.1.	Statybos rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl Privataus subjekto žmogiškųjų veiksnių	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	kompetencijų, nepakankamo skaičiaus, neadekvataus darbo krūvio, darbo drausmės pažeidimų. Taip pat ši rizika pasireiškia, kai yra įvykdomi trečiųjų asmenų/darbuotojų tyčiniai ar netyčiniai veiksmai (vagystė, apgaudinėjimas, chuliganizmas, neatsargumas, kt.) PP vertinami aukščiau nurodyti Privataus subjekto žmogiškieji veiksniai. PP papildomai įvertinama, kai atlikti statybos rangos darbus pasitelkti subrangovai nesilaiko įsipareigojimų, neužtikrina reikalaujamos statybos rangos darbų kokybės ir pan. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas statybos rangos darbams ar jų trūkumams šalinti, nukrypimą nuo darbų grafiko.
2.9.2.	Statybos rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl subrangovų veiksnių ar neveikimo	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad statybos rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl technologinių išteklių tinkamumo, pakankamumo ir kitų susijusių veiksnių. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas statybos rangos darbams ar jų trūkumams šalinti, nukrypimą nuo darbų grafiko.
2.10.	Statybos rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl technologinių išteklių tinkamumo ir pakankamumo	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad Privatus subjektas netinkamai įvertino ir suplanavo komunalinių paslaugų prieinamumą ir dėl to neužtikrinama statybos rangos darbų kokybė. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas statybos rangos darbams ar jų trūkumams šalinti, nukrypimą nuo darbų grafiko.
2.11.	Statybos rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl komunalinių paslaugų kainos bei kokybės	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad statybos rangos darbams atlikti reikalingų žaliavų, medžiagų, mechanizmų savalaikio neprieinamumo ir kokybės. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas statybos rangos darbams ar jų trūkumams šalinti, nukrypimą nuo darbų grafiko.
2.12.	Statybos rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl žaliavų, medžiagų ir mechanizmų prieinamumo ir kokybės	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai vykdomi statybos rangos darbai statybvietėje dirbančių mechanizmų, žmonių ir/ar subrangovų veikla sukelia žalą gretimose teritorijose esančiam turtui, nepriklausomai nuo turto tipo (nekilnojamajam ir kilnojamajam turtui). Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia statybos rangos darbų išlaidų pasikeitimą, kadangi sukėlus žalą gretimose teritorijose, statybos rangos darbų sąmata išaugtu žalos turtui likvidavimo išlaidomis.
2.13.	Vykdam statybos rangos darbus sukeliam žala gretimose teritorijose esančiam turtui	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	

2.14.	Statybos rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl MTEPI veiklų plano	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad statybos rangos darbų kokybė netinkama, nes parengiamas netikslus MTEPI veiklų planas arba jo nėra laikomasi. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas statybos rangos darbams, dėl netikslaus MTEPI veiklų planavimo gali vėluoti darbų atlikimo etapų terminai.
2.15.	Paaiškėja iš anksto nežinomi statybos rangos darbų apribojimai dėl archeologinių ir kultūros paveldo apsaugos reikalavimų	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia kai išduodant statybą leidžiančius dokumentus paaiškėja, jog statybvietėje reikalinga atlikti iš anksto neplanuotus archeologinius tyrinėjimus, apsaugoti archeologinius radinius ir/arba iš esmės kitaip organizuoti statybos rangos darbų procesą, kad būtų užtikrinti kultūros paveldo apsaugos reikalavimai. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia, kad gali keistis statybos rangos darbų etapų terminai, išaugti darbų išlaidos, kadangi: 1) gali pasikeisti planuota statybos rangos darbų trukmė dėl archeologinių tyrimų ir/ar archeologinių radinių apsaugos veiklų vykdymo ar kitų kultūros paveldo apsaugos apribojimų; 2) gali būti reikalingi esminiai pakeitimai pirkimo metu pasiūlytam statybos rangos darbų technologiniam sprendiniui; 3) gali pasikeisti statybos rangos darbų apimtis; 4) gali atsirasti būtinybė į Privataus subjekto komandą pasitelkti papildomus specialistus (pvz. archeologus, istorikus ir pan.).
2.16.	Statybos rangos darbų vykdymo etape pakeičiami reikalavimai statybos rangos darbų kokybei (įskaitant neesminius pakeitimus)			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai pasibaigus projektavimo paslaugų etapui nurodomi kiti reikalavimai statybos rangos darbams nei tie, kurie buvo nustatyti anksčiau (pasiūlymo teikimo metu, projektavimo paslaugų teikimo metu). PP papildomai vertinama, ar rizikos veiksnys pasireiškia dėl to, kad Viešasis subjektas pasibaigus projektavimo paslaugų etapui nurodo Privačiam subjektui kitus reikalavimus statybos rangos darbams nei tie, pagal kuriuos Privatus subjektas rengė ir teikė pasiūlymą, ir/arba įvykdė projektavimo paslaugas ir kitas parengiamąsias veiklas, bei kurių pagrindu yra sudaryta VPSP sutartis. Privataus subjekto iniciatyva reikalavimai statybos rangos darbams gali pasikeisti, pavyzdžiui, dėl rinkoje pabrangusių energijos išteklių: Privatus subjektas gali pasiūlyti nustatyti aukštesnę energinio efektyvumo klasę statomam pastatui. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas statybos rangos darbams, nukrypimą nuo darbų grafiko.
2.16.1.	Reikalavimai statybos rangos darbų kokybei pakeičiami Viešojo subjekto iniciatyva	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	
2.16.2.	Reikalavimai statybos rangos darbų kokybei pakeičiami Privataus subjekto iniciatyva ir/arba reikalavimu	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	

2.17.	Pasireiškia nenugalimos jėgos aplinkybės statybos rangos darbų vykdymo metu	Dalinamasi	Statybos rizikai	<p>Rizikos veiksnys pasireiškia, kai statybos rangos darbų vykdymo metu įvyksta įvykiai, kurie vadovaujantis teisės aktais (taip pat VPSP sutartimi) priskiriami nenugalimos jėgos aplinkybėms. Nenugalimos jėgos aplinkybės neapima įvykių ar veiksmų, tiesiogiai ar netiesiogiai priklausančių nuo statybos rangos darbų sutarties šalių (taip pat VPSP sutarties šalių).</p> <p>Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti statybos rangos darbų kokybės sutrikdymą, statybos rangos darbų proceso visišką ar dalinį nutraukimą, kitų PP įgyvendinimo veiklų sutrikdymą ar nutraukimą, taip pat statybos rangos darbų išlaidų pasikeitimą.</p>
3.	Privataus subjekto įsigyjamoms (pagaminamos) įrangoms, įrenginiams ir kito ilgalaikio turto rizika			<p>Privataus subjekto įsigyjamoms (pagaminamos) įrangoms, įrenginiams ir kito ilgalaikio turto kokybė vertinant rizikos veiksnius suvokiama ne tik kaip nukrypimas nuo standartų, normatyvinių techninių dokumentų, higienos normų ir kitų reikalavimų, bet ir nukrypimas nuo suderinto įrangos pristatymo grafiko ir pan.</p> <p>Privataus subjekto įrangoms, įrenginiams ir kito turto įsigijimas yra rinkoje teikiama paslauga, kurios teikėjai dažniausiu atveju yra Privatus subjektai. Bendrąja prasme VPSP sutartyse įsigyjamų (pagaminamų) įrangoms, įrenginiams ir kito ilgalaikio turto kokybės rizika perduodama Privačiam subjektui, kaip turinčiam daugiau patirties ir gebėjimų. Visgi, atsižvelgiant į galimas praktines situacijas, rizikos gali būti priskirtinos ir Viešajam subjektui.</p> <p>Rizikos veiksnių pasireiškimas turi įtakos išimtinai tik įrangos įsigijimo išlaidoms.</p>
3.1.	Sukeliama žala aplinkai, kuriant įrangą, įrenginius ar kitą ilgalaikį turtą	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	<p>Rizikos veiksnys pasireiškia, kai, gaminant įrangą, įrenginius ir kitą ilgalaikį turtą, gamybos metu į aplinką gali patekti neleistina jų užteršiančių medžiagų koncentracija, gali būti panaudotos neleistinos aplinkai pavojingos medžiagos ir pan. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti įrangos, įrenginių ar kito ilgalaikio turto išlaidų pasikeitimą dėl patirtų žalos aplinkai likvidavimo išlaidų.</p>
3.2.	Įrangos, įrenginių ar kito turto sukūrimo kokybė neužtikrinama dėl žmogiškųjų išteklių			<p>Rizikos veiksnys pasireiškia, kai įrangos, įrenginių ar kito ilgalaikio turto kokybė neužtikrinama dėl žmogiškųjų veiksnių: netinkamos personalo kvalifikacijos, kompetencijų, nepakankamo skaičiaus, neadekvataus darbo krūvio, darbo drausmės pažeidimų. Taip pat ši rizika pasireiškia, kai yra įvykdomi trečiųjų</p>
3.2.1.	Įrangos, įrenginių ar kito turto sukūrimo kokybė neužtikrinama dėl Privataus subjekto žmogiškųjų išteklių	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	

3.2.2.	Įrangos, įrenginių ar kito turto sukūrimo kokybė neužtikrinama dėl subrangovų veiksmų	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	asmenų/darbuotojų tyčiniai ar netyčiniai veiksmai (vagystė, apgaudinėjimas, chuliganizmas, neatsargumas, kt.). PP vertinami aukščiau išvardyti Privataus subjekto žmogiškieji veiksniai. Taip pat rizikos veiksnys pasireiškia, kai sukurti įrangą, įrenginius ar kitą turtą pasitelkiami subrangovai, tačiau jie nesilaiko įsipareigojimų ir neužtikrina reikalaujamos kokybės ar pan. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas įrangai, įrenginiams ar kitam turtui, ar jų trūkumams šalinti.
3.3.	Įrangos, įrenginių ir kito ilgalaikio turto gamybos ir tiekimo metu pakeičiami reikalavimai jų kokybei (įskaitant neesminius pakeitimus)			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai įrangos, įrenginių ir kito ilgalaikio turto gamybos ir tiekimo metu pakeičiami reikalavimai jų kokybei.
3.3.1.	Įrangos, įrenginių ir kito ilgalaikio turto gamybos ir tiekimo metu pakeičiami reikalavimai jų kokybei Viešojo subjekto iniciatyva	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai po VPSP sutarties įsigaliojimo Viešasis subjektas pakeičia reikalavimus įrangos, įrenginių ar kito ilgalaikio turto kokybei. Taip pat Privatus subjektas gali inicijuoti turto kokybės reikalavimų pakeitimą. Pavyzdžiui, Privatus subjektas dėl spartaus informacinių technologijų vystymosi gali inicijuoti reikalavimų įsigyjamai kompiuterinei technikai pakeitimą.
3.3.2.	Reikalavimai įrangai, įrenginiui ar kitam ilgalaikiam turtui pakeičiami Privataus subjekto iniciatyva ir/arba reikalavimu	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	PP rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti Privataus subjekto išlaidų pasikeitimą, papildomų, Privataus subjekto nenumatytų išlaidų atsiradimą.
3.4.	Įrangos, įrenginių ar kito ilgalaikio turto kokybė neužtikrinama dėl MTEPI veiklų plano	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad įrangos, įrenginių ar kito ilgalaikio turto kokybė netinkama, nes parengiamas netikslus MTEPI veiklų planas arba jo nėra laikomasi. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti Privataus subjekto išlaidų pasikeitimą, papildomų išlaidų įrangos, įrenginių ar kito ilgalaikio turto įsigijimui atsiradimą.
3.5.	Vėluoja įrangos, įrenginių ar kito ilgalaikio turto įsigijimas	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai įranga, įrenginiai ar kitas ilgalaikis turtas nėra įsigijami pagal numatytą grafiką. PP rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti Privataus subjekto išlaidų pasikeitimą, papildomų išlaidų įrangos, įrenginių ar kito ilgalaikio turto įsigijimui atsiradimą.

3.6.	Pasireiškia nenugalimos jėgos aplinkybės kuriant įrangą, įrenginius ar kitą ilgalaikį turą	Dalinamasi	Statybos rizikai	<p>Rizikos veiksnys pasireiškia, kai įrangos, įrenginių ar kito ilgalaikio turto kūrimo metu įvyksta įvykiai, kurie vadovaujantis teisės aktais (taip pat VPSP sutartimi) priskiriami nenugalimos jėgos aplinkybėms. Nenugalimos jėgos aplinkybės neapima įvykių ar veiksmų, tiesiogiai ar netiesiogiai priklausančių nuo sutarties šalių (taip pat VPSP sutarties šalių).</p> <p>Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti įrangos, įrenginių ar kito ilgalaikio turto tiekimo sutrikdymą ar nutraukimą, kitų Projekto įgyvendinimo veiklų sutrikdymą ar nutraukimą, taip pat papildomų, Privataus subjekto nenumatytų, išlaidų atsiradimą.</p>
4.	Įsigyjamų Paslaugų rizika			<p>Šioje rizikų grupėje Paslaugos suprantamos kaip kitos nei projektavimo paslaugos, kurias rinkoje teikia tiek Viešieji, tiek Privatūs subjektai. Paslaugų teikimo kokybę vertinant rizikos veiksnius suvokiama ne tik kaip nukrypimas nuo standartų, higienos normų ir kitų reikalavimų, bet ir nukrypimas nuo suderintos teikiamų Paslaugų apimtys bei biudžeto. Rizikų veiksniai pasireiškia išimtinai investavimo laikotarpiu. VPSP sutartyse sprendimą dėl Paslaugas teikiančio subjekto dažnai nulemia teisiniai apribojimai, rinkos nebuvimas arba Paslaugų teikimo kaina.</p>
4.1.	Įsigyjamų Paslaugų kokybė neužtikrinama dėl žmogiškųjų išteklių kokybės ir prieinamumo			<p>Rizikos veiksnys pasireiškia, kai Paslaugų kokybė neužtikrinama dėl žmogiškųjų veiksnių: netinkamos personalo kvalifikacijos, kompetencijų, nepakankamo skaičiaus, neadekvataus darbo krūvio, darbo drausmės pažeidimų. Taip pat ši rizika pasireiškia, kai yra įvykdomi trečiųjų asmenų/darbuotojų tyčiniai ar netyčiniai veiksmai (vagystė, apgaudinėjimas, chuliganizmas, neatsargumas, kt.). Taip pat rizikos veiksnys pasireiškia, kai teikti Paslaugas pasitelkiami subrangovai, tačiau jie nesilaiko įsipareigojimų, neužtikrina reikalaujamos Paslaugų kokybės ir pan.</p> <p>Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas Paslaugų kokybei atkurti. Taip pat gali reikšti mažesnes nei planuotos išlaidas dėl sutaupymų teikiant prastesnės kokybės Paslaugas.</p>
4.1.1.	Įsigyjamų Paslaugų teikimo kokybė neužtikrinama dėl Privataus subjekto žmogiškųjų išteklių kokybės ir prieinamumo	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	
4.1.2.	Įsigyjamų Paslaugų teikimo kokybė neužtikrinama dėl subrangovų veiksmų ar neveikimo	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	

4.2.	Įsigyjamų Paslaugų trukmė nukrypsta nuo planuotos	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	PP rizikos veiksnys pasireiškia, kai Paslaugų trukmė nukrypsta nuo Privačiam subjektui planuotos Paslaugų trukmės Pirkimo metu jam netiksliai įsivertinus visas aplinkybes. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas Paslaugoms vėluojant dėl padidėjusios jų apimties ar kitų aplinkybių tiek investavimo, tiek reinvestavimo laikotarpiu, priklausomai nuo to, kada atsiranda didesnis Paslaugų apimties poreikis
4.3.	Paslaugų kaina nukrypsta nuo planuotos	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai Paslaugų kaina viršija Privataus subjekto Pirkimo metu planuotą šių Paslaugų kainą. Privatus subjektas netiksliai įsivertina visas aplinkybes, susijusias su Paslaugų kaina ir ją netiksliai apskaičiuoja Pirkimo metu. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas Privačiam subjektui Paslaugoms teikti / įsigyti, kadangi identifikuota pasikeitusi Paslaugų kaina nukrypsta nuo Privataus subjekto tam suplanuotų lėšų.
4.4.	Paslaugų teikimo metu pakeičiami nustatyti reikalavimai (įskaitant neesminius pakeitimus) Paslaugų kokybei			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai Paslaugų teikimo etape - nurodomi kiti kokybės reikalavimai Paslaugų teikimui arba mažesnės nei planuotos išlaidos dėl sutaupymų teikiant Paslaugas pagal naujus reikalavimus. Tai gali lemti nukrypimą nuo Paslaugų teikimo grafiko, įtaką galutinių Paslaugų vartotojų elgesiui. Reikalavimus Paslaugų kokybei gali inicijuoti tiek Viešasis subjektas, tiek Privatus subjektas. Pvz., Privatus subjektas dėl pasikeitusių vartotojų įpročių, gali inicijuoti savitarnos aptarnavimą vietoje prekių išdavimo.
4.4.1.	Reikalavimai Paslaugų kokybei pakeičiami Viešojo subjekto iniciatyva	Viešajam subjektui	Kitoms rizikoms	
4.4.2.	Reikalavimai Paslaugų kokybei pakeičiami Privataus subjekto iniciatyva ir/arba reikalavimu	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	
4.5.	Pasireiškia nenugalimos jėgos aplinkybės (Paslaugų teikimo metu)	Dalinamasi	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai Paslaugų teikimo metu įvyksta įvykiai, kurie, vadovaujantis VPSP sutartimi bei teisės aktais, priskiriami nenugalimos jėgos aplinkybėms. Nenugalimos jėgos aplinkybės neapima įvykių ar veiksmų, tiesiogiai ar netiesiogiai priklausančių nuo VPSP sutarties šalių. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti Paslaugų kokybės sutrikdymą, Paslaugų teikimo visišką ar dalinį nutraukimą, kitų projekto įgyvendinimo veiklų sutrikdymą ar nutraukimą, taip pat Privataus subjekto išlaidų pasikeitimą ar papildomų, Privataus subjekto nenumatytų, išlaidų atsiradimą.
5.	Finansavimo prieinamumo rizika			Finansavimas yra rinkoje teikiama paslauga, kurios teikėjai dažniausiu atveju yra Privatūs subjektai. Bendrąja prasme VPSP sutartyse finansavimo prieinamumo rizika perduodama Privačiam subjektui, kaip turinčiam daugiau patirties ir gebėjimų, galinčiam lanksčiau pasirinkti finansinius produktus.

				<p>Visgi, atsižvelgiant į galimas praktines situacijas, rizikos gali būti priskirtinos ir Viešajam subjektui.</p> <p>PP Finansavimo prieinamumas vertinant rizikos veiksnius suvokiamas ne tik kaip finansavimo trūkumas dėl pasikeitusio poreikio, bet ir nukrypimas nuo suderintos finansavimo paslaugų kainos, finansavimo teikimo laiko bei kitų sąlygų.</p>
5.1.	Nuostoliai dėl skirtingų finansavimo šaltinių ir veiklos pajamų valiutų	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	<p>Rizikos veiksnys pasireiškia projekto finansavimą užtikrinant sudarant paskolos sutartį (-is) viena valiuta, o pagrindinių pajamų srautus planuojant kita valiuta.</p> <p>PP rizikos veiksnys pasireiškia Privačiam subjektui PP finansavimą užtikrinant sudarant paskolos sutartį (-is) viena valiuta, o pagrindinių pajamų srautus planuojant kita valiuta. Sudarant finansinį veiklos modelį įvertinamas šių valiutų tarpusavio santykis, tačiau dėl ilgos VPSP sutarties trukmės šis santykis gali pasikeisti.</p> <p>Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti išlaidų pasikeitimą ar papildomų Privataus subjekto išlaidų atsiradimą, taip pat gali įtakoti PP finansinį gyvybingumą.</p>
5.2.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl padidėjusių Investicijų išlaidų	Privačiam subjektui arba dalinamasi	Kitoms rizikoms	<p>Rizikos veiksnys pasireiškia PP įgyvendinimo metu padidėjus Investicijų išlaidoms ir iškilus poreikiui užtikrinti papildomą finansavimą, kuris reikalingas užtikrinti PP finansinį gyvybingumą. Viešasis subjektas gali prisiimti riziką tik tiek, kiek jo veiksmai / sprendimai tiesiogiai įtakoja Investicijų padidėjimą.</p> <p>Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti išlaidų pasikeitimą ar papildomų Privataus subjekto išlaidų atsiradimą.</p>
5.3.	Pagrindinės paskolos suteikimo sąlygų įvykdymas	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	<p>Rizikos veiksnys pasireiškia, kai Privatus subjektas nevykdo arba netinkamai vykdo sąlygas, kurias nustato finansuotojas, suteikiantis pagrindinę paskolą.</p> <p>Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti išlaidų pasikeitimą bei papildomo finansavimo poreikį, taip pat gali įtakoti PP finansinį gyvybingumą.</p>
5.4.	Pasikeičia pagrindinės paskolos tarpbankinių paskolų palūkanų norma			<p>Rizikos veiksnys pasireiškia, kai pasikeičia tarpbankinių paskolų palūkanų norma arba finansavimo sutarties galiojimo laikotarpiu, keičiantis makroekonomikos sąlygoms, keičiasi tarpbankinių paskolų palūkanų norma.</p> <p>Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti išlaidų pasikeitimą ir papildomo finansavimo poreikį.</p>
5.4.1.	Tarpbankinių paskolų palūkanų norma pasikeičia iki VPSP sutarties įsigaliojimo visa apimtimi	Viešajam subjektui arba privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	

5.4.2.	Tarpbankinių paskolų palūkanų norma pasikeičia po VPSP sutarties įsigaliojimo visa apimtimi	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	
5.5.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl pridėtinės vertės mokesčio tarifo pasikeitimo			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai pasikeičia pridėtinės vertės mokesčio tarifas. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti, kad pasikeitus pridėtinės vertės mokesčio tarifui, iškyla poreikis užtikrinti papildomą finansavimą nei buvo apskaičiuotas rengiant Investicijų projektą ir/arba sudarant finansinį veiklos modelį. Pridėtinės vertės mokesčio tarifo pasikeitimas nepakeičia veiklos sąnaudų ir pajamų dydžio, tačiau turi ženklų įtaką finansiniam PP gyvybingumui.
5.5.1.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl pridėtinės vertės mokesčio tarifo pasikeitimo iki VPSP sutarties įsigaliojimo visa apimtimi	Viešajam subjektui	Kitoms rizikoms	
5.5.2.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl pridėtinės vertės mokesčio tarifo pasikeitimo po VPSP sutarties įsigaliojimo visa apimtimi	Viešajam subjektui	Kitoms rizikoms	
5.6.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl bet kurio mokesčio išskyrus pridėtinės vertės mokestį ar rinkliavos tarifo pasikeitimo			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai pasikeičia bet kurio mokesčio, išskyrus pridėtinės vertės mokestį ir/arba rinkliavos tarifas.
5.6.1.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl bet kurio mokesčio išskyrus pridėtinės vertės mokestį ar rinkliavos tarifo pasikeitimo iki VPSP sutarties įsigaliojimo visa apimtimi	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti, kad pasikeitus mokesčio, išskyrus pridėtinės vertės mokestį, ir/arba rinkliavos tarifui iškyla poreikis užtikrinti papildomą finansavimą nei buvo apskaičiuotas sudarant finansinį veiklos modelį. Mokesčio tarifo pasikeitimas taip pat pakeičia veiklos sąnaudų ir pajamų dydžius, gali turėti įtakos finansiniam PP gyvybingumui.
5.6.2.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl bet kurio mokesčio išskyrus pridėtinės vertės mokestį ar rinkliavos tarifo pasikeitimo po VPSP sutarties įsigaliojimo visa apimtimi	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	
5.7.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl subsidijų sumos pasikeitimo			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad pasikeitė skirtų subsidijų dydis lyginant su nurodytu Investicijų projekte ir/arba finansiniame veiklos modelyje.
5.7.1.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl subsidijų sumos pasikeitimo iki VPSP sutarties įsigaliojimo visa apimtimi	Viešajam subjektui	Kitoms rizikoms	

5.7.2.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl subsidijų sumos pasikeitimo po VPSP sutarties įsigaliojimo visa apimtimi	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti, kad pasikeitus skiriamai subsidijų sumai iškyla poreikis užtikrinti papildomą finansavimą nei buvo apskaičiuotas sudarant finansinį veiklos modelį, taip pat gali turėti įtakos finansiniam PP gyvybingumui.
5.8.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl finansinių instrumentų forma teikiamo finansavimo sumos pasikeitimo			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad finansinių instrumentų forma teikiamas finansavimo dydis yra pasikeitęs lyginant su nurodytu Investicijų projekte ir/arba finansiniame veiklos modelyje. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti, kad pasikeitus finansavimo sumai iškyla poreikis užtikrinti papildomą finansavimą nei buvo apskaičiuotas rengiant Investicijų projektą ir/arba sudarant finansinį veiklos modelį.
5.8.1.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl finansinių instrumentų forma teikiamo finansavimo sumos pasikeitimo iki VPSP sutarties įsigaliojimo visa apimtimi	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	
5.8.2.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl finansinių instrumentų forma teikiamo finansavimo sumos pasikeitimo po VPSP sutarties įsigaliojimo visa apimtimi	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	
5.9.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl valstybės pagalbos teikimo taisyklių pažeidimo	Viešajam subjektui	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja valstybės pagalbos teikimo taisyklių pažeidimai ir tai turi įtakos finansavimo poreikiui. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti, kad dėl valstybės pagalbos taisyklių pažeidimo sumažėja galima finansavimo suma bei iškyla poreikis užtikrinti papildomą finansavimą lyginant su apskaičiuotu rengiant Investicijų projektą ir/arba sudarant finansinį veiklos modelį, taip pat gali turėti įtakos finansiniam PP gyvybingumui.
5.10.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl subrangovų veiksmų ar neveikimo	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai dėl VPSP sutarčiai vykdyti pasitelkiamų subrangovų atliekamų veiksmų arba neveikimo (pvz. šiems nesilaikant įsipareigojimų ar atliekant kitus neplanuotus veiksmus) pasikeičia finansavimo poreikis.
6.	Teikiamų Paslaugų rizika			Nukrypimus nuo nustatytų Paslaugų reikalavimų reiškianti rizika. Tinkamumo rizika suvokiama ne tik kaip jų kokybės nukrypimas nuo standartų, normatyvinių techninių dokumentų, higienos normų, VPSP sutartyje ar techninėse specifikacijose nustatytų reikalavimų, bet ir nukrypimas nuo suderinto Paslaugų teikimo grafiko bei biudžeto.

				Veiksnių pasireiškimas turi įtakos Veiklos išlaidoms.
6.1.	Pakeičiami nustatyti kokybės reikalavimai Paslaugoms	Viešajam subjektui	Tinkamumo rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai Paslaugų teikimo metu nurodomi kiti reikalavimai nei tie, pagal kuriuos buvo rengtas Investicijų projektas. PP rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia, kad Paslaugų teikimo metu nurodomi kiti reikalavimai nei tie, pagal kuriuos buvo teiktas pasiūlymas, įskaitant finansinį veiklos modelį, bei kurių pagrindu yra sudaryta VPSP sutartis. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas veiklos išlaidas Paslaugų teikimui arba mažesnes nei planuotas išlaidas dėl sutaupymų teikiant Paslaugas pagal naujus reikalavimus, taip pat tai gali lemti nukrypimą nuo Paslaugų teikimo grafiko, įtaką galutinių Paslaugų vartotojų elgesiui.
6.2.	Pasikeičia teisės aktai, reglamentuojantys teikiamas Paslaugas	Dalinamasi	Tinkamumo rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai teisės aktuose nustatomi nauji reikalavimai teikti Paslaugas. Naujų reikalavimų nustatymas gali pasireikšti naujų reikalavimų teikiamų Paslaugų kokybei nustatymu. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia Paslaugų savikainos pokyčius, atitinkamai ir veiklos išlaidų pokyčius, kadangi atsiranda papildomos išlaidos Paslaugoms dėl naujų reikalavimų diegimo, taip pat tai gali sąlygoti nukrypimą nuo Paslaugų teikimo grafiko.
6.3.	Nėra gauti reikalingi leidimai (licencijos)	Viešajam subjektui arba Privačiam subjektui	Tinkamumo rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai negaunami visi veiklai vykdyti numatyti reikalingi leidimai ir licencijos. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia, kad daugiau administracinių, veiklos išlaidų siekiant gauti reikalingus leidimus.
6.4.	Paslaugų tinkamumas neužtikrinamas dėl žmogiškųjų išteklių			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad Paslaugų teikimui reikalinga už tai atsakingo personalo kvalifikacija ir kompetencija nėra tinkama.
6.4.1.	Paslaugų teikimo kokybė neužtikrinama dėl netinkamos žmogiškųjų išteklių kvalifikacijos ir kompetencijos	Privačiam subjektui	Tinkamumo rizikai	Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia, kad neužtikrinant tinkamos kvalifikacijos ir kompetencijos Paslaugų kokybė gali neatitikti nustatytų tinkamumo reikalavimų. Žmogiškųjų išteklių kvalifikacijos ir kompetencijos trūkumas ar neatitikimas gali

6.4.2.	Paslaugų teikimo kokybė neužtikrinama dėl subrangovų veiksmų ar neveikimo	Privačiam subjektui	Tinkamumo rizikai	reikšti veiklos išlaidų pokyčius tai kvalifikacijai kelti ar naujų žmogiškųjų išteklių paieškai. Rizikos veiksnys pasireiškia, kai teikti Paslaugas pasitelkiami subrangovai, tačiau jie nesilaiko įsipareigojimų, neužtikrina reikalaujamos Paslaugų kokybės ir pan. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas veiklos išlaidas Paslaugų kokybei atkurti. Taip pat gali reikšti mažesnes nei planuotas išlaidas dėl sutaupymų teikiant prastesnės kokybės Paslaugas.
6.5.	Naudojamos netinkamos technologijos, žaliavos, medžiagos	Privačiam subjektui	Tinkamumo rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai teikiant Paslaugas naudojamos technologijos, žaliavos, medžiagos neleidžia pasiekti nustatytų reikalavimų, PP tikslų bei reikalavimų Paslaugoms. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas veiklos išlaidas Paslaugų teikimo trūkumams šalinti, nukrypimą nuo Paslaugų teikimo grafiko.
6.6.	Sukeliama žala aplinkai teikiant Paslaugas	Privačiam subjektui	Tinkamumo rizikai	Galima situacija, kai, Paslaugų teikimo metu į aplinką patenka ją užteršiančios medžiagos dėl ko sukeliama žala. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia Veiklos išlaidų pasikeitimą, kadangi jei Paslaugų teikimo metu būtų sukelta žala aplinkai, patiriamos Veiklos išlaidos išaugtų žalos aplinkai likvidavimo darbų išlaidomis.
6.7.	Pasireiškia nenugalimos jėgos aplinkybės (Paslaugų teikimo metu)	Dalinamasi	Tinkamumo rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai Paslaugų teikimo metu įvyksta įvykiai, kurie vadovaujantis teisės aktais (taip pat VPSP sutartimi) priskiriami nenugalimos jėgos aplinkybėms. Nenugalimos jėgos aplinkybės neapima įvykių ar veiksmų, tiesiogiai ar netiesiogiai priklausančių nuo VPSP sutarties šalių. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti Paslaugų kokybės sutrikdymą, Paslaugų teikimo visišką ar dalinį nutraukimą, kitų PP įgyvendinimo Veiklų sutrikdymą ar nutraukimą, taip pat Privataus subjekto išlaidų pasikeitimą ar papildomų, Privataus subjekto nenumatytų, išlaidų atsiradimą.
7.	Paklausos rinkoje rizika			Paklausos rinkoje rizika suvokiama kaip nukrypimas nuo planuojamų Paslaugų, prekių ar produktų realizavimo rinkoje apimčių. Rizikos veiksnio pasireiškimas turi įtakos gaunamų pajamų apimčiai.
7.1.	Vėluojama pradėti teikti Paslaugas, realizuoti rinkoje prekes ar produktus	Viešajam subjektui arba dalinamasi	Paklausos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai dėl organizacinio pasirengimo vėluojama pradėti teikti Paslaugas, realizuoti rinkoje prekes ar produktus. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia pajamų pasikeitimą, kadangi nusikeliant Paslaugų teikimo pradžiai pasikeičia galimybės sugeneruoti planuotą pajamų srautą, taip pat nukrypstama nuo Veiklos išlaidų plano.

7.2.	Pasikeičia konkurentų skaičius ir jų vykdoma veikla	Dalinamasi	Paklausos rizikai	Rizika pasireiškia, kai paklausa pasikeičia dėl konkurentų skaičiaus pasikeitimo ir jų vykdomų rinkodaros, pardavimų skatinimo akcijų ir pan. Konkurentų skaičiaus sumažėjimas reiškia paklausos išaugimą, kuris lemia veiklos pajamų srauto didėjimą. Atitinkamai pajamų srauto sumažėjimą lemia konkurentų skaičiaus padidėjimas ar jų vykdomų rinkodaros, pardavimų skatinimo ir panašių veiklų intensyvumo padidėjimas, kas turi įtakos Veiklos pajamoms.
7.3.	Pasikeičia vartotojų nuomonė apie teikiamas Paslaugas, prekes ar produktus	Dalinamasi	Paklausos rizikai	Rizika pasireiškia, kai paklausa pasikeičia dėl vartotojų nuomonės apie Paslaugas, prekes ar produktus. Vartotojų nuomonės pokyčiai priklauso nuo visuomenėje vykstančių procesų, kurie yra sociologijos tyrimų objektas. Pasikeitus vartotojų nuomonei, galimas tiek paklausos padidėjimas, tiek sumažėjimas, kas turi įtakos Veiklos pajamoms.
7.4.	Pakeičiama kainodara	Viešajam subjektui arba dalinamasi	Paklausos rizikai	Rizika pasireiškia, kai paklausa pasikeičia dėl Paslaugų, prekių ar produktų kainodaros. Pasikeitus kainodarai, galimas tiek paklausos padidėjimas, tiek sumažėjimas, kas turi įtakos Veiklos pajamoms.
7.5.	Pasikeičia demografiniai veiksniai	Viešajam subjektui	Paklausos rizikai	Galima situacija, kai paklausa pasikeičia dėl vartotojų skaičiaus, jų sudėties, gyvenamosios vietos ir kitų pokyčių – t. y. demografinių veiksnių. Demografiniai veiksniai gali lemti tiek paklausos išaugimą, tiek jos sumažėjimą, kas turi įtakos Veiklos pajamoms.
7.6.	Senėja technologijos	Viešajam subjektui arba Privačia subjektui	Paklausos rizikai	Galima situacija, kai paklausa pasikeičia dėl Paslaugoms teikti, prekėms ar produktams tiekti naudojamų technologijų aktualumo esamai situacijai rinkoje. Dažniausiu atveju, naudojant nemodernas technologijas, paklausa sumažėja, kas turi įtakos Veiklos pajamoms.
7.7.	Pasireiškia nenugalimos jėgos aplinkybės (Paslaugų teikimo metu)	Dalinamasi	Paklausos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai Paslaugų teikimo metu įvyksta įvykiai, kurie vadovaujantis VPSP sutartimi bei teisės aktais priskiriami nenugalimos jėgos aplinkybėms. Nenugalimos jėgos aplinkybės neapima įvykių ar veiksmų, tiesiogiai ar netiesiogiai priklausančių nuo VPSP sutarties šalių. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti Paslaugų kokybės sutrikdymą, Paslaugų teikimo visišką ar dalinį nutraukimą, kitų projekto įgyvendinimo veiklų sutrikdymą ar nutraukimą, taip pat Privataus subjekto išlaidų pasikeitimą ar papildomų, Privataus subjekto nenumatytų, išlaidų atsiradimą.

8.	Turto likutinės vertės rizika			Turto kaip investavimo objekto likutinė vertė VPSP sutarties pabaigoje ir jos apskaičiavimo metodai apibrėžiami planuojant PP. Ši vertė išreiškiama ne tik finansine verte, bet turtui taip pat nustatomi kokybiniai parametrai, orientuoti į turto funkcinių charakteristikų galiojimo trukmę bei teisiniai reikalavimai dėl turto naudojimo paskirties bei valdymo ir naudojimo apribojimų.
8.1.	Nukrypstama nuo turto būklės palaikymo plano	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad turtui laiku nebuvo atlikti profilaktiniai patikrinimai, planiniai remonto darbai ir pan. Turto likutinė vertė VPSP sutarties pabaigoje taip pat gali neatitikti planuotos dėl per ataskaitinį laikotarpį įvykusių nukrypimų nuo iš anksto suderinto turto būklės palaikymo plano. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia riziką, kad laiku neužtikrinus turto būklės, jis iš dalies ar visa apimtimi gali tapti netinkamas Paslaugoms teikti, neatitiks vartotojų lūkesčių bei neužtikrins PP tikslų įgyvendinimo, kas turės įtakos turto likutinės vertės ir reinvesticijų dydžiui.
8.2.	Netiksliai suplanuotos turto būklės palaikymo išlaidos	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai nustatoma, kad būtinos papildomos išlaidos turto būklės palaikymui, nes jos Privataus subjekto buvo suplanuotos netiksliai. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia, kad reikalingi turto būklės palaikymo darbai nebuvo atlikti pilna apimtimi ar neatlikti, nebuvo išlaikyti kokybės reikalavimai, todėl VPSP sutarties pabaigoje pasikeičia turto likutinė vertė, o tai turės įtakos turto likutinės vertės ir reinvesticijų dydžiui.
8.3.	Informacijos trūkumas apie turto naudojimą per ataskaitinį laikotarpį	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai nėra pakankamai informacijos apie turto naudojimą per ataskaitinį laikotarpį. Galima situacija, kai nustatyti turto likutinei vertei VPSP sutarties pabaigoje reikalinga įvertinti turto naudojimo apimtį, intensyvumą, taip pat faktinius turto priežiūros, būklės pagerinimo veiksmus. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia, kad gali būti nustatyta klaidinga ar netiksli turto likutinė vertė VPSP sutarties pabaigoje, o tai turės įtakos turto likutinės vertės ir reinvesticijų dydžiui.
8.4.	Nustatyti perduodamo/grąžinamo turto valdymo, naudojimo ir disponavimo teisių apribojimai dėl sandorių su trečiosiomis šalimis	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad per ataskaitinį laikotarpį buvo sudaromi sandoriai su trečiosiomis šalimis, kurie numatė turto valdymo, naudojimo ir disponavimo teisių apribojimus. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti apribotas Viešojo subjekto galimybes valdyti, naudotis ir disponuoti turtu, turto likutinės vertės pasikeitimą, jei apribojimai

				nebus panaikinti iki turto perdavimo/ grąžinimo Viešajam subjektui momento, o tai turės įtakos turto likutinės vertės ir reinvesticijų dydžiui.
--	--	--	--	---

Viešojo ir privataus sektorių partnerystės
tikslingumo vertinimo ir partnerystės klausimyno
rengimo metodinių rekomendacijų 5 priedas

PP RODIKLIŲ APSKAIČIAVIMO INSTRUKCIJA*

**Dokumentas pavadinimu „5 priedas. PP rodiklių apskaičiavimo instrukcija“ pateikiamas MS Excel formatu. Aktuali dokumento redakcija pateikiama interneto svetainėje <http://ppplietuva.lt/lt/metodikos-ir-leidiniai>.*

PP FINANSINIO GYVYBINGUMO VERTINIMO INSTRUKCIJA*

**Dokumentas pavadinimu „6 priedas. PP finansinio gyvybingumo vertinimo instrukcija“ pateikiamas MS Excel formatu. Aktuali dokumento redakcija pateikiama interneto svetainėje <http://ppplietuva.lt/lt/metodikos-ir-leidiniai>.*